BS

192 | BRABANT STRIP MAGAZINE

Stripwinkel Adhemar
Kammerstraat 25, 9000 Gent

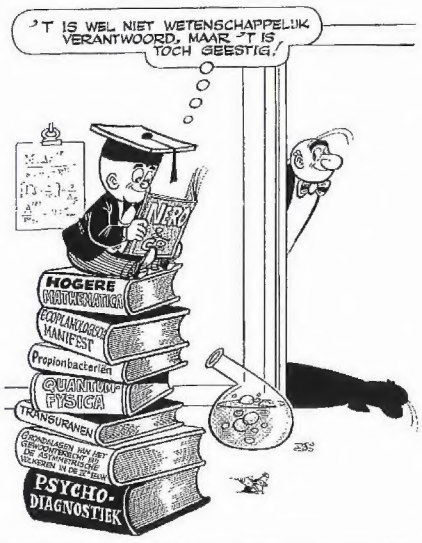

HET BESLOTEN LAND

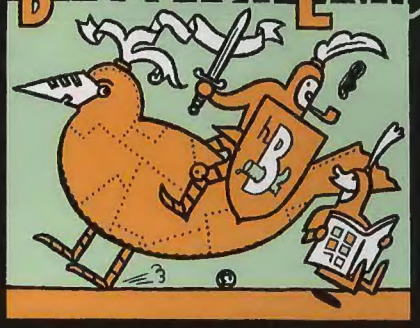

STRIPS-COMICS-COOL MEDIA
Parijsstraat 16 Leuven
016-225840
info@hbl.be
www.hbl.be

Stripwinkel TISTJEN DOP
www.tistjendop.be

Patersstraat 96 - 2300 Turnhout
0475.379968 - info@tistjendop.be

Ruime keuze in Engelstalige strips:
graphic novels, klassiekers, manga, humor
en underground.

De Striepclub
www.striepclub.be
Regelmatige updates met een stripveiling, promoties, acties, activiteiten, speciale uitgaven, posters en prentkaarten, enkel te verkrijgen in of via De Striepclub.

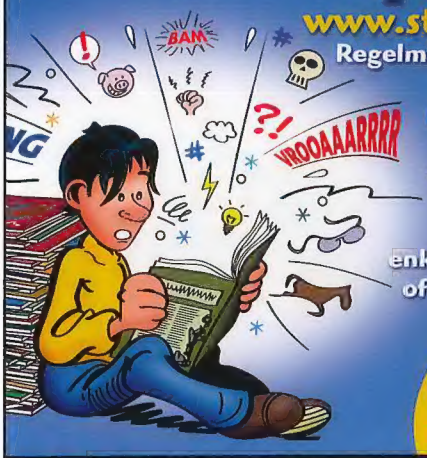

Schrijf je in op onze wekelijkse nieuwsbrief via info@striepclub.be

De Striep Brugge, Katelijnestraat 42, 8000 Brugge
De Striep Oostende, Paulusstraat 36, 8400 Oostende
De Striep Kortrijk, Budastraat 7, 8500 Kortrijk

STRIPWINKEL WONDERLAND

wonderland productions
Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

Gilbert Declercq
'50 jaar kunstenaarschap'
STRIPPAKKET
sept. 2012

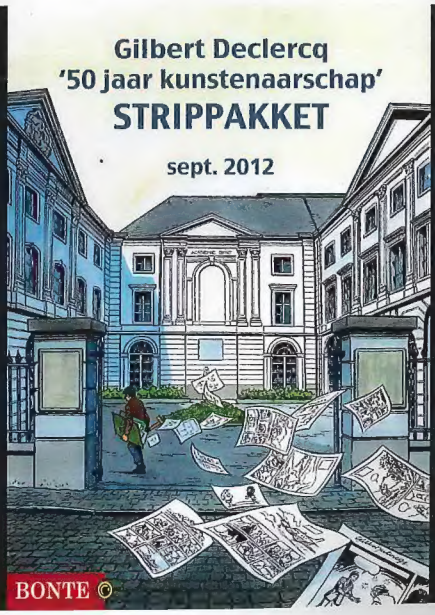

BS
BRABANT STRIP MAGAZINE

nr 192 (4) van 01/11/2012

Gratis voor leden van Brabant Strip vzw, vereniging van stripliefhebbers van 9 tot 99, en van de Reclamestripclub.
Wordt niet los verkocht.

Bestuur
Joeri Delamane, Etienne Hauwaerts, Yves Kerremans, Jean Smits

Werkgroep
Joppe Broeckhoven, Marnix Cachet, Marc de Lint, Kurt Morissens, Philippe Mouvet, Hendrik Neyts, Jozef Peeters, Roger Philippot, Yves Pieters, Bertrand Van Herp, Johan Van Ransbeeck, Patrick Vranken

Redactie en medewerkers
Jim Bella, Gert Bussens, DannY De LaeT, Léon den Hartog, Jeroen Denters, Willem Gay, Willy Geets, Jean-Pierre Legein, Chris Mouton, Antoine Ryckman, David Steenhuyse, Marc Van Lint, Ine en Martin van Meenen, Tom Vermeeren

Eindredactie
Kurt Morissens

Layout
Jeroen Denters

Cover
Johan en Pirrewiet (Luc Cromheecke)

Auteursrechten
Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Copyright van afbeeldingen of foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen. Alle Kuifjeafbeeldingen: copyright Hergé/ Moulinsart 2012.

Lidgeld
Lidgeld 2012 B & NL: 25 euro
Rest van de wereld: op aanvraag
(B): 001-2980926-95
BIC GEBABEBB
IBAN BE76 0012 9809 2695
(NL): Giro 7616528
(altijd deze naam gebruiken: Brabant Strip vzw)

Verantwoordelijke uitgever
Brabant Strip vzw, Dewandelaerstraat 8, 1930 Nossegem

NIEUW E-MAILADRES
brabant.strip@gmail.com

www.brabantstrip.be

Oplage: 1.600 exemplaren

Menselijk leed

Zoveel mensen moeten ontslagen door de economische crisis. Hij was er het hart van in. Althans zo beweerde hij. Ik wees naar zijn wagen. Het soort vierwieler dat hoog scoort in de prijsladder. "En ga je nu een andere auto krijgen?", vervoegde de vraag zich bij mijn wijzende vinger. Hij keek even raar op. "Je zal ook ongetwijfeld een groot deel van je loon afstaan nu het zo slecht met het bedrijf gaat.", vervolgde ik. Maar neen, waar haalde ik het vandaan! Uiteraard begreep ik er niets van. Hoe zo'n bedrijf draait (of juist niet). Het gesprek heeft echt plaatsgevonden. Iets meer dan 15 jaar terug. Hij behoorde tot 'de dikke mannen', het management zoals ze het in het mooi Nederlands wel eens durven noemen. Toen werd ook een crisis boven gehaald om ontslagen goed te praten. Maar elk ontslag blijft – zowel toen als nu – telkens een groot menselijk leed. En dat vergeten warme managers in hun zogenaamde terechte beslissingen wel eens. Ontslag is een persoonlijk drama. In de stripwereld mochten enkele stripreeksen en hun makers dat weer aan den lijve ondervinden. Een stripbloedbad noem ik het op pathetische manier in dit magazine. Maar ook als ik het zo noem, zullen de managers niet minder verdienen.

Uw pathetische hoofdredacteur,
Kurt Morissens

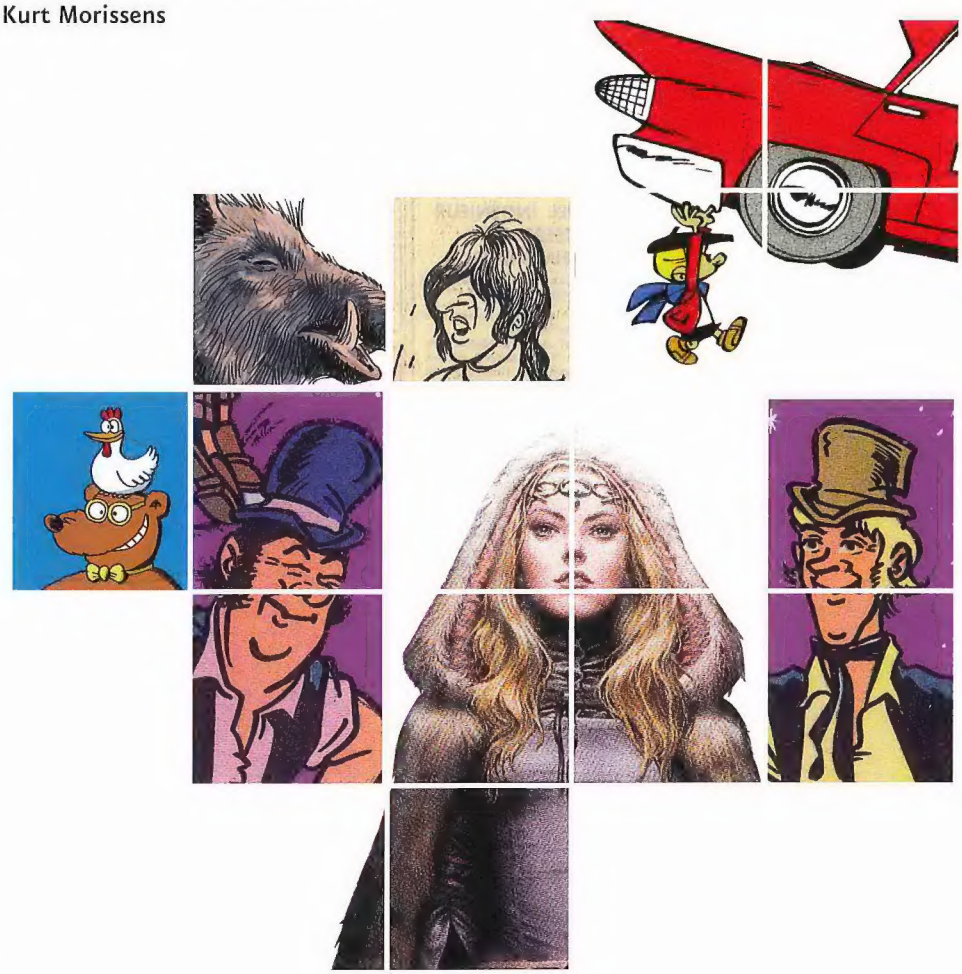

Inhoud

4 Peyo
16 Koffieklets
20 Cromheecke
27 Acte de Présence
38 Surzhenko
43 Uitgelezen
46 Delaby
52 Stripbloedbad
58 Scheepsjournaal
60 Sleens curiosahoekje
62 BS Nieuws
66 Robert en Bertrand
78 De Lustige Kapoentjes
79 BS Agenda

Peyo

EN ZIJN STRIPHELDEN,

EEN SMURFEND INGEWIKKELD VERHAAL!

Zestig kaarsjes mochten Johan en Pirrewiet in september uitblazen. Naast *De Smurfen* is deze ridderlijke reeks wellicht een van de bekendste van Peyo. De Belgische stripauteur wordt door velen gekoppeld aan het weekblad Robbedoes en uitgeverij Dupuis. En dat klopt inderdaad voor al wat van Peyo in het Nederlands verschenen is. Maar als je hiermee een chronologisch overzicht wil geven van Peyo's werk, zit je gegarandeerd in nesten. Wil je echt weten hoe zijn striploopbaan in elkaar zit, hoe zijn verschillende reeksen ontstaan zijn en waar ze oorspronkelijk gepubliceerd werden, dan moet je de taalgrens over en je in allerlei Franstalige kranten en weekbladen verdiepen. BSM deed het voor U.

DOOR **PHILIPPE MOUVET**

Pierre Culliford werd op 25 juni 1928 in Brussel geboren, het jaar dat Hergé in *Le Petit Vingtième* debuteert. Zijn vader, van Engelse afkomst, is wisselagent en het gezin telt buiten Pierre ook nog een oudere zus en een zeven jaar oudere broer. Als benjamin wordt hij door iedereen 'Pierrot' genoemd, behalve door een neefje die de 'r' niet kan uitspreken, wat 'PEYO' gaf. Of hoe iemand aan zijn artiestennaam komt...
Peyo spendeert, net als de meeste van zijn leeftijdsgenoten toen, veel tijd aan scouting. Hij is een gedreven welp en scout. Als welp heeft Peyo een fantastische patrouilleleider die zoals geen ander boeiende verhalen kan vertellen, wat hem zal aanzetten om zijn eerste strip te tekenen. We zijn in 1935 en *Les Aventures de Claudius Musius Caton* is een vier stroken tellende, onafgewerkte strip geïnspireerd op de verhalen die Peyo in zijn patrouille hoorde. Qua stijl is het reeds duidelijk dat Peyo zich vooral laat beïnvloeden door de strips van Hergé, maar hij is eveneens een grote liefhebber van vooroorlogse Franse stripbladen als *Hurrah*, *Robinson* en *Mickey*. De jonge Peyo leest dat allemaal graag en zou eigenlijk het liefst van al later ook zelf verhalen verzinnen en tekenen. Later...

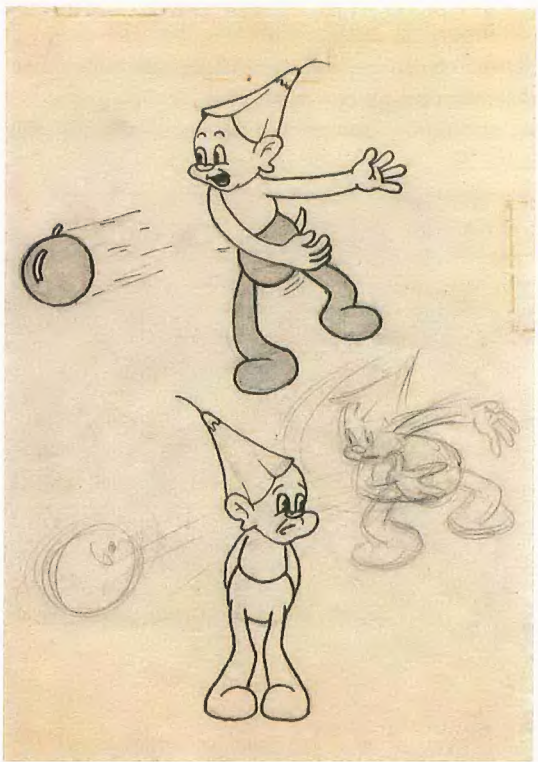

CBA 1945, misschien voorlopers Smurfen

De Tweede Wereldoorlog brengt ook voor het gezin Culliford narigheid en heeft nefaste gevolgen voor de leerling Peyo: in 1944 houdt hij het op school dan ook voor bekeken. Hij is 16 jaar oud en gaat op zoek naar werk.
Zijn eerste job vindt hij in een buurtbioscoop waar hij als projectionist een jaar zal blijven. Hij is 17 jaar als hij via een reclameadvertentie verneemt dat de CBA (Compagnie Belge d'Actualités), een door Paul Nagant enkele jaren voordien in Luik opgerichte persagentschap dat noodgedwongen gedurende de bezetting in tekenfilmstudio is gemuteerd , zich in Brussel is komen vestigen en medewerkers zoekt. Daar ontmoet hij André Franquin en Maurice De Bevere (Morris) die door Eddy Paape (reeds in Luik aan de slag bij CBA) voor de Brusselse studio aangeworven waren. Peyo mag er als inkleurder beginnen.
De tekenfilms van de CBA waren kwalitatief geen toppers maar werden gretig door cinemazalen afgenomen daar Amerikaanse producties ten tijde van de Duitse bezetting hier verboden waren. Het waren tekenfilmpjes van een tiental mi-

nuten. Peyo werkt mee aan *Le chat d'lamer Michel*. Ook mag hij voorbereidende schetsen maken voor *Le cadeau à la fée*. Het is in dit filmpje dat Peyo voor het eerst kaboutertjes tekent die als de voorlopers van de Smurfen kunnen beschouwd worden. Geen witte pots echter, wel een omgekeerde bloem als hoofddeksel. [1]

In 1945 is de oorlog voorbij en stromen de Amerikaanse producties België opnieuw binnen. De CBA kan deze concurrentie niet aan zodat iedereen op zoek moet naar een nieuwe baan. Morris en Franquin kunnen bij Dupuis beginnen en halen kort daarna Paape weg uit de poppenfabriek waar hij noodgedwongen poppenhoofdjes zat te schilderen. Ook Paape gaat voor Dupuis aan de slag.

Peyo, die in tegenstelling tot zijn vrienden van de CBA op tekengebied nog héél veel moet leren, heeft ondertussen werk gevonden bij een reclameagentschap en gaat tekenles volgen op de Academie voor Schone Kunsten. " ... net lang genoeg om enkele plaasteren beelden te schetsen en enkele vrouwelijke medestudenten op te vrijen..."

1946 – 1952 | EEN STRIPLOOPBAAN IN DE STEIGERS

Vanaf 1946 waagt Peyo zich aan het striptekenen. Zijn vroege creaties zijn allemaal in Franstalige kranten en tijdschriften ontstaan en nooit in het Nederlands verschenen. Verrassend genoeg zijn de meeste van zijn bekendste latere stripreeksen eveneens zo ontstaan (of oorspronkelijk voor zo'n publicatie bedoeld) en niet in de de stripbladen *Spirou* en *Robbedoes* van uitgeverij Dupuis. Eigenlijk zijn enkel *De Smurfen* écht in *Robbedoes* geboren, al loopt ook daar de chronologie van de verhalen in *Robbedoes* achter op de originele publicatie in *Spirou*. Hier volgt dus het verhaal van al de bekende, minder bekende en zelfs haast vergeten papieren kinderen van Peyo. Goed opletten! Het wordt ingewikkeld...

De eerste tekeningen die Peyo voor de pers maakt verschijnen in 1946 in diverse publicaties. In het kindersupplement *Riquet* van de krant *L'Occident* worden in dat jaar in de nummers 14 (4-7), 16, 17, 19, 20 en 23 (5-9) 14 losse cartoons (op twee na allemaal gags met scouting als thema) gepubliceerd. Vanaf N°24 (12-9) t.e.m N°32 (7-11), behalve in N°27, brengt Peyo zijn eerste halve of hele platengags. Hierin stelt de te-

LES AVATARS DE PUCE
par Peyo
HÉ, CHEF !...
CHEF, JE VOUDRAIS BIEN AVOIR MON BADGE DE SECOURISTE... QUE DOIS-JE FAIRE POUR L'OBTENIR ?...
VOYONS, PUCE, TU DOIS ME PROUVER QUE TU ES APTE À SECOURIR QUELQU'UN DE BLESSÉ... ATTENDS QUE L'OCCASION SE PRÉSENTE !...
ATTENDS QUE L'OCCASION SE PRÉSENTE... IL EN A DE BONNES, LE CHEF... S'IL CROIT QUE TOUT LE MONDE SE CASSE LA FIGURE TOUS LES JOURS !...
MA PAROLE... JE NE RÊVE PAS... KIPPO BOITE !...
MON PAUVRE KIPPO COUCHE-TOI VITE, JE VAIS TE SOIGNER !...
MAIS JE...
TAIS-TOI, TU SERAS VITE RÉTABLI !...
VOYONS, PUCE JE NE...
NON NON... TU VERRAS, CELA DURERA DIX MINUTES !...
MAIS ENFIN, TU NE SAIS...
SI CELA IRA TRÈS BIEN... J'AI LU TOUT LE BOUQUIN DE DÉCOUVRISME !...
MAIS CE N'EST...
ET VOILÀ !...
COMMENT VA TON PIED FOULÉ MAINTENANT ?...
MAIS ENFIN, PUCE, MON PIED N'ÉTAIT PAS FOULÉ... J'AVAIS SIMPLEMENT UN CLOU DANS MA CHAUSSURE !...
Peyo
(Tous droits réservés)

PIED-TENDRE
par Peyo
HÉ, PIED-TENDRE, OÙ AS-TU TROUVÉ CET OISEAU MORT ?...
SACHE QUE JE L'AI TUÉ ET PUISQUE TU ES SI ADROIT, DEMAIN, NOUS FERONS UN TOUR NOI ET ALORS NOUS VERRONS LE PLUS FORT... J'AI DIT !...
HUC... JE NE SUIS PAS TRÈS FORT À L'ARC... ALLONS VOIR COMMENT PIED-TENDRE S'EN TIRE !...
DÉJÀ TROIS COUPS RATÉS... QUELLE FORCE !... IL VA TIRER SA QUATRIÈME FLÈCHE !...
Peyo

Pied-Tendre

Inspecteur Pik

Johan

kenaar zijn eerste stripfiguurtjes Puce, de kleine scout, en Pied-Tendre het indiaantje voor.

Enkele gags van Pied-Tendre zullen trouwens in 1948, op vraag van Franquin, door *Mowgli*, het welpenblad van de F.S.C. (de Franstalige Fédération des Scouts Catholiques de Belgique) hernomen worden (N°1 van 15-6-48 tot N°21 van 20-11-49). Franquin leverde namelijk sinds 1945 allerlei kaft- en binnenillustraties voor diverse scoutsbladen maar kreeg het veel te druk met *Robbedoes*.

In 1946 gaat Peyo zich eveneens als medewerker aanbieden bij het net opgestarte *weekblad Kuifje*. Speciaal hiervoor had hij een nieuwe scoutstrip bedacht. Maar het wordt een teleurstellende ontnuchtering. Hergé is duidelijk: "Je zult nog veel moeten werken om in dit vak iets te bereiken... !". Hergé heeft overigens gelijk: zijn tekeningen zijn nog erg beïnvloed door de tekenfilm en hij mist duidelijk een persoonlijke stijl. Peyo laat zich niet ontmoedigen en wordt medewerker van *Le Petit Monde*, een door de grootwarenhuizen *Au Bon Marché* gefinancierde stripbladje, waarvoor ook Willy Vandersteen schitterende strips tekende. Peyo brengt er naast enkele humoristische tekeningen ook zijn eerste vervolgstrip: *Les enquêtes de l'inspecteur Pic*. *Le Petit Monde* verschijnt (enkel in het Frans) van 14-3-1946 (N°1) tem N°59 van december 1947. (Lees over *Le Petit Monde* ook ons dossier in BSM N°76. Je vindt er de gedetailleerde informatie over de bijdrage van Peyo in terug).

1946 is voor Peyo een belangrijk jaar want op 11 april van dat jaar verschijnt de eerste gag (4 tekeningen) van *Johan*, de blonde schildknaap in de wekelijkse kinderpagina van de krant *La Dernière Heure*. *Johan* verschijnt echter heel onregelmatig. In totaal vinden we in 1946 slechts 3 gags: op 11-4: *Johan* (gag in 4 tekeningen), op 1-8: *Les aventures de Johan* (gag in 1 strook) en op 12-9: *Johan* (gag in 1 strook) waarin we voor het eerst kennis maken met zijn koning de Heer van Hauvon, die reeds veel weg heeft van de koning uit de latere *Johan en Pirrewiet*-verhalen in *Robbedoes*.

Une Aventure de Johan, een eerste korte vervolgstrip (11 stroken) van *Johan* verschijnt in *La Dernière Heure* in 1947, van 16 januari tot 13 maart; kort daarop gevolgd door een tweede (8 stroken) die als aanzet zal dienen voor een latere lang *Johan-*

Une enquête de l'inspecteur PIK
DARQUIN DARRING! DARRING! COMMISSARIAT DE POLICE
ALLO? OUI, HA BONJOUR Mr LE COMTE... QUELLES BONNES NOUVELLES ?...
QUOI?... QUE?... ON A VOLÉ LE COLLIER DE Mme LA COMTESSE?... JE VAIS FAIRE IMMÉDIATEMENT LE NÉCESSAIRE !...
ENVOYEZ VITE L'INSPECTEUR PIK CHEZ LE COMTE de IA POIRDAPI !...
BARRRING!
QUI DOIS-JE ANNONCER ?... INSPECTEUR PIK !...
HA, MON CHER INSPECTEUR, QUE JE SUIS HEUREUX DE VOUS VOIR, JE VAIS VOUS METTRE AU COURANT DE L'AFFAIRE !...
VOICI... HIER SOIR NOUS AVONS REÇU TROIS AMIS, LA COMTESSE AVAIT MIS SON COLLIER, UNE....
...PIÈCE UNIQUE QUI LUI VENAIT DE SA FAMILLE!.. OR, APRÈS LEUR DÉPART, NOUS NOUS SENTÎMES ÉTOURDIS, LA COMTESSE MIT SON COLLIER DANS SON COFFRET À BIJOUX, PUIS J'AI SOMBRÉ DANS UN PROFOND SOMMEIL... LE LENDEMAIN, NOUS NOUS SOMMES RÉVEILLÉS, LA TÊTE LOURDE... ET LE COLLIER AVAIT DISPARU !...
HEM... BON, J'AI ICI UN PLAN DU 1e ÉTAGE... ME PERMETTEZ-VOUS DE ME LIVRER À UNE PETITE ENQUÊTE ?...
JE VOUS DONNE CARTE BLANCHE !...
PLAN DU 1e ÉTAGE
JARDIN
CHAMBRE À COUCHER
SALLE DE BAIN
CHAMBRE DE TRAGÉDIE
CHAMBRE D'AMIS
RUE
HEM... SI J'ALLAIS VOIR LA CHAMBRE DU VOL ?...
HO, HO... VOILA QUI EST INTERESSANT !...
QU'EST-CE QUE L'INSPECTEUR PIK A PU DÉCOUVRIR ???...
Peyo
(A suivre.)

Van links naar rechts:
Puce in Riquet, no 29 (17-10-1946)
Pied-Tendre in Riquet, no 28 (10-10-1946)
Inspecteur Pik in Le Petit Monde, no 44
Johan, La Dernière Heure, 1947

Capitaine Coky

1947

ILS SONT TOUS PASSÉS?... ALORS....
BOUM
?
MAINTENANT FUYONS, ILS VONT ENFONCER LA PORTE !...
VOILA NOTRE CHANCE DE SALUT. VITE PRINCESSE, À CHEVAL !...
DING DONG DING
IL ÉTAIT TEMPS !...
NOUS SOMMES SAUVÉS, VOICI LE CHÂTEAU DU SEIGNEUR DE HAUVON !...
ISABELLE !...
MON PÈRE !...
HÉ, JOHAN, OÙ VAS-TU SI VITE ?...
PRENDRE DES LEÇONS D'ÉPÉE, CAR SI TU AVAIS ÉTÉ À MA PLACE CHEZ LE SEIGNEUR ARTHUR, TU IRAIS EN PRENDRE AUSSI !...
Fin
Peyo

verhaal in *Le Soir* in 1951 (zie verder). Deze afleveringen zijn nooit in het Nederlands verschenen.
Gedurende al die tijd is Peyo zelf nog actief in scoutsmiddens. Hij doet dat met heel veel plezier en scouting is voor hem nog steeds een bron van inspiratie voor gags en grappige situaties. Ook in *La Dernière Heure* brengt hij een (eenmalige) scoutsgag *Scouting* op 23 mei 1946. Later, in de jaren 50 en 60 zal de scoutsbeweging steeds op hem kunnen rekenen om illustraties te maken voor brochures, platen en kalenders (zie verder). Peyo is trouwens ook getrouwd met een mede scoutsleidster...
Peyo is in 1947 duidelijk nog steeds op zoek naar een eigen reeks en zoekt er wat op los. Uit die periode heeft hij allerlei ontwerpen bijgehouden die opvallen door de verscheidenheid aan onderwerpen, maar die nooit gepubliceerd werden. Één ervan is een piratenstrip getiteld *Capitaine Coky*. Ondertussen blijft Peyo ook regelmatig tekeningen naar Uitgeverij Dupuis sturen, met de hoop dat enkelen ervan weerhouden zouden worden. Blijkbaar is de selectie aldaar even onverbiddelijk als bij *Kuifje*. Enkel in 1949 ziet hij enkele gags weerhouden: één als kaftillustratie van *Humoradio* N°451 (1 mei) en een drietal op de binnenbladzijden van de Humoradio's van 13 maart, 11 september en 9 oktober. Een hele prestatie!

L'ATTAQUE DU CHATEAU — (11)
IL FAUT REJOINDRE LE COMTE DE LA ROCHE ET LE FAIRE JETER EN PRISON!...
VOICI LE CHÂTEAU!
ATTENDS-MOI ICI, JE VAIS CHEZ LE ROI!..
SIRE, CE SOIR, J'ENVERRAI DES TROUPES DU CÔTÉ DE BEAUVAL, DES SOLDATS ENNEMIS V ONT ÉTÉ SIGNALÉS ET....
NE L'ÉCOUTEZ PAS, SIRE, CET HOMME EST UN TRAITRE, IL ESSAYE DE VOUS DÉTRÔNER
JOHAN!
JE L'AI VU CE MATIN COMPLOTER AVEC NOS ENNEMIS! L'ATTAQUE DU CHÂTEAU AURA LIEU CE SOIR!.
C'EST FAUX! C'EST VOTRE PAGE QUI VEUT NOUS EMPÊCHER DE LIVRER BATAILLE!
QUE FAIRE?.. QUI CROIRE?..
GARDES, ARRÊTEZ CES DEUX HOMMES...CE SOIR, NOUS SAURONS LA VÉRITÉ!
Peyo

Boven links:
Johan, La Dernière Heure, 1947 (einde verhaal)

Boven rechts:
Humoradio kaft, no 451, 1-5-1949

Links:
Johan, Le Soir, maart ??

Rechts:
Poussy, Le Soir, 5-3-1949

Poussy

1949

Remi Fassol

1957

Petit François

1958

PEYO, TEKENAAR BIJ *LE SOIR* EN *ROBBEDOES*

In 1949 gaat Peyo voor de krant *Le Soir* werken. *Le Soir* zal gaande weg zijn grote opdrachtgever worden, aan wie hij steeds heel trouw zal blijven, nog lang nadat hij voor Uitgeverij Dupuis is beginnen werken (zie verder).

Op 22 januari 1949 start Peyo met de nieuwe gagreeks *Poussy* voor de kinderbladzijde van de zaterdageditie van de krant. Deze kinderhoek heeft veel weg van die uit *La Dernière Heure*, is erg didactisch en redactioneel vrij saai. *Poussy* zorgt daar gelukkig voor de humoristische noot. Een eerste gag verschijnt op 22 januari 1949. Tussen die eerste verschijning en 12 mei 1951 zal *Poussy* 25 maal de saaie boel opvrolijken.

Deze tekstloze gags bestaan telkens uit 4 vakjes en zijn steeds anders getiteld. In 1949 verschijnen er 17 gags, in 1950 vijf en in 1951 drie. In mei 1951 verschijnt de voorlopige laatste gag van *Poussy*: Peyo moet namelijk zijn katje noodgedwongen in zijn tekenmap opbergen omdat hij ondertussen voor dezelfde krant *Le Soir* de avonturen van *Johan* opnieuw is beginnen tekenen.

Zich inspirerend op het laatste korte vervolgverhaal uit *La Dernière Heure* brengt Peyo nu van 27 januari tot 31 maart 1951 een eerste groot *Johan*-avontuur: *Johan, le petit page*, a ratio van 2 stroken per week. Verhaalopbouw en tekenstijl zijn er

echt op vooruitgegaan en contrasteren sterk met de eerste onwennige probeersels uit *La Dernière Heure*. *L'Attaque du Château*, een tweede (en laatste) *Johan*-verhaal verschijnt in *Le Soir* van 12 januari tot 12 april 1952 (ook die verhalen blijven onuitgegeven in het Nederlands).

Ondertussen zijn er zeven jaren verstreken sinds Peyo noodgedwongen de CBA had moeten verlaten, en hij is zijn tekenmakkers van toen wat uit het oog verloren. Een volkswijsheid zegt dat het leven uit afgeronde periodes van zeven jaren bestaat. Voor Peyo schijnt dit te kloppen want op een goede zonnige middag in 1952 ontmoet hij toevallig Franquin aan de Naamsepoort in Brussel. Babbeltje, pintje. Franquin informeert of Peyo nog steeds tekent waarop deze zijn verhaal doet en terloops vertelt dat ook hij regelmatig tekeningen naar Dupuis stuurt, spijtig genoeg zonder gevolgen. Franquin, die net van plan was om zijn tekeningen op de *Robbedoes*- redactie te gaan afgeven, stelt Peyo voor om wat tekeningen van hem mee te nemen. Franquin ziet er wel wat in zitten en gelooft erin. Dupuis laat zich overtuigen en Peyo mag voortaan zijn *Johan* verder zetten in *Robbedoes*. Het leven kan soms zo simpel zijn...

De Nederlaag van Basenau verschijnt in *Robbedoes* vanaf 11 september 1952 en *Johan*, die voor de gelegenheid zijn blond kapsel heeft ingeruild voor een donkere haarbos, zal aldaar snel uitgroeien tot een vaste waarde annex topreeks, al is deze weliswaar elders ontstaan. *Johan* zal met de regelmaat van de klok in *Robbedoes* verschijnen tot in september 62, en van december 1967 tot februari 70, met enkele kortverhalen in *Sprint* in 1955 en 56. Begin jaren 60 vormt Peyo, samen met Franquin en Roba Dupuis' Golden Team. Ze worden unaniem door de lezers op handen gedragen, en ze bepalen voor een groot deel de sfeer van het stripblad.

Vanaf 1952 gaat Peyo eigenlijk voor 2 uitgevers werken, al vind je hem van 1952 tot 1955 uitsluitend bij Dupuis. *Le Soir* heeft hem drie jaar eerder als eerste een serieuze kans geboden en Peyo wil dan ook voor deze krant beschikbaar blijven. In september 1955 start *Le Soir* met een volwaardig, wekelijkse kindersupplement: *Le Soir pour les Enfants* (later *Le Soir Jeunesse*). Om het supplementje gestalte te geven wordt Albert Weinberg aangetrokken, die een jaar eerder met *Dan Cooper* in *Kuifje* begonnen is. Hergé zou het er wat moeilijk mee gehad hebben dat een van zijn tekenaars zijn medewer-

king aan *Le Soir* zou verlenen. Hij had immers zelf slechte herinneringen overgehouden aan zijn medewerking aan *Le Soir Jeunesse* tijdens de oorlog... Niettegenstaande dat laat hij Weinberg vrij in zijn keuze.
Het eerste nummertje van het nieuwe kindersupplement verschijnt op 15 september 1955. Naast een vervolgstrip en illustraties van Weinberg vindt men er ook *Poussy* terug. Peyo zal vanaf dan zowat wekelijks een *Poussy*-gag leveren. In totaal 233 gags. De laatste gag, waarin Poussy zijn vertrek aankondigt (hij gaat op verlof...), verschijnt op 21 april 1960 in N°241.Op het waarom van deze stopzetting komen wij verder terug.
De *Poussy*-gags zullen in die vijf jaar tijd beter en beter worden, zowel qua opbouw als tekenstijl. De reeks wordt eigenlijk op zijn hoogtepunt (voorlopig) stopgezet. Deze gags zullen pas vanaf 1965 grotendeels in *Robbedoes* hernomen worden , waarna de reeks verder gezet zal worden door De Gieter en Desorgher, tekenaars van de Peyo-studio. Zodoende zijn de *Poussy*-gags ook maar gedeeltelijk in het Nederlands verschenen onder de naam *Poesie*.... Er zullen bij Dupuis in totaal drie albums van *Poesie* verschijnen.

MARS CONTRE TERRE
PAR Peyo
LA SUPER-SOUPIÈRE DU PROFESSEUR CATAFOT VIENT D'ATTERRIR
VICTOIRE, MON CHER BONIFACE! NOUS SOMMES LES PREMIERS À FOULER LE SOL DE MARS!
EH!? REGARDEZ, PROFESSEUR. LÀ!
ILS SONT ARRIVÉS AVANT NOUS!
OUI!
DRINK Cola-Cola
ÂÂÂÂÂRR
DES MARTIENS!
VITE, À LA SOUPIÈRE!
HALTE, BONIFACE! ET LA SCIENCE?
OUI, LA SCIENCE?
NOUS SOMMES ICI AU NOM DE LA SCIENCE! NOUS NE DEVONS PAS RECULER DEVANT LE DANGER! ALLONS, VIENS!
LA SCIENCE! CE N'EST PAS ELLE QUI RECEVRA UN COUP DE FUSIL ÉLECTRONIQUE! ILS ONT DES ARMES TERRIBLES, LES MARTIENS!
... DES REVOLVERS À CAVONS GAMMA, QUI VOUS RÉDUISENT EN POUSSIÈRE! J'AI VU ÇA AU CINÉMA, C'ÉTAIT ÉPOUVANTABLE!
TAIS-TOI! JE CROIS QUE J'EN APERÇOIS UN!
!?

Rechts:
Mars contre Terre, 1956
Onder links:
Poussy, Le Soir pour les enfants, gag no 6 (20-10-1955)
Onder rechts:
Poussy, Le Soir pour les enfants, no 241, laatste plaat (21-4-1960)

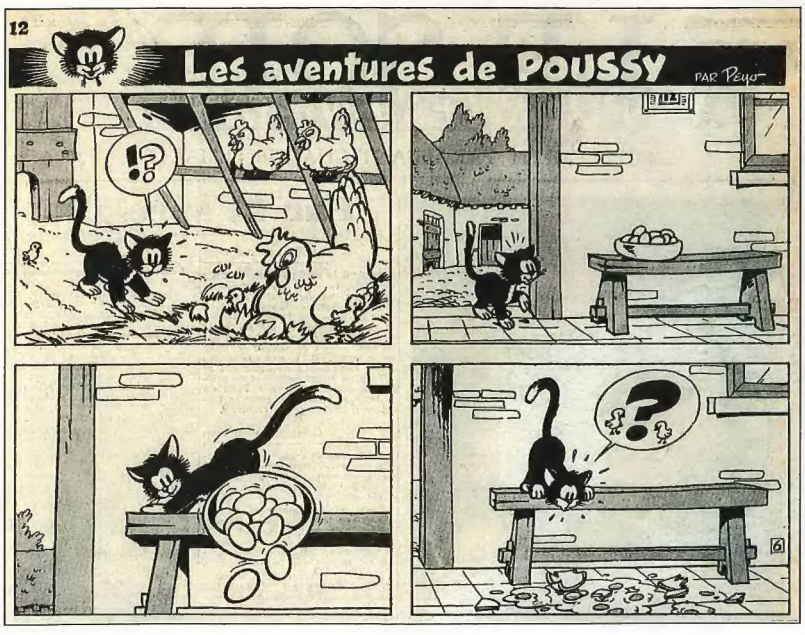

12
POUSSY
part en vacances
OUI, MONSIEUR LE RÉDACTEUR EN CHEF, NOUS PARTONS EN VACANCES, POUSSY ET MOI ! NOUS AVONS BESOIN DE REPOS, D'AIR PUR, DE SOLEIL !... MERCI !... C'EST ÇA ! NOUS VOUS FERONS SIGNE DÈS NOTRE RETOUR ! AU REVOIR... ET À TRÈS BIENTÔT !

LOSSE FLODDERS

In 1956 werkt Peyo, samen met Uderzo, Goscinny, Charlier, Morris, Franquin, Jijé, Sempé en Will, mee aan het reeds in eerdere BSM-artikeltjes vermelde nulnummer van *Le Supplement Illustré* voor Edi-France. Van *Mars contre la terre*, het verhaal van Peyo, zullen wij nooit weten wat het ooit had kunnen worden. Het bleef immers bij het (uiteraard Franstalig) nulnummertje.

In 1957 tekent Peyo ook een reclamestrip (1 pagina) voor Philips. *Remi Fassol* verscheen o.a. in het *Kuifje*-weekblad N°50 van dat jaar. Bovendien vindt Peyo, die eigenlijk de handen vol heeft met *Johan* en *Poussy*, tussen 1955 en 1959 nog de tijd om enkele gags te bedenken voor de strip *Ton en Tinneke* van Franquin, die in het *weekblad Kuifje* verschijnt.

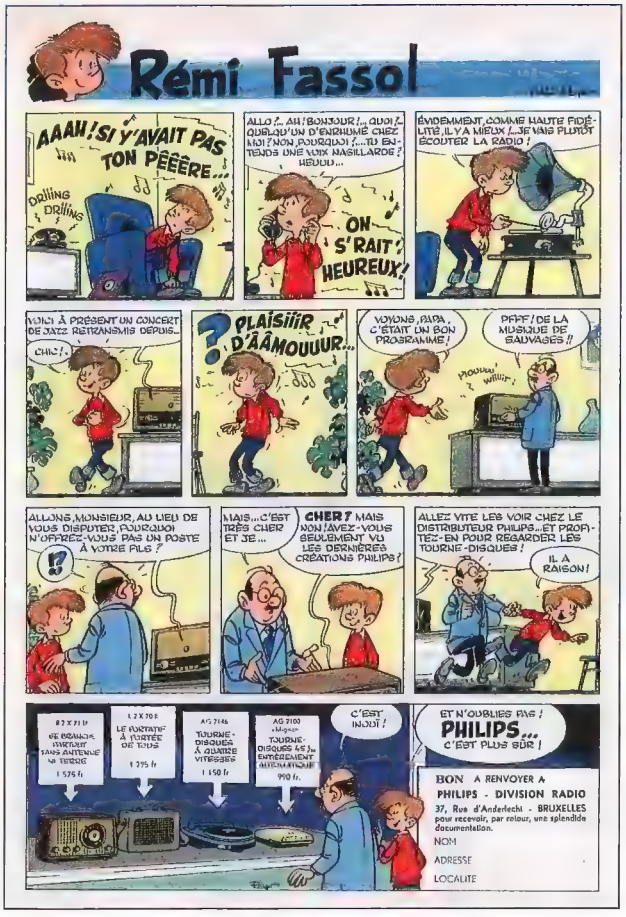
Rémi Fassol
AAAH! SI Y'AVAIT PAS TON PÊÊÊRE...
DRILLING DRILLING
ALLO ?... AH ! BONJOUR !... QUOI ?... QUELQU'UN D'ENRHUMÉ CHEZ MOI ? NON, POURQUOI ?... TU ENTENDS UNE VOIX NASILLARDE ? HEUUU...
ON S'RAIT HEUREUX !
ÉVIDEMMENT, COMME HAUTE FIDÉLITÉ, IL Y A MIEUX ! ...JE VAIS PLUTÔT ÉCOUTER LA RADIO !
VOICI À PRÉSENT UN CONCERT DE JAZZ RETRANSMIS DEPUIS...
CHIC !
PLAISIIIR D'ÂÂMOUUUR...
VOYONS, PAPA, C'ÉTAIT UN BON PROGRAMME !
PFFF ! DE LA MUSIQUE DE SAUVAGES !!
ALLONS, MONSIEUR, AU LIEU DE VOUS DISPUTER, POURQUOI N'OFFREZ-VOUS PAS UN POSTE À VOTRE FILS ?
MAIS... C'EST TRÈS CHER ET JE...
CHER ? MAIS NON ! AVEZ-VOUS SEULEMENT VU LES DERNIÈRES CRÉATIONS PHILIPS ?
ALLEZ VITE LES VOIR CHEZ LE DISTRIBUTEUR PHILIPS... ET PROFITEZ-EN POUR REGARDER LES TOURNE-DISQUES !
IL A RAISON !
C'EST INJUSTE !
ET N'OUBLIEZ PAS ! PHILIPS... C'EST PLUS SÛR !
BON A RENVOYER A PHILIPS - DIVISION RADIO
37, Rue d'Anderlecht - BRUXELLES
pour recevoir, par retour, une splendide documentation.
NOM
ADRESSE
LOCALITE

PEYO, HOPMAN VAN DE SMURFPATROUILLE

Vanaf midden 1958 tekent Peyo *Petit Francois*, een welpje die, samen met Adalbert (een ander welpje bedacht door François Craenhals), zal instaan voor de animatie van het Franstalige welpenblad *Seeonee* (F.S.C.). Met de komst van *Petit François* komt er ook ontzettend veel sfeer in dat blad. Het wordt een echt succes. *Petit François* is zelfs het hoofdpersonage van een kort stripverhaal (2 platen) in het N°26 van 1959. Peyo tekent *Petit François* tot in 1961.

In 1960, 61, 63, 64 en 65 illustreert Peyo ook de scoutskalenders van de FSC, alsook in 1963 de hoes van een plaat met scoutsliederen.

PETIT FRANÇOIS
QU'EST-CE QUI POURRAIT BIEN LUI FAIRE LE PLUS PLAISIR ?... SI J'ALLAIS DEMANDER À MON SAINT PATRON ?... HÉLAS, IL ME FAUDRAIT DES AILES POUR ALLER LÀ-HAUT !
STUDIO DE DESSIN
AU FAIT, ON M'EN AVAIT MIS, DANS LE NUMÉRO DE NOËL ! POURVU QU'ILS LES AIENT GARDÉES !
STUDIO DE DESSIN
AU REVOIR, PETIT FRANÇOIS ! ET BON VOYAGE !
MERCI !
ALLEZ, HOP ! EN ROUTE !

Boven:
Remi Fassol, Tintin no 50 (1957)

Links:
Seeonee, no 26 (1959)

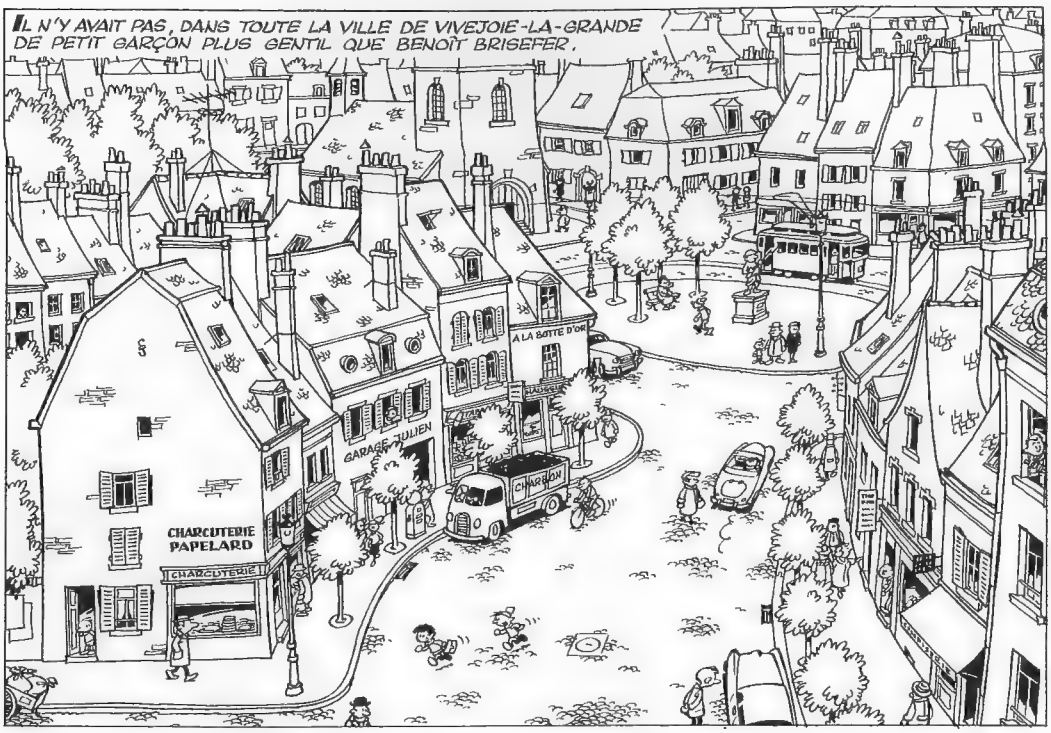
IL N'Y AVAIT PAS, DANS TOUTE LA VILLE DE VIVEJOIE-LA-GRANDE
DE PETIT GARÇON PLUS GENTIL QUE BENOÎT BRISEFER.
A LA BOTTE D'OR
GARAGE JULIEN
CHARCUTERIE PAPELARD
CHARCUTERIE

Rechts:
Steven Sterk, eerste plaat (decors van Peyo), 1960

Onder:
Zwarte Smurfen, voor- en achterkant micro, 25-7-1959

Zowat samen met de eerste tekeningen van *Petit François* verschijnen eind 1958 eerder toevallig, en als eenmalige randfiguren, de Smurfen in het lopende *Johan en Pirrewiet* -verhaal *De fluit met zes smurfen*. Het wordt een instant-succes! De redactie van *Robbedoes* wordt overspoeld met brieven van lezertjes die allemaal in een handomdraai het 'Smurfs' machtig blijken te zijn.

1952 + 7 = 1959, weet je nog... ? Inmiddels zijn weer 7 jaren verstreken en kan in 1959 Peyo aan een heel nieuwe periode in zijn striploopbaan beginnen. Op 25 juli verschijnt het eerste volwaardig Smurfenverhaal onder vorm van een microboekje: *De Zwarte Smurfen*. Eigenlijk zijn de Smurfen tot nu toe de enige creaties van Peyo die echt in *Robbedoes* zijn geboren. Eindelijk een 100% Dupuis-Peyo-strip... al is het wel een toevallige spin-offreeks. Maar wie dacht dat de originele eerste versies van alle *Smurfen*-verhalen in het *Robbedoes*weekblad chronologisch te vinden zijn, heeft het goed mis. Diegenen onder u die ook haarfijn willen weten hoe het nu juist zit met de eerste *Smurfen*strips kunnen BSM N°127 (4/2005) uit hun archiefkast halen en daarin even verder lezen.

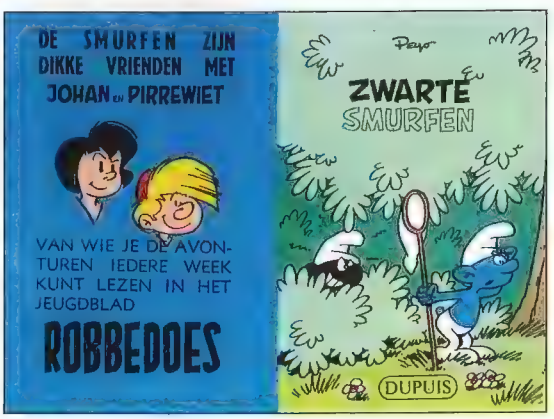
DE SMURFEN ZIJN DIKKE VRIENDEN MET JOHAN en PIRREWIET
VAN WIE JE DE AVONTUREN IEDERE WEEK KUNT LEZEN IN HET JEUGDBLAD
ROBBEDOES
Peyo
ZWARTE SMURFEN
DUPUIS

Voor de anderen die dit nummertje nog even willen blijven doorlezen zetten we ons Peyo-verhaal verder want in 1960 valt er nog heel wat te beleven.

NOG MEER STRIPHELDEN!

Bij Dupuis zijn ze er nu wel zeker van dat ze met Peyo een 'grote vis' hebben gevangen, en denken blijkbaar aan een soort exclusiviteitsrecht op alle creaties van Peyo. Dupuis stelt in 1960 Peyo voor om voortaan *Poesie* in *Robbedoes* te laten verschijnen. Peyo gaat akkoord maar wil *Le Soir* ook niet zomaar verlaten. De krant heeft hem steeds gesteund en kansen gegeven op een moment dat Dupuis hem bleef afwijzen. Peyo bedenkt dus een nieuwe reeks om *Poussy* in *Le Soir pour les Enfants* te vervangen. Zo is *Steven Sterk* geboren, als nieuwe held voor het krantensupplement. Maar Franquin is wild enthousiast over de strip en Dupuis laat zich overhalen om Peyo te vragen om *Steven Sterk* in *Robbedoes* te laten verschijnen en *Poussy* bij *Le Soir* te laten. *Steven Sterk* debuteert in *Robbedoes* op 15 december 1960, met de medewerking van Will voor de knappe decors. Maar de jaren daarop heeft Peyo het veel te druk met *De Smurfen*, en vanaf het 3de verhaal neemt zijn assistent Walthery het tekenwerk van hem over.

Steven Sterk is eindelijk een Peyo-strip die integraal en gelijktijdig zowel in het Frans als in het Nederlands verschijnt. Feest! ... of is het te snel victorie geroepen?

Door een teveel aan werk kan Peyo *Poussy* in de krant niet verder zetten, maar hij laat *Le Soir* ook niet helemaal in de kou staan. Peyo wil een nieuwe reeks bedenken, de scenario's schrijven en het tekenwerk aan Will overlaten. De nieuwe strip zal niet in het krantensupplement verschijnen, maar in de wekelijkse *Soir Illustré*. Zo is de reeks *Jakke en Silvester* geboren. De aankondiging voor het eerste verhaal van *Les Aventures de Jacky et Celestin* verschijnt op 23 juni 1960 in *Le Soir Illustré* N°1461. Tot 1968 zullen er in het weekblad in totaal tien verhalen verschijnen. Vanaf verhaal 2 zal Will een beroep doen op Jo-El Azara om mee aan het verhaal te teke-

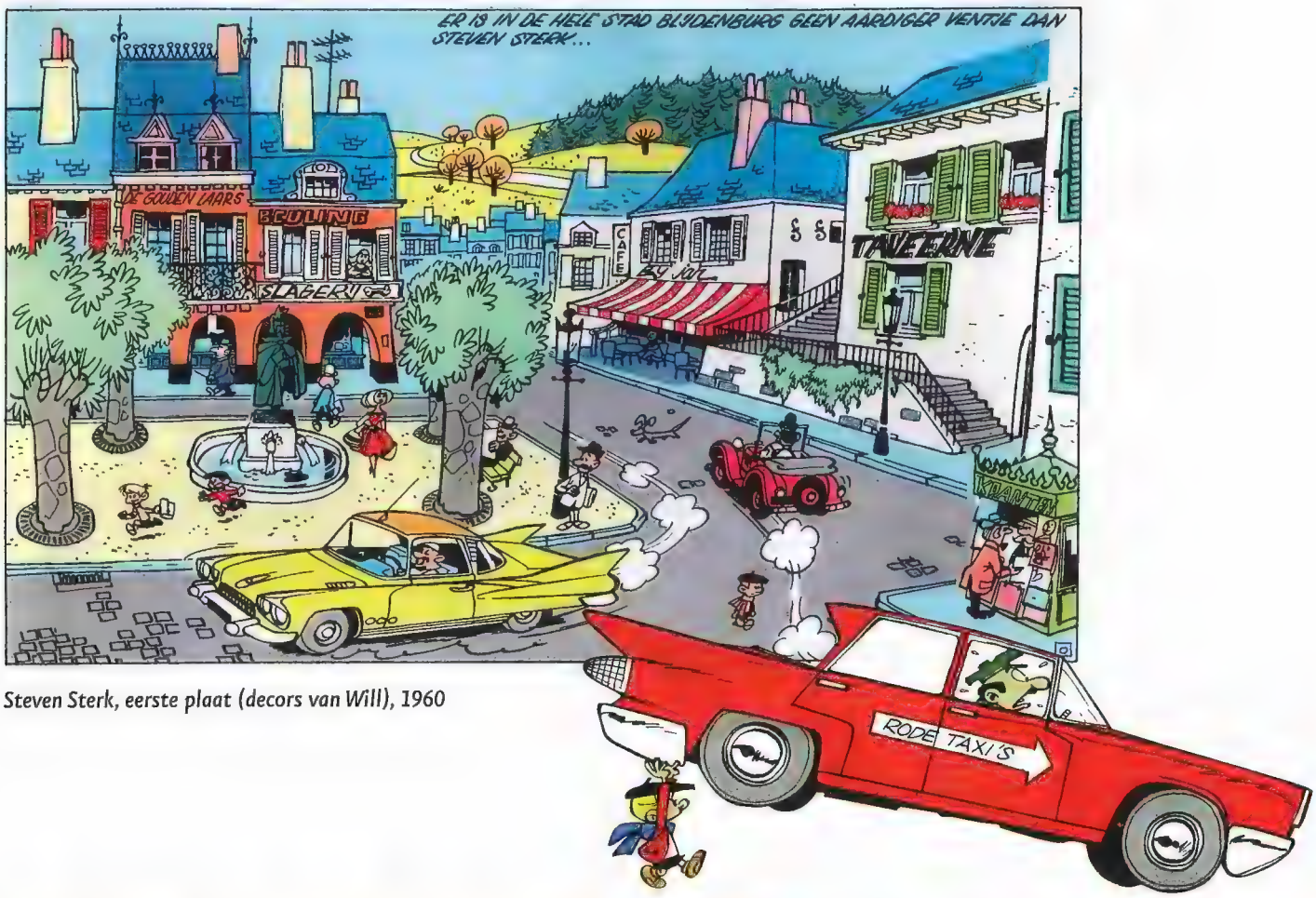

Steven Sterk, eerste plaat (decors van Will), 1960

Aankondiging Le Soir Illustré, no 1461, 1960

LE SOIR Illustré
JEUNESSE
DES FLEURS POUR MON LUGER
CINESTOP
IL FAUT QUE J'AILLE RACONTER CE FILM À JACKY !
JE PARIE QU'IL BRICOLE ENCORE DANS SON GARAGE !
TIENS ? CÉLESTIN ! QUELLES BONNES NOUVELLES ?
JE VIENS DE VOIR UN FILM FORMIDABLE ! "DU RIFIFI CHEZ MA TANTE" ! C'EST UNE ADAPTATION DE : "FAIS GAFFE" DE H. BROWN, LE ROMANCIER FRANÇAIS !
TU ES INCORRIGIBLE ! JE ME DEMANDE SI TU PEUX T'INTÉRESSER À AUTRE CHOSE QU'AUX AFFAIRES POLICIÈRES ?
MAIS BIEN SÛR ! AINSI, JE... TIENS, AU FAIT, TU AS LU CETTE HISTOIRE DE CAMBRIOLAGE ?

Jacky et Celestin, pagina 1, 1960

PIERROT
ET LA LAMPE
PAR Peyo
CE JOUR-LÀ, PIERROT AVAIT DÉCIDÉ DE CREUSER UN BASSIN DANS SON JARDIN..
J'Y METTRAI DES POISSONS ROUGES !
CLONG
ENCORE UNE PIERRE, SANS DOUTE ?
TIENS ? NON ! QU'EST-CE QUE C'EST QUE ÇA ? ON DIRAIT UNE VIEILLE LAMPE À PÉTROLE !
JE VAIS LA MONTRER À MONSIEUR DUVIEUX, L'ANTIQUAIRE ! IL M'EN DONNERA PEUT-ÊTRE QUELQUES SOUS !
42
PEETJE
EN DE LAMP
OP EEN DAG WAS PEETJE VAN PLAN OM IN ZIJN TUIN EEN VIJVER TE GRAVEN...
IK DOE ER GOUDVISSEN IN!
KLONG
ZEKER WEER EEN STEEN ?
WEL VERDRAAID! WAT IS DAT NU? HET LIJKT WEL EEN OUDE PETROLEUMLAMP!
AL IK AAN MENEER OUDIES, ANTIQUAIR, LATEN ZIEN! MIS- MAAR STUIVERS VOOR!
WAT IS ZE SMERIG! IK MAAK ZE SCHOON!
PEETJE WRIJFT DE LAMP OP EN..

nen want hij zit zelf tot over zijn oren in het werk. Vanaf verhaal 3 is Will er niet meer bij. Van deze 10 avonturen zijn er slechts vier in *Robbedoes* in 1978-79 heruitgebracht en verder in albumvorm in de reeks *Jeugdzonden* bij Uitgeverij Dupuis verschenen. Het zijn namelijk de verhalen die door Walthery zijn getekend (verhalen 5 tem 8). Ook deze reeks is dus van oorsprong Franstalig en slechts gedeeltelijk vertaald. Spijtig, want aan deze reeks werkten toen ook Vicq, Derib, Gos, Mitteï, Francis en Roger Leloup...

Maar 1960 blijkt een vruchtbaar jaar te zijn, want in dat jaar gaat Peyo ook, samen met Jijé, Will, Jidéhem, Roba, Craenhals, Follet, Jean Giraud e.a.) meewerken aan een klein gratis (Franstalig....) reclamestripbladje voor waspoeder Bonux. Voor *Bonux Boy* bedenkt Peyo een nieuwe held. Er verschijnen 3 verhalen van *Peetje en de lamp* in de eerste nummertjes (N°1, 3 en 4) van het (extreem zeldzaam) blad. (Lees hierover onze dossier in BSM N°179). Naar goede gewoonte zal Dupuis Peetje later in huis halen en de herwerkte verhalen in 1965-66 in *Robbedoes* laten verschijnen. (R 1437, 1447, 1453). Ook Peetje is dus oorspronkelijk een vreemdeling voor Dupuis.

Rond 1963 is Peyo een veel gevraagde striptekenaar in de reclamewereld geworden (zie verder *de Smurfen*). Voor melkproducent Unicoolait uit Sarrebourg tekent hij met de hulp van Jidéhem een 16 pagina's tellend middeleeuws stripverhaal dat in albumvorm verschijnt. In *La Légende de la Montagne à Beurre* worden de enge streken van de Gargamel-achtige kwakzalver Sagratamabarb gecounterd door een vriendelijke reus. Het moeten niet altijd dwergjes zijn... Dit verhaal is echt top! Prachtig getekend, plezant verteld en uiteraard nooit vertaald in het Nederlands.

Links: Kaft La légende de la Montagne à Beurre
Boven: Schaal voor kleingeld winkels
Rechts: La légende de la Montagne à Beurre, p 6

Geheel links:
Pierrot et la lampe in Bonux Boy no 1 (jan 1960)

Links:
Peetje en de lamp in Robbedoes no 1437 (1965)

Rechts:
Uitnodiging en folder persvoorstelling Smurffilmpjes (3-4-1964)

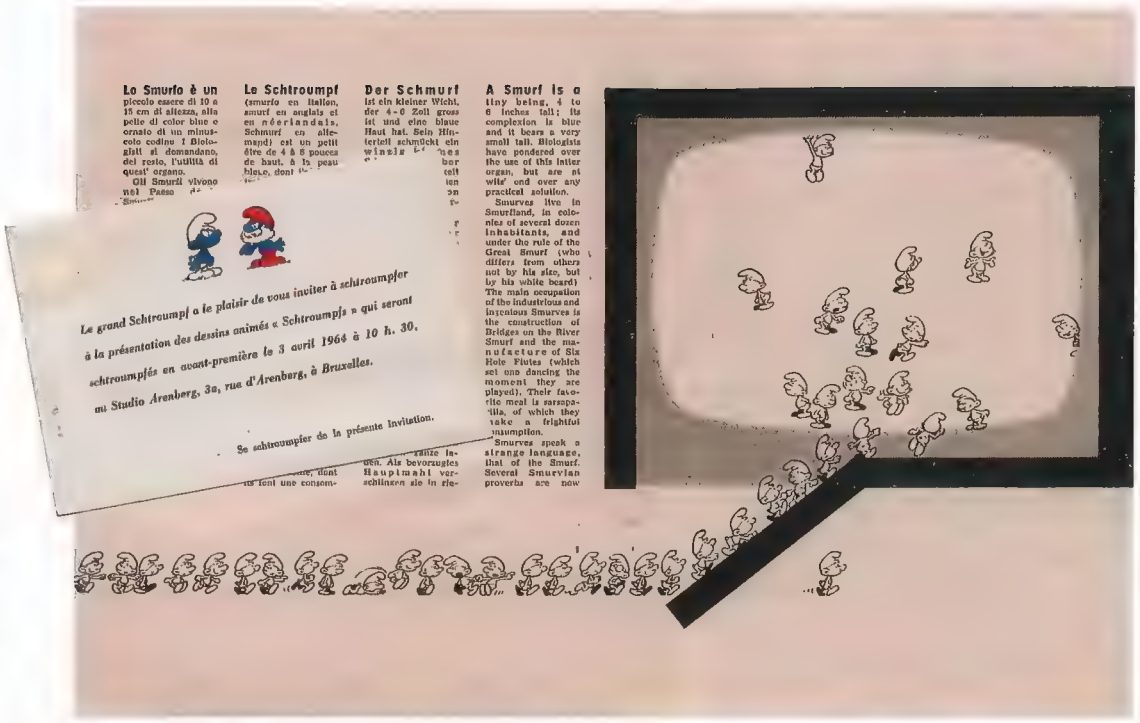
Lo Smurfo è un piccolo essere di 10 a 15 cm di altezza, alla pelle di color blue e ornato di un minuscolo codino. I Biologisti si domandano, del resto, l'utilità di quest' organo.
Gli Smurfi vivono nel Paese
Le Schtroumpf (smurfo en italien, smurf en anglais et en néerlandais, Schmurf en allemand) est un petit être de 4 à 6 pouces de haut, à la peau bleue, dont
Der Schmurf ist ein kleiner Wicht, der 4-6 Zoll gross ist und eine blaue Haut hat. Sein Hinterteil schmückt ein winziges
A Smurf is a tiny being, 4 to 6 inches tall; its complexion is blue and it bears a very small tail. Biologists have pondered over the use of this latter organ, but are as wise' ond over any practical solution.
Smurves live in Smurfland, in colonies of several dozen inhabitants, and under the rule of the Great Smurf (who differs from others not by his size, but by his white beard). The main occupation of the industrious and ingenious Smurves is the construction of Bridges on the River Smurf and the manufacture of Six Hole Flutes (which set one dancing the moment they are played). Their favorite meal is sarsaparilla, of which they take a frightful consumption.
Smurves speak a strange language, that of the Smurf. Several Smurvian proverbs are now
Le grand Schtroumpf a le plaisir de vous inviter à schtroumpfer à la présentation des dessins animés « Schtroumpfs » qui seront schtroumpfés en avant-première le 3 avril 1964 à 10 h. 30, au Studio Arenberg, 3a, rue d'Arenberg, à Bruxelles.
Se schtroumpfer de la présente invitation.
Hauptmahl verschlingen sie in rie-

SMURFEN- BUSINESS

In 1959 had Dupuis de TVA-Dupuis opgericht, een bedrijfje dat tekenfilmpjes moest maken. Op 3 april 1964 wordt de pers hartelijk verwelkomd op de persvoorstelling van de eerste Smurfen-tekenfilmpjes.
Wat daarna volgt is een ware *Smurfen*-successtory op zijn Amerikaans. Peyo wordt de gijzelaar van zijn succesreeks. Dank zij *de Smurfen* wordt hij één van de rijkste mensen in België, en een gedwongen businessman. Of dat nu precies is wat hij voor ogen had toen hij ergens in 1958 een blauw handje uit het struikgewas tevoorschijn tekende is zeer de vraag. Ook in stripland ontsnapt een mens blijkbaar niet aan zijn karma... Het zij zo.
Als slot zouden we uit wat voorafging kunnen concluderen dat Peyo, in tegenstelling tot wat men zou kunnen denken, oorspronkelijk eerder een *Le Soir*-tekenaar, dan een Dupuis-tekenaar is geweest. *Le Soir* bood hem de mogelijkheid om nieuwe helden en reeksen op te zetten, Dupuis hielp ze uitwerken of verwerken tot succesreeksen voor hun weekblad. Ook bood de uitgever van *Robbedoes* Peyo de mogelijkheid om zijn werk in fraaie albums te zien verschijnen, wat bij *Le Soir* ondenkbaar was. ... En financieel is iedereen er goed bij gevaren. Eind goed, al goed!

1. Een absolute aanrader voor al wie deze tekenfilmpjes wil zien is het in 2005 verschenen boek *Morris, Franquin, Peyo et le dessin animé*, geschreven door Philippe Capart en Erwin Dejasse (Editions de l'AN 2). Bij het boek hoort een DVD waarop al die verloren gewaande filmpjes te vinden zijn.

MON SCHTROUMPF A PERDU UNE PLUME !
MON SCHTROUMPF A PERDU UNE PLUME !
Y N'SCHTROUMPF'RA PLUS, MON SCHTROUMPF,
Y N'SCHTROUMPF'RA PLUS...
JANVIER
D L M M J V S
1 2 3 4 5
6 7 8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26
27 28 29 30 31
1963

FESTIVAL LOUVETEAU
„La veillée de la famille heureuse"
fontana
LA MEUTE DE LA FLEUR JAUNE ET LES PETITS CHANTEURS DE GENAPPE ET WAYS
Direction Abbé De Thier
Arrangements Robert Ledent

Boven: Elpeehoes, 1964
Links: Kalender FSC, 1963

BS KOFFIEKLETS

"EIGENLIJK TEKEN IK NOOIT IETS NOOIT IETS TEGEN MIJN GOESTING."

INTERVIEW LUC CROMHEECKE BLZ. 20

URBANUS VEROVERT DE MODEWERELD

Urbanus en tekenaar Willy Linthout brachten hun 150ste album uit: Urbanus verovert de wereld. JBC viert dit historisch moment mee met een speciale Urbanus-collectie voor jongens. "JBC vond het een goed idee om een kledingcollectie uit te brengen rond het 150ste stripalbum. Wij zorgden voor de Urbanus-tekeningen en het creatieve team van JBC heeft er een collectie mee ontworpen. Ik ben fier op het mooie, kwalitatieve resultaat", aldus Urbanus.

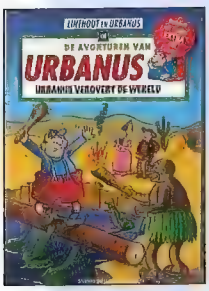

Ook Willy Linthout vindt deze collectie een uitstekend initiatief. "Het is een leuke collectie geworden en de weergave van de kleuren is uitstekend, iets waar je als tekenaar zeker op let. Het is bedoeld als een eenmalig gebeuren, maar wat mij betreft, mag er best een vervolgverhaal op komen." De collectie van Urbanus lag vanaf 17 oktober in alle Vlaamse JBC-winkels. Het is een collectie met drie sweatermodellen en drie T-shirts met lange mouwen, waaronder een exemplaar met gedrukte bretellen. De prijzen variëren van 14,90 euro voor de T-shirts met lange mouwen tot 27,50 euro voor de sweaters met kap.

PAUL TENG WINT STRIPSCHAPSPRIJS 2013

De Stripschapprijs wordt in 2013 voor de 40ste keer uitgereikt. De gelukkige die de prijs in ontvangst mag nemen is Paul Teng. Deze prijs wordt traditioneel uitgereikt tijdens De Stripdagen, die volgend jaar plaatsvinden op 9 en 10 maart in Gorinchem. (FOTO JIM BELLA)

Paul Teng (Rotterdam, 1955) begon zijn carrière in de jaren '80 als schrijver en tekenaar van *Delgadito*, een avonturenstrip over een indiaan die wordt opgevoed door blanken. Daarna schreef en tekende hij *Libertair intermezzo*, dat zich afspeelt tijdens de Spaanse Burgeroorlog, gevolgd door *De vrienden van Igor Steiner*, over een Russische Jood ten tijde van de Russische Revolutie. Zowel Delgadito als de grafische romans die erna volgden, zijn in zwart/wit verschenen. Zijn eerste kleurenwerk kwam uit toen hij in het begin van de jaren '90 twee grafische romans maakte over de geschiedenis van Rusland voor de fameuze Brusselse stripuitgeverij Lombard op scenario van de Russisch-Franse romanschrijver Vladimir Volkoff. Teng bleef lange tijd aan Lombard verbonden, waardoor zijn strips in een groot aantal Europese landen werden gepubliceerd. Er verschenen twee series die door hem waren getekend. Met schrijver Jean-François Di Giorgio maakte hij vijf albums over de middeleeuwse avonturier *Shane*. Tussen 2004 en 2009 tekende hij *De oneven orde*, op tekst van Rudi Miel en Christina Cuadra. Daarna tekende Teng een aantal korte verhalen voor *Tina* en ging ook kinderboeken illustreren. In 2008 kreeg hij de Gouden Griffel voor zijn illustraties bij *Kinderen van Amsterdam* van Jan Paul Schutten. Om dan met *De telescoop*, een grafische roman op tekst van de Belgische tekstschrijver Jean Van Hamme, naar buiten te komen. Op dit moment werkt Teng aan een 80 pagina's tellend stripalbum over de schilderkunst van de stad Utrecht, gemaakt in opdracht van het Utrechts Centraal Museum. Daarna hoopt Teng de draad te kunnen oppakken van een nieuw avontuur van 'zijn' held *Igor Steiner*, dat hij wederom zelf schrijft.

STRIPMUREN BIJ DE VLEET

Stripfiguren op een muur zijn *hot* dezer dagen. Zowel in Turnhout als in Antwerpen werd er een stripmuur onthuld.

In Turnhout mocht de familie Kiekeboe een muur sieren. Merho, de geestelijke vader van *De Kiekeboes* en tevens stadstekenaar van de Kemische hoofdstad, ontwierp een stripmuur voor jeugdhuis Wollewei. Geen gewone stripmuur maar een strip-strook-muur, bestaande uit acht plaatjes die lezend van links naar rechts een heus kortverhaal vormen. Strip Turnhout vzw stelde ook meteen een uniek en exclusief kaartspel van *De Kiekeboes* voor.

In Antwerpen mocht Brecht Evens de 9de stripmuur van de grootste stad van Vlaanderen bekleden. De stripmuur (te bewonderen: aan Oever nr 15, 2000 Antwerpen - tussen Hoog- en Kloosterstraat) is aangebracht op de gevel van een elektrische transmissiekabine en beslaat tweehonderd vierkante meter. Evens tekende honderden figuren, dieren en personages op de nu kleurrijke muur. De stripauteur is overigens volop bezig aan *Panter*, de opvolger van zijn vorige graphic novel *De liefhebbers*.
(Foto stripmuur Kiekeboe copyright Erwin De Wachter)

Groot succes voor cameoveiling Eppo

Tot eind september kon via Catawiki, de grootste onlinestripdatabank, geboden worden op een figurantenrol in nagenoeg alle lopende stripreeksen die het Nederlandse stripblad *Eppo* publiceert. De aanleiding is het speciale nummer 100 dat in november verschijnt. Ook Achdé (*Lucky Luke*) en Adam (*Game Over*) waren bereid zich hiervoor in te zetten, te meer omdat de volledige opbrengst naar het goede doel gaat: KiKa, de stichting Kinderen Kankervrij. In totaal werd er een hartverwarmend bedrag van 14.847 euro opgehaald. (*DS – www.stripspeciaalzaak.be*)

In november komt tekenaar **Emmanuel Guibert** naar de Antwerpse Boekenbeurs om er het derde en laatste deel van *De Oorlog van Alan* te signeren. Guibert heeft ondertussen al een stap verder gezet... of beter gezegd een stap terug want een dezer dagen verschijnt bij de Franse uitgeverij L'Association *L'Enfance d'Alan*. Dit album vertelt over de kinderjaren van Alan Cope, de Amerikaanse Tweede Wereldoorlog-soldaat met wie Guibert medio jaren 1990 op een vakantie kennismaakte. Hij besliste om de herinneringen aan en de anekdotes van Copes oorlogsjaren in stripvorm te gieten. Op de geluidsbandjes, waarop Cope vrijuit vertelde, stond nog genoeg materiaal voor een extra terugblik. Silvester liet al weten dat het de vertaling er in het voorjaar van 2013 hoopt door te krijgen. (DS)

Entertainment Weekly publiceerde een beeld uit de tweede **Smurfenfilm** die eind juli 2013 wordt gereleased. In deze sequel bezoeken de Smurfen Parijs waar ze in contact en aanvaring komen met grijze soortgenoten, de Naughties, tot leven gewekt door Gargamel. Op de foto prijken Vexy, waarvan de stem wordt ingesproken door Christina Ricci, en Hackus, met de stem van JB Smoove. Regisseur Raja Gosnell zegt over de Naughties dat het geen kwaadaardige wezentjes zijn, maar wel misleid door Gargamel. Je kan er donder op zeggen dat de Smurfen en de Naughties elkaar op het einde van de film in de armen zullen vallen. (DS)

De nieuwste stripreeks van Ignacio Noé!

Enkele jaren geleden tekende de Argentijnse stripauteur Ignacio Noé het drieluik *Heldorado* op scenario van Miroslav Dragan en Jean-David Morvan. Wat dit drieluik zo speciaal maakte, was dat het volledig digitaal werd gemaakt. Momenteel is hij volop bezig aan zijn volgende project *Douce, tiède et parfumée*.

Door Gert Bussens

Deze keer staat Noé niet alleen in voor de tekeningen, maar ook het volledige scenario. Voor deze nieuwe reeks, die bij uitgeverij Glénat zal verschijnen, laat hij de computer zo goed als achterwege, het storyboard maakt hij nog digitaal, maar wat nadien gebeurt is handwerk met waterverf en papier. Ignacio Noé bezorgde in avant-première voor Brabant Strip reeds twee afgewerkte pagina's, net als het storyboard van beide pagina's en de potloodversies. Uiteraard laten we hem zelf ook aan het woord, voor meer tekst en uitleg over deze nieuwe reeks.
Noé: "Hoofdpersonage Ally is een rijk en mooi meisje dat voorspellende dromen heeft en ontdekt dat ze geadopteerd was door haar vader om een experiment te doen en dat ze een tweelingzus heeft. Heel haar wereld in Londen stort in en met de hulp van een nieuwe vriend gaat ze op zoek naar haar tweelingzus. Er gebeuren fantastische dingen en andere zaken die fantastisch lijken, maar werkelijkheid waren op dat moment. De erotische aantrekking tussen Ally en haar nieuwe vriend is het middelpunt van het verhaal, maar het is géén erotisch stripverhaal."

DERDE LARGO WINCH-FILM

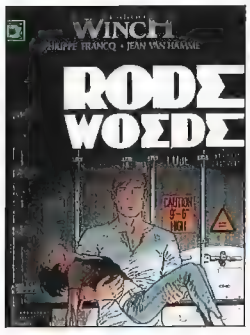

Jean Van Hamme laat zich in *Casemate* 52 laatdunkend uit over de tweede *Largo Winch*-film. Zoals geweten schreef hij weer zelf het scenario voor de volgende film. De eerste twee kostten respectievelijk 28 en 24-25 miljoen euro. Te veel om uit de kosten te komen met een opkomst van respectievelijk 1,8 en 1,65 miljoen Fransen. De derde film moet dus minder kosten (het budget is geraamd op 12 miljoen euro) en zal daarom grotendeels in België en Luxemburg worden gedraaid. Het verhaal is gebaseerd op *De Prijs van het Geld* en *De Wet van de Dollar*. Tomer Sisley speelt niet langer Largo Winch want er is een jongere acteur nodig. Van Hamme wil ook een nieuwe acteur voor Simon Ovronnaz want "Die van de tweede film had het charisma van een diepgevroren knolraap". Als de film effectief uit de kosten komt, wordt Van Hamme een rijker man want een geldschieter (een bankier) heeft hem voorgesteld om ook op te draven als coproducer. Als de film verlies lijdt, is er geen probleem want dan kost het Van Hamme niets. In geval van winst, krijgt hij een percentage op die winst. Dat contract moet nog getekend worden, maar Van Hamme heeft vet veel goesting om het risico te wagen. (DS/Stripspeciaalzaak.be)

VANMOL BUITEN BIJ KNACK EN BINNEN BIJ P-MAGAZINE

Kommer en kwel in strip- en cartoonland. Stripreeksen, krantenstrips en cartoons worden – zo lijkt het toch – massaal gedumpt. Laatste in het rijtje slachtoffers is de Vlaamse cartoonist Erwin Vanmol. Via Facebook meldde Vanmol dat hij "het onheuglijke nieuws kreeg niet meer in Knack te passen en dus vrij is op de markt". De cartoonist was al meer dan 11 jaar verbonden aan het weekblad. Goed management lijkt de laatste tijd meer en meer op uitstekend paniekvoetbal. Maar een klassetekenaar als Vanmol laten ze bij de wat slimmere redacties niet zomaar loslopen, natuurlijk. P-Magazine was er dan ook als de kippen bij om Vanmol binnen te halen.

Koffieklets kwam tot stand met de hulp van Willem Gay, Gert Bussens, Tom Vermeeren, Antoine Ryckman, Kurt Morissens en David Steenhuyse (stripspeciaalzaak.be).

De RTS, de Radio Télévision Suisse, maakte bekend dat Delémont, de hoofdstad van het Zwitserse kanton Jura het initiatief heeft genomen om er een heus museum over **Grzegorz Rosinski** neer te poten. De tot Belg genaturaliseerde Pool woont al jarenlang in Zwitserland. Bovendien wil de stad er een internationaal stripfestival aan koppelen. De realisatie is pas voorzien voor 2014, het jaar waarin de hoofdstad zijn 725ste verjaardag viert. Het museum komt in de oude slachthuizen van de stad. De overeenkomst voor het museum betrekt zowel Grzegorz Rosinski als zijn kinderen in de plannen. Delémont verbindt er zich toe de locatie ter beschikking te stellen en te renoveren terwijl men op de familie Rosinski rekent voor de belangrijkste werken van de tekenaar. Met reeksen als *Thorgal*, *De Klaagzang van de Verloren Gewesten*, *Hans* en one-shots als *Western* en niet in het minst *De Chninkel* steunt het museum op heel wat stripfaam. (DS)

De Franse literaire actualiteitsite *ActuaLité* heeft bekend gemaakt dat **Didier Conrad** de nieuwe tekenaar van *Asterix* wordt. Deel 35 in de reeks verschijnt in de herfst van 2013. Er is nog geen titel gekozen. In september 2011 vierde uitgeverij Hachette nog dat er van de reeks *Asterix* 350 miljoen exemplaren waren verkocht. Daar stelde Uderzo zijn opvolger voor: Frédéric Mebarki die al actief was als assistent voor het inktwerk van de laatste albums en samen met zijn broer Thierry de illustraties voor reclamedoeleinden verzorgt. De nieuwe scenarist is Jean-Yves Ferri die uit de satirische striphoek komt en voor Larcenet *Terug op Aarde* schreef. Maar Mebarki gooit nu zelf de handdoek in de ring. Hij liet de uitgever verstaan dat de druk te hoog is. En Uderzo liet zelf al optekenen dat hij heel veeleisend is wat het volgende album betreft. En nu komt dus Conrad op de proppen. (DS)

"EIGENLIJK TEKEN IK NOOIT

Het gaat goed met Luc Cromheecke. Dat weten wij niet alleen omdat we het hem gewoon gevraagd hebben maar ook omdat zijn strips niet uit de schijnwerpers te branden zijn. De Chinezen gaan overstag voor zijn Plunk, de albums van *Tom Carbon* staan met velen te blinken in de winkelrekken, volgend jaar verschijnt de strip *Het Godvrrgeten eiland* die hij samen met de Fransman Sti maakt én een van zijn striphelden schopt het tot standbeeld. Een gesprek met een gelukkig man.

DOOR **KURT MORISSENS**

Ik start graag met een diepzinnige en van een filosofisch randje voorziene vraag, Luc. Zet je dus maar schrap. Hoe gaat het nu eigenlijk met je? Al je strips staan nu volop op een of andere manier in de kijker maar betekent dat dan ook meteen dat je carrière nog steeds in de lift zit?
Ik heb de indruk dat het de laatste tijd allemaal een beetje in een stroomversnelling zit. Het is allemaal misschien wel een beetje toevallig. Maar bestaat toeval wel? Of is alles toevallig? Ik denk toevallig van wel. Het leven op aarde is toevallig!! Met mij gaat het dus goed.

***Plunk!* kent weerom een hoogtepunt in zijn stripfiguurcarrière. Binnenkort zijn zijn avonturen te lezen in een Chinees magazine. Hoe is hij daar terecht gekomen?**

Uitgeefster Wang Xin van het jongerentijdschrift 好孩子画报 – in het Engels vertaald als *Good Children Pictorial* – ontdekte enkele weken geleden de strip op de stand van het Vlaams Fonds voor de Letteren op de boekenbeurs van Peking.

Dat het hier gaat over een tekstloze strip is een voordeel, vermoed ik. Maar snappen de Chinezen de Belgische absurde humor van *Plunk*?
Niet alles natuurlijk. Grappen zijn soms cultuurgebonden. Aan de andere kant is het verrassend welke grappen wel kunnen. In *Majid*, het Arabische tijdschrift waar *Plunk* enkele jaren heeft ingestaan, stond bijvoorbeeld een grap met Wilhelm Tell met de appel op zijn hoofd, terwijl je toch zou denken dat dit een echt westers gegeven is. Grappen met blote billen of kaka kunnen bijna nooit buiten Europa. Ik ben wel heel curieus om de eerste Chinese *Plunks* te zien. Er is weliswaar geen dialoog te vertalen maar je hebt wel de onomatopeeën en de naam Plunk zelf. In het Arabisch heet Plunk "بلونك", vertaald is dat 'Zelowoma'. (*hunk?*)

Hoe verloopt de overdracht van de platen eigenlijk? Communiceren in het Chinees lijkt me best moeilijk.
Ik stuur hen alle pagina's door en zij maken een selectie. De communicatie verloopt in het Engels. Waarschijnlijk vertaald door Google translate. Soms krijg ik wel rare zinnen door. (*lacht*)

Plunk krijgt ook een standbeeld. Vertel ons vooral meer. Veel meer!
In het kader van de stripfietsroute der Noorderkempen die in 2013 gelanceerd wordt ter gelegenheid van 100 jaar Vandersteen, zocht de gemeente Kapellen naar een geschikt *character*. Toeval wil dat er geen bekendere tekenaar in Kapellen woont. Plunk is erg goed onthaald. Hier binnen de gemeente is het stilaan hun mascotte geworden. Overal verschijnen er Plunkjes: op wegwijzertjes, in het gemeentelijke infoblad, in de wc van de voetbalclub, enz.. Kers op de taart is natuurlijk het bronzen beeldje dat een speelpleintje siert, het Plunkpunt als zodanig.

IETS TEGEN MIJN GOESTING"

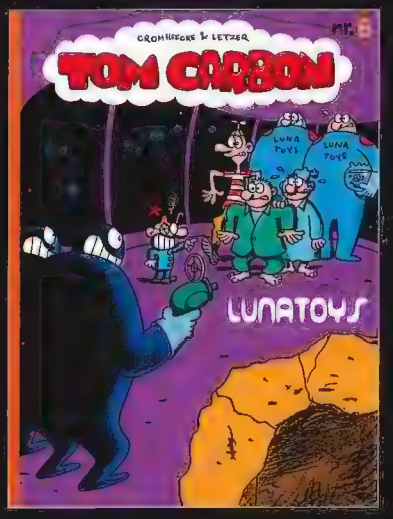

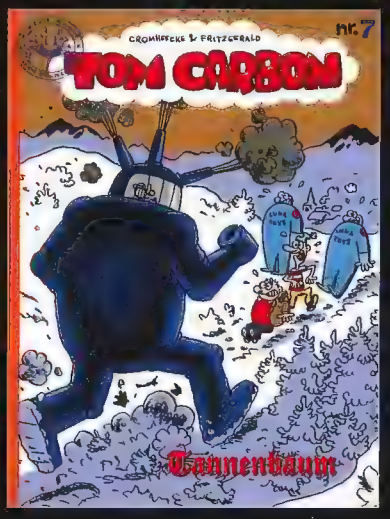

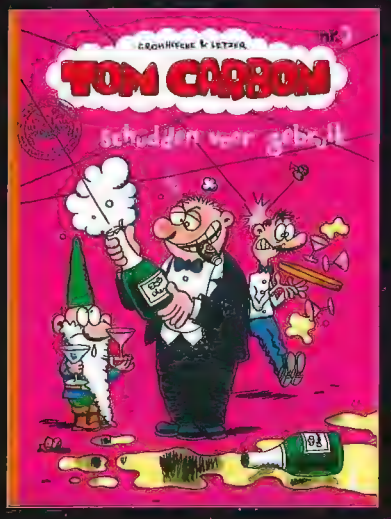

Het wordt een stopplaats voor vermoeide striproutefietsers, er staat een bankje naast om te picknicken.

Heb jij je bezig gehouden met het ontwerpen van het beeld?
Ik heb inderdaad het ontwerp gemaakt. Het is uitgevoerd door de beeldhouwer Joris Peeters. Via Steven Dupré heb ik hem leren kennen. De samenwerking liep uitstekend. Hij had meteen door wat het moest worden. Oorspronkelijk had ik wel een fonteintje voor ogen maar dat bleek achteraf te duur.

Trots dat een van je figuren het tot standbeeld heeft geschopt?
Ja, absoluut!

Welke stripfiguur zou jij eren met een standbeeld?
Kabouter Wesley? Bolleke? Is er al een beeld van Bolleke? Johan en Pirrewiet zouden natuurlijk ook leuk zijn.

Toevallig staan *Johan en Pirrewiet* en bij uitbreiding ook Peyo in de kijker in dit magazine. Wat heb jij met de reeks?
Die heb ik uiteraard als kind verslonden. De hyperkinetische Pirrewiet met zijn geitje... Echt hilarisch. De smurfen zijn

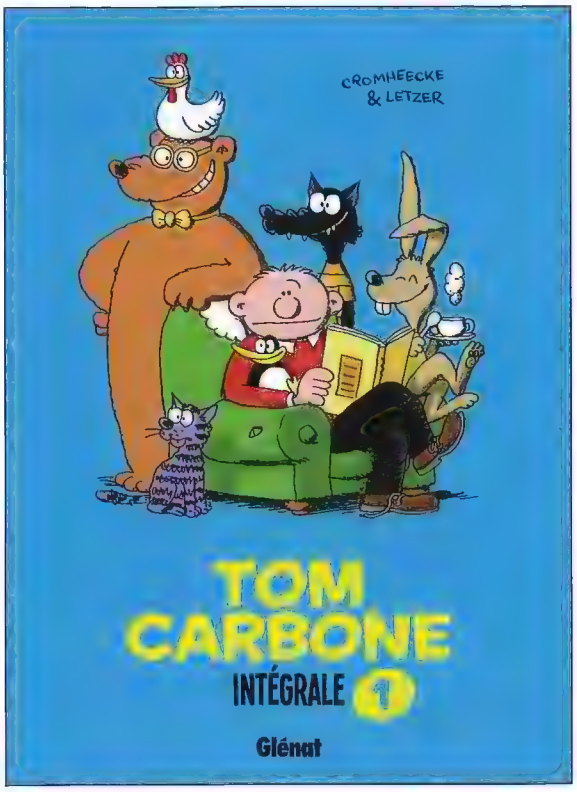

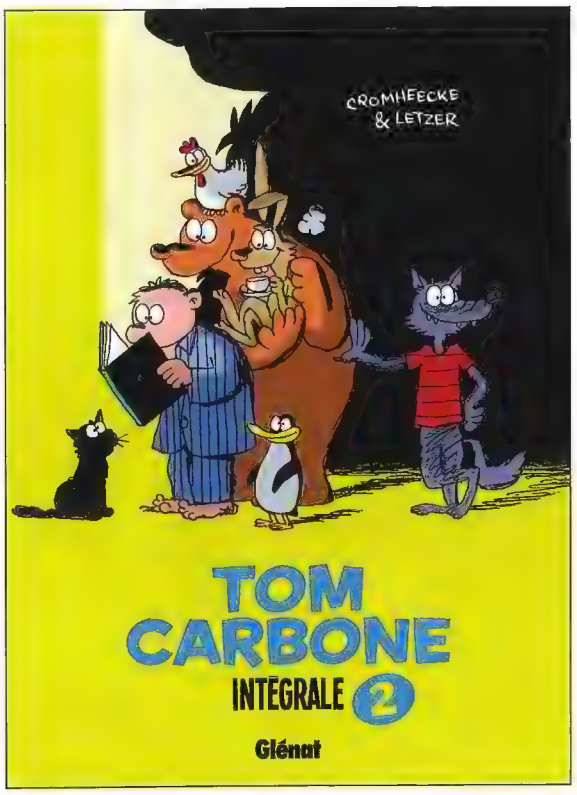

natuurlijk uit de serie voortgevloeid. Voor mij is de Smurf toch wel een van de geniaalste *characters* ter wereld.

Laten we het dan nu even verder hebben over jouw geniale personages. De avonturen van jouw andere held Tom Carbon worden volop herdrukt. Het zevende deel van de heruitgaven verscheen in september. Hoe waren de reacties op deze uitgaves?
Er ontbreekt nog één deel, dat is nr.4. Dat album komt volgend jaar in maart uit. Op beurzen ontmoet ik mensen die de reeks pas hebben ontdekt, dat is natuurlijk heel leuk. Ik heb de indruk dat de reeks terug word opgepikt en zie opnieuw albums verschijnen in de bibliotheek. Verder wordt de serie nu ook in het Frans heruitgebracht bij Glénat. In 2 dikke delen. Het tweede deel verschijnt in Angoulême volgend jaar. Franstaligen hebben nog nooit *Lunatoys* of *Tannenbaum* gelezen. Ik ben heel benieuwd naar de reacties. Nederlandstalig komt er nog een 'making of'-album, ergens eind volgend jaar. Een album met onder andere alle korte *Tom Carbon*–strookjes.

"Mis en bouteille au Chateau de Patati et Patata" indien u deze kleine lettertjes nog kunt lezen mag u nog een glaasje drinken.

En mogen we nu nieuwe avonturen van *Tom Carbon* verwachten?
Het jeukt zeker en vast. Een tijdje geleden werden we gevraagd om *Tom Carbon*-paginagags voor *Humo* te maken. Elke week een ander TV-programma als thema. *Gefundenes fressen* voor Laurent en ik. En superleuk natuurlijk, maar na een viertal weken was het feest voorbij en werd er van hoofdredacteur gewisseld. Nu dat gebeurt wel meer in deze branche. Vroeger was ik maanden depressief van zo›n tegenslag. Een tweetal jaar geleden stond *Plunk* bijna in de Amerikaanse *Nickolodeon Magazine*. Alles was rond, de hoofdredacteur was laaiend enthousiast... en dan ging het blad overkop. Nu wat *Tom Carbon* betreft heb ik reeds een 15 tal pagina's voor album nr. 9.

Ondertussen heb je met Sti de nieuwe reeks *Het Godvrrgeten Eiland* opgestart. Kan je voor de lezers die niet vertrouwd zijn met de reeks, de strip even plaatsen?
Het zijn korte lollige verhaaltjes over een schipbreukeling die aanspoelt op een eiland en er (voorlopig) niet meer afraakt. Bloeddorstige kannibalen, een vulkaan die op uitbarsten staat, zombiepiraten, ... Pure fun. Sti, pseudoniem van Ronan Lefebre uit Lille, heb ik ontmoet in Angoulême enkele jaren geleden. Hij liep rond in een konijnenpak om zo reclame te maken voor zijn serie *Tonny Rabbit* en ik in mijn opblaasbaar *Plunk*pak. Zo hebben we elkaar leren kennen. *Het Godvrrgeten eiland* is een echte *Spirou*-strip. We spelen soms ook in op bepaalde *Spirou*-themanummers. Er is een goede creatieve samenwerking met de redactie.

HOLÀ!
SNELLER OOMPJE! KOMAAN!
ZEG, MAG IK WETEN WAAROM WE ZO GEHAAST ZIJN?!...
SNEL, DOE OPEN!
MIJN FAVORIETE SOAPSERIE "THUIS" GAAT BEGINNEN EN IK WIL ER NIKS VAN MISSEN!
BLIB!
...WANT DIT WORDT EEN CRUCIALE AFLEVERING, ZIE JE? MO WIL HET NAMELIJK TERUG GOEDMAKEN MET BIANCA... DAT HEEFT NANCY VERKLAPT AAN ROSA...
MAAR DIE WEET NIET DAT WALDEK IN CAFÉ TERSMISSEN HEEFT STAAN FLIRTEN MET HAAR...
HOO, STOP AL MAAR!
HOE IS HET MOGELIJK DAT EEN JONGEN VAN JOUW LEEFTIJD ZICH ZO LAAT LEVEN DOOR ZO'N IDIOOT VERVOLGPROGRAMMA?
...TOEN IK KLEIN WAS STOND DE TV BIJNA NOOIT AAN!
SPELEN, FIETSEN EN RAVOTTEN... TOT S'AVONDS LAAT!
DAT DEED IK, JA!
M'N JONGEN, HET ECHTE LEVEN SPEELT ZICH BUITEN AF, NIET OP DE TELEVISIE!
EH...
HIER VOEL JE TENMINSTE DAT JE HART KLOPT! NIETS GAAT BOVEN DE ECHTE WERELD VOL MET ZELFGEMAAKTE VERHALEN!
SPROTSH!
"O, JENS, IK MOET JOU DE WAARHEID ZEGGEN!"
"WAT IS ER TOCH, PAULIEN? JE GAAT HET TOCH NIET UITMAKEN TUSSEN ONS? NU WE NET EEN VAKANTIE NAAR SPANJE HEBBEN GEBOEKT!"
CROMHEECKE & LETZER

Tom Carbon-pagina voor Humo

Creatief is ook de Nederlandse uitgeverij Strip2000. Zij gaan jullie strip in 2013 uitbrengen. Hoe blij ben je eigenlijk dat je bij die uitgeverij bent terechtgekomen?
Heel erg blij! Via Willy Linthout ken ik Peter van der Heijden, de man achter de uitgeverij, al lang. We hadden samen al enkele *Roboboy*-luxealbums uitgebracht. Hij stapte naar me toe met het idee om de hele *Tom Carbon*-reeks opnieuw uit te geven. Ondertussen is Strip2000 een heuse uitgeverij geworden met een heleboel leuke titels. Ik hoorde net dat Peter *Ouwe Troep* en *Fnirwak* van Windig en de Jong gaat heruitgeven, twee van mijn lievelingsalbums, die nergens meer te vinden zijn.

Gaat *Het Godvrrgeten eiland* nog ergens in het Nederlands voorgepubliceerd worden?
Misschien wel. Er stond al één verhaaltje in *Stripgids*.

Wat maakt dat je deze strip graag tekent?
Het is een hele grappige strip, heel gevarieerd. Elk verhaaltje is anders. Eigenlijk teken ik nooit of toch zelden iets tegen mijn goesting. Of het nu *Roboboy*, *Tom Carbon* of *Het Godvrrgeten eiland* is. Maar wat hier specifiek leuk is, zijn de landschappen en de vele dieren die er rondlopen. Oude schepen, vooral als er twee elkaar aanvallen met kanonnen en veel mannekes die vechten, teken ik ook wel graag maar daar kruipt veel energie in. Zo›n pagina duurt dubbel zo lang om te maken.

Is er eigenlijk nog iets wat je heel graag zou tekenen maar waar je tot nu toe nog niet toe gekomen bent?
Naast nieuwe *Plunk*gags heb ik nog een heleboel zotte projecten liggen. Van embryonale dingen, sudderprojecten tot concrete uitgewerkte scenarios. Zowel strookjes, pagina's als verhalen. Ik sta – echt waar – te popelen om ze allemaal uit te werken. Maar ik heb helaas maar twee handen. De laatste tijd ben ik gefascineerd door landschapsschilderen. Sinds een jaar of drie ga ik één maal per week in het veld staan om de uitgeversstress te ontvluchten. Twee à drie uur lang gewoon schilderen, het geeft me een enorme voldoening en energie. Met Bruno de Roover ben ik een strip aan 't maken over Charles François Daubigny, één van de eerste landschapsschilders die echt buiten is gaan schilderen. De schilder is een beetje vergeten ondanks het feit dat hij een hele belangrijke rol heeft gespeeld, o.a. als voorloper van het impressionisme. Het zou een soort roadmovie of zeg maar roadstrip moeten worden. Daubigny had namelijk een atelierbootje waarmee hij de Seine en de Oise afvaarde op

L'île carrément perdue
épisode XI
Sti & Cromheecke
TERRE EN VUE!!
CAPITAINE! CAPITAINE...
KIKI! KIKIIII!!
ON BA... UN BATEAU!!! QUI ACCORTE!! ON EST SAUVÉ!!
VITE! ON VA CHERCHER NOS AFFAIRES ET ON SE TIRE DE CET ENFER PLEIN DE SABLE QUI COLLE PARTOUT!!

NE PANIQUEZ PAS, ILS ONT L'AIR COOL! IL SUFFIT DE LEUR PARLER...
UGH!
MAIS NON, VOUS NE COMPRENEZ PAS... ILS SONT C-A-N-N-I-B-A-L-E-S!!
HMM, JE VOIS...
NON! JE VAIS LEUR JOUER DES CHANSONS PIRATES!!
ILS ÉTAIENT QUINZE SUR LE COFFRE DU MOODORT OH! OH! OH! ET UNE BOUTEILLE DE RHUUUM!
ILS ESPÉRAIENT TROUVER UN TRÉSOOR!
ALLEZ À VOUS!
OH! OH! OH!...
FIN

Fragmenten uit Het Godvrrgeten eiland

HOP, HOP!
BLIJF DAAR TOCH ZO NIET STAAN, JONGEN! DOE DE POORT DICHT! STRAKS LOPEN DE KOEIEN IN DE RIVIER!
MPFF!
POF! POF!
...EN IN HET BOS BOVEN HET MOS...
?
...DAAR GROEIT DE BRUINE PADDESTOEL!
...EH GOEIEMIDDAG! PRACHTIG WEERTJE, HÉ?!
WIE IS DIE GORE KEREL?!
HEB JE 'T GEZIEN, PA? HIJ HEEFT TEKENSPULLEN BIJ ZICH!
'K VOEL HET AAN M'N BUIK EN JA IK RUIK: ER VOLGEN NOG 'N HELEBOEL!

Fragment uit de strip over Charles François Daubigny

zoek naar geschikte landschappen. Het wordt een lang verhaal opgedeeld in episodes van een zes- à tiental pagina's. De verhalen zijn gebaseerd op een reeks etsen die Daubigny heeft gemaakt over zijn avonturen. Oorspronkelijk dachten we er een dierenstrip van te maken, maar daar zijn we nu vanaf gestapt.

Hoe concreet is dit project?

Het zou misschien iets voor *Spirou* kunnen zijn. Maar dat is helemaal nog niet zeker. Enfin, het past in het kraam van de huidige hoofdredacteur Frédéric Niffle, hij heeft een voorliefde voor hedendaagse arty strip, met iets meer diepgang. Al zeg ik dit niet pejoratief hoor, hij heeft echt een erg goeie smaak. Hij heeft namelijk ook de hele Trondheim kliek binnen *Spirou* gebracht. Wat volgens mij een goeie zet is, het blad mag niet in de val lopen van de nostalgie en oubolligheid. Wat voor *Spirou* (Dupuis) met al zn ouwe helden geen gemakkelijke opdracht is. Ze zijn daar echt goed bezig...

En verder nog directe toekomstplannen, Luc?

Directe toekomst? Morgen hoop ik twee cartoons te tekenen voor *Spirou* op scenario van Thiriet en de dag daarna een paginagag van *Het Godvrrgeten eiland*. Er moet dan ook nog een kalendertekening voor *Spirou* af en normaal ligt er volgende week weer een kort verhaaltje van Sti klaar. Pfff, leuk maar druk druk druk! Dringend tijd om te gaan schilderen.

NOG VEEL MEER CROMHEECKE IS TE VINDEN OP:

- Plunkblog met alle Letzer en Cromheecke stripnieuws. http://plunkblog.blogspot.be/
- L.Cromheecke Unplugged mijn schildersblog. http://cromheeckeunplugged.blogspot.be/
- Book of Silly Drawings blog met meer experimenteel werk. http://bookofsillydrawings.blogspot.be/
- On-line boekjes bestellen via http://www.strip2000.nl/

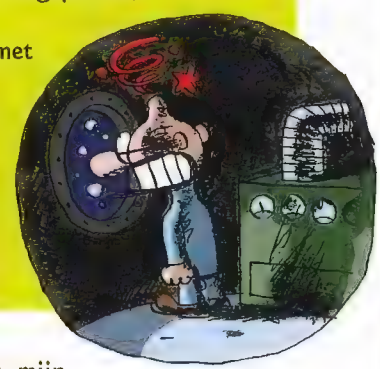

Oh ja, in december doe ik met mijn landschappen weer mee aan de realisme-tentoonstelling van Gallerie Annee in Haarlem. En in november is er een kleine expo in stripwinkel La Main Blanche (Brussel) ter gelegenheid van de Tom Carbon integrale.

De stripspeciaalzaak waar beweging in zit!!

• 160 m² winkelruimte met speelhoek voor de kleinste bezoekers

• Zeer ruim aanbod aan nieuwe strips

• 20% korting op alle nieuwe strips (inclusief luxe-edities) met onze klantenkaart.

• Maandelijks signeersessies met tekenaars uit binnen- en buitenland

• Verzorgd antiquariaat aan betaalbare prijzen

• Groot aanbod aan 2de hands strips aan de beste prijzen.

• Uitgaven in eigen beheer: op regelmatige basis brengen wij in samenwerking met striptekenaars en hun uitgevers producten in een kleine oplage uit.

Het pad van Jessica - delen 1,2 en 3
Hardcover: 21,95 € - luxe: 59.95 €

Jeremiah - delen 29 en 30
Hardcover: 21,95 € - luxe: 59.95 €
(deel 29 uitgeput, deel 30 zéér beperkt leverbaar)

Konvooi delen 0 t.e.m. 10 18.95 €
De jeugdjaren van Nävis delen 1,2,3 18,95 €

Albums met exlibris: o.a: Bernard Prince 18, Kruistocht, Largo Winch, Antares, De Havik, e.a

• Limited Edition Club (L.E.C): Een door ons opgerichte club waarbij de leden in ruil voor een jaarlijkse leden-bijdrage genieten van tal van voordelen. Gratis prenten bij aankoop van bepaalde strips, originele en exclusieve clubuitgaven, kortingen en/of andere voordelen op uitgaven in eigen beheer.

Openingsuren:
Maandag t.e.m. vrijdag: 12u00 – 18u00
Zaterdag: 10u00 – 18u00*
*Tijdens de maanden juli en augustus is de winkel zaterdag open vanaf 11u00

GITSCHOTELLEI 143
2600 BERCHEM
TEL: 03/236.25.40

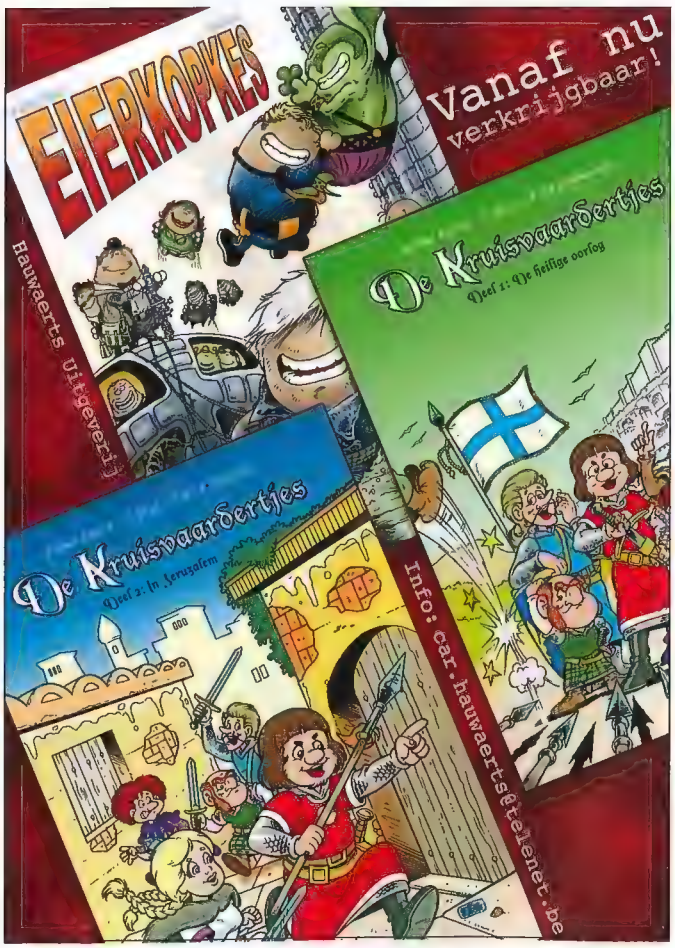

ACTE DE PRÉSENCE

STRIPS VERSCHENEN
IN OKTOBER EN NOVEMBER 2012

SAMENGESTELD DOOR
DAVID STEENHUYSE

Alex Senator 1: De Adelaars van Merula (Démarez + Mangin)

Jacques Martins *Alex* zoals je 'm nog nooit hebt gezien: als vijftigplusser en bovendien als senator in het jaar 12 van Christus, dus in de regeerperiode van Augustus, de allereerste keizer van het Romeinse rijk. Dankzij een gift van 1 miljoen sestertieën kon Alex senator worden. Dat hij voor de politieke leeuwen wordt gegooid is 1 kant van het verhaal, ook zijn familieleven wordt uitgespit. Hij heeft een zoon, Titus, en een adoptiefzoon Khephren, de zoon van Enak... maar waar is Enak en wie is Titus' moeder? Die vragen houden de lezer 3 albums bezig. Alex' vijanden zijn ook die van de keizer. Démarez en Mangin (historicus van opleiding) werkten eerder samen aan de sf-reeksen *De Gesel Gods en De Laatste Trojaan*.

Casterman
Verschenen in oktober 2012

MON&TUUR OOK SUCCESVOL BIJ BRILLENWINKELS!

Enthousiast mag een mens wezen wanneer een auteursduo de zeer jonge jeugd met strips wil laten kennismaken. Het tweede album van Mon & Tuur, een strip voor de eerste lezers, ligt alweer een tijdje in uw en ieders winkel. Tijd voor een gesprek op hoog AVI-niveau met tekenaar Mario Boon, die Mon en Tuur op scenario van Pieter van Oudheusden steeds met kinderlijk plezier op papier klad.

Door Kurt Morissens

***En dat is twee* is al het tweede album van *Mon & Tuur* dat we mogen verwelkomen. Hoe is de eersteling eigenlijk ontvangen?**

Mario Boon: Goed! Iedereen die het album leest, reageert er goed op. Op elke lezing die ik geef of elke signeersessie waar ik kom zijn de lezers enthousiast en valt het me op dat de figuurtjes aanslaan.

Jullie richten je helemaal op de eerste lezers. Maakt dat een groot verschil uit in tekenen en waarin zijn die dan te vinden?

Een strip voor beginnende lezers moet zich onderscheiden in het visuele. We proberen onze gags altijd zo visueel mogelijk te maken en eigenlijk zo weinig mogelijk tekst te gebruiken. Het schrijven van zulke tekst is wel sterk gebonden aan de AVI-leesregels maar ook hier willen we die zo bondig mogelijk krijgen. In die zin moet je als tekenaar zo duidelijk mogelijk 'communiceren' met je tekeningen zonder al te ingewikkelde camerastandpunten of pagina indelingen te gebruiken.

Hoe moeilijk is het eigenlijk om je specifiek op die doelgroep te richten?

Het helpt dat Pieter en ik al heel wat ervaring hebben met ons doelpubliek, ik geloof dat we samen en apart zo'n 40-50 kinderboeken hebben gepubliceerd. Dus dat valt wel mee. In die zin is het werken voor kinderen net gemakkelijker dan volwassenen omdat je duidelijk weet wat werkt en wat niet. Slapstick werkt altijd, merk ik ook.

Nog andere plannen in het verschiet, Mario?

Ik ben nog altijd op zoek naar gulle mensen die willen investeren in mijn Catanova-strip op www.sandawe.com. Ik ga er nog een klein jaartje tekenwerk aan hebben en het is nu mijn eerste prioriteit geworden. Ook zoek ik een manier om mijn webcomic www.fionapoppy.com uit te geven. Als ik 40 mensen vind die er 100 euro voor willen geven, zou ik het zelf kunnen uitgeven en hen kunnen belonen met mooie originele tekeningen en pagina's. De gevestigde uitgevers zijn zeer conservatief geworden in het uitbrengen van nieuwe strips, wat ik zeer jammer en kortzichtig vind en zelfs niet gezond voor het Vlaamse striplandschap in het algemeen. Plannen en projecten genoeg, maar het is zeer moeilijk om nog iemand te vinden die je werk wilt betalen.

INDIANEN AFKNALLEN

Na vijf albums waarbij de bekende striptweeling Kinky & Cosy de hoofdrol spelen, tovert de Vlaamse stripauteur Nix nu Billy Bob uit zijn mouw.

Lezers van Spirou zullen de absurde avonturen van de cowboy, de eeuwige aspirantcowboy, wel herkennen en nu zijn voor het eerst alle grappen samengebracht in een uiterst aaibare bundel. Uiterst aaibaar? Jawel, want het Billy Bob-album heeft zowaar een pluchen cover. "De vormgeving van het boek is een antwoord op de iPad. Hier kan geen iPad tegen op, hier is nog geen app voor ontwikkeld", vertelt Nix aan Toon Horsten in de krant De Standaard. "We overwegen ook om shampoo te gaan verkopen om het boek proper te houden. Kleurshampoo kan natuurlijk ook. Of antiroos." En dat er achter elke strip toch een verrassend verhaal kan zitten, blijkt ook nu weer. "Er zit een zeker anachronisme in. De sleutel zit in één plaatje van het boek, waarbij je de kleine, twaalfjarige Billy Bob op zo'n wiebelpaard in een supermarkt ziet zitten. In wezen ontspruit al wat in de strip gebeurt uit de verbeelding van dat jongetje. Vandaar dat die gsm's er ook in zitten. Het steekt allemaal zo nauw niet. Het gaat om een kleine jongen die voor Grote Mens leert", aldus Nix die op dit moment volop bezig is aan zijn Kinky & Cosy-tekenfilms.

12BIS

De Cyclus van Cyann 5 — **De Gangen van de Tussentijd (Bourgeon + Lacroix)**
Het nu echt allerlaatste album is voorzien voor eind 2013.

BALLON

Dino's 2 — **(Bloz + Plumeri)**
Leerzame gags over dinosauriërs.

Jommeke Pocket 7 — **Ciao Bella! (Jef Nys)**
De Muzikale Bella, *De Vlucht van Bella* en *De Bruid van El Toro*.

Jommeke Pocket 8 — **Op Schattenjacht (Jef Nys)**
De Schildpaddenschat, *Wie Zoekt die Vindt* en *De Schat van Angkor*.

Mon en Tuur 2 — **En dat Is Twee (Boon + van Oudheusden)**
Zie blz. 28

Sisters 6 — **Een Schat van 'n Sister (William + Cazenove)**

BLLOAN

Billy Bob — **(Nix)**
Geestige cowboystrip van Nix.
Zie blz. 28

Het Vel van de Beer — **(Hernández + Zidrou)**
Dit zou wel eens een hattrick kunnen zijn voor scenarist Zidrou. Na *Lydie* en *De Verhalenverteller* schreef hij voor Spanjaard Oriol Hernández een one-shot dat wellicht weer op ons gemoed zal werken.
Elke dag moet de kleine Amadeo een oude man zijn horoscoop voorlezen. Weet hij veel dat het oudje ooit berenleider was in de VS en later zelfs de rechterhand van een maffiabaas!

CASTERMAN

Alex Senator 1 — **De Adelaars van Merula (Démarez + Mangin)**
Zie blz. 27

De Avonturen van Kuifje — **De Krab met de Gulden Scharen (Hergé)**

Canardo 21 — **Honingval (Sokal)**
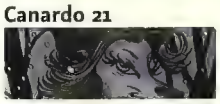
Oplettende lezers zullen in dit verhaal de affaire DSK herkennen.

De Mangakiller 1 — **Lethal Pencil (Lamquet + Yann)**
Deze strip is gebaseerd op de beruchte "mangamoord" die de reeks *Death Note* in diskrediet bracht.
1ste deel van tweeluik waarin een meisje de romp van een mens vindt met daarop een inscriptie die verwijst naar een populaire mangareeks.

DAEDALUS

Chimère(s) 1 + 2 — **De Purperen Parel + Scharlaken Kant (Vincent + Arleston)**
Nieuwe reeks van *Lanfeust van Troy*-schrijver Arleston die zich in een 19de-eeuws bordeel afspeelt in hartje Parijs.
De maagdelijkheid van een 13-jarig hoertje wordt per opbod verkocht. Vanaf dan volgen we haar opgang in het bordeel waar ze nog de macht zal grijpen.

Durandal 3 — **Het Mark Bretagne 3 (Lemercier + Jarry)**

Dwarf 2 — **Razoark (Shovel)**

De Lokroep van de Roots 1 — **Harlem (Séjourné + Callède)**

Trilogie over een in de VS wonende jonge vrouw met gemengd bloed. Ze kan niet weerstaan aan de lokroep van haar roots.

Luuna 7 — **De Bron van de Tijd (Kéramidas + Crisse)**

Laatste deel van de reeks... of van de cyclus? Keramidas publiceerde op Facebook pagina's van een nieuw verhaal.

De Onthoofde Arenden Bundeling 8 — **(Pierret)**

Troje 1 — **Het Volk van de Zee (Campanella + Jarry)**

Zoveelste hervertelling van de Trojaanse oorlogen, maar wel eentje die mag gezien worden.

Zij 2 — **Zij-Die-Alles-Ziet (Alburquerque + Chouraqui naar de roman van Haggard)**
Deel 2 van trilogie.

DARGAUD

Dantès 6 — **(Jusezak + Boisserie / Guillaume)**
Laatste deel 1ste cyclus.

Insiders - Seizoen II 1 — **Drugs Business (Garreta + Bartoll)**
1ste deel van 2de seizoen die 4 delen zal tellen.
Najah is intussen doorgestoten naar de top van een maffiaverbond in Japan.

Op Zoek naar de Tijdvogel: Eerste Cyclus integraal — **(Loisel + Le Tendre)**
De 1ste 2 delen in deze prachtige integrale zijn opnieuw ingekleurd.

Tovenarij 3 — **Gevaarlijk Spel (Guarnido + Valero)**
Laatste deel van de sprookjesreeks.

XIII Mystery 4 — **Kolonel Amos (Boucq + Alcante) (HC)**

XIII Mystery 5 — **Steve Rowland (Guérineau + Nury)**
Dit verhaal focust zich op de SPADS-rekruut die president Sheridan omlegde.

DARK DRAGON BOOKS

Assassin's Creed 1/2 + 2/2 — **The Fall (Stewart + Kerschl)**
Een als 2 SC's opgesplitste heruitgave van het in HC verschenen integrale album dat eind vorig jaar verscheen...

Assassin's Creed 2 — **The Chain (Stewart+ Kerschl)**
... en dit is een nieuw verhaal...

Assassin's Creed Collectors Pack deel 1-2 — **(Stewart + Kerschl)**
... terwijl dit Collectors Pack beide HCalbums samenhoudt. Goed begrepen?

"Ik wil ooit nog wel eens een goede pornostrip maken"

Twee kersverse albums van Kim lagen in oktober in de winkel. De cartoonbundeling *Alles komt los* en *Aan gene zijde*, het 10de album van *Esther Verkest*. Ons verveelt de stripbabe nog geen seconde maar kan ze Kim nog verrassen?

Kim: Uiteraard! Ze verveelt me nog geen seconde... Het is natuurlijk ook een heel veelzijdig figuur. Vroeger bedacht ik zulke rare figuren zoals een onhandige tyfoon of een schaap met twee hoofden en daar kon ik na een tijd niet veel kanten meer mee uit. De grappen waren sneller op omdat de figuren maar op één specifiek en meestal redelijk afwijkend kenmerk gebaseerd waren. Maar met Esther kan ik alle kanten uit, en die bron staat voorlopig nog lang niet droog. Ze is voor mijn doen ook een redelijk "normaal" karakter en kan in principe alles meemaken wat jij of ik meemaak. En liefst: nog ver daarbuiten ook natuurlijk. Ik vind nog steeds nieuwe situaties uit waarvan ik besef dat ik Esther daar nog niet eerder in geplaatst had. Ik heb ook nog steeds het gevoel dat ik nog jàren door kan gaan met Esther. Maar dat gevoel heb ik evengoed met Aldegonne bijvoorbeeld. Misschien is mijn verbeelding gewoon nog lang niet opgedroogd... Dat is ook iets dat ik verschrikkelijk zou vinden, maar ik denk niet dat dat ooit zal gebeuren. Als ik mezelf ook geen grenzen opleg uiteraard...

***Esther* verschijnt nu ook al een tijdje in het Nederlandse stripmagazine *Eppo*. Merk je op een of andere manier dat je populariteit bij onze noorderburen is gestegen?**

Ja, dat merk ik... Esther slaat ook aan in Nederland. In *Eppo* alleszins, dat is het enige instrument/tijdschrift waar ik die populariteit aan kan meten natuurlijk. In het begin, toen ze pas in *Eppo* verscheen, merkte ik wel dat een aantal lezers eens goed moesten slikken met de brute humor van Esther. Esther is natuurlijk nogal recht voor de raap, absurd en dikwijls "erover", en dat is nu eenmaal niet voor iedereen weggelegd. *Eppo* had ook nog te kampen met een kleine groep "oudere" lezers die *Eppo* nog kenden van toen het in de jaren '80 verscheen en toen natuurlijk aanzienlijk braver was – het was tenslotte ook vooral voor een jeugdig publiek. Die lezersgroep is wat verschoven 30 jaar later en het mag al wat volwassener. Een tepel wordt niet meer gecensureerd. Ik kan dat alleen maar toejuichen. Blote borsten staan nog niet meteen gelijk aan brute vuile humor, en dat begrijpen ze bij *Eppo* gelukkig wel. Ik moet wel toegeven dat ik voor *Eppo* de "bravere" Esthergrappen bewaar. In *P-Magazine* mag het al ruiger. Maar ik heb daar geen probleem mee, humor is niet beter omdat ze groffer is. Ik wil alleen het vrije gevoel blijven hebben dat alles kan en mag. En daar heb ik zowel bij *P-Magazine* als bij *Eppo* geen klachten over....

En wat mogen we verwachten van de bundeling *Alles komt los*?

Het is een bundeling cartoons van de laatste 7 jaar, verschenen in *De Morgen*, *P-Magazine* en *Knack*. Een soort van opvolger van *Bwurp* uit 2005. Johan Stuyck (de man achter uitgeverij Oogachtend, nvdr.) en ik hebben er wel voor gezorgd dat er niet teveel actuele cartoons in staan die niemand of een handvol mensen maar zouden snappen. Ik vind dat alle cartoons nog steeds begrijpelijk moeten zijn, zelfs 12 jaar na datum. Michael Jackson, Michelle Martin, Walter Capiau, de Smurfen of Steven Spielberg zullen waarschijnlijk na 20 jaar nog niet vergeten zijn, dus daar vind je wel grappen over in *Alles komt los*.

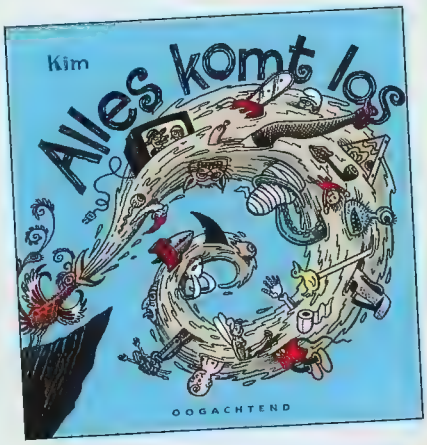

Heb je eigenlijk een voorkeur voor het kortere (de cartoons) of het langere werk (de strips)?

Ik heb blijkbaar toch een voorkeur voor het korte werk, aangezien ik daar altijd op terugval. Snelle gedachten, veel ideeën, snelle resultaten, geen huzarenwerkjes. Dikwijls heb ik al ideeën voor het volgende terwijl ik nog aan het vorige bezig ben. Dus het moet een beetje vooruit gaan. Met al 13 jaar lang een dagelijkse deadline voor *De Morgen* heb ik niet veel tijd voor getwijfel of supergeraffineerd tekenwerk. Dat hoeft ook niet altijd en voor alles. Een goede grap bedenken is al moeilijk genoeg en is 80% van het werk. Voor de krant dan. Bij Esther wil ik wel dat het er "af" uit ziet, dat is de stijl van die stripreeks.

Maar ik wil al lang een lange strip maken. Maar dan ècht lang, één die maar niet ophoudt (*lacht*), desnoods in verschillende delen. En liefst een verhaal waarvan ik in het begin zelf nog niet weet hoe het zal aflopen, opdat ik mezelf niet zou gaan vervelen. Ik ben ook nog steeds met Hanco Kolk bezig aan onze grote samenwerkingsstrip (werktitel: "De man van nu")... Onlangs heb ik met hem nog aan het scenario gesleuteld, het gaat

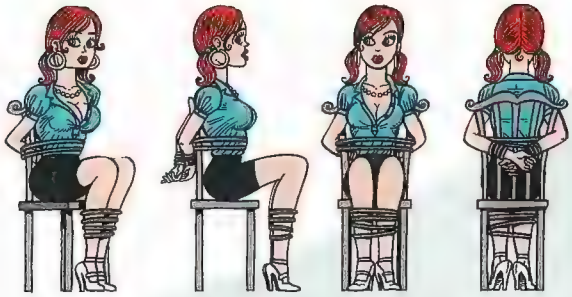

soms traag, maar het gaat toch in ieder geval vooruit. Het basisidee komt van Hanco, het is een gewèldig idee, maar ik verklap nog niets.

Tot nu toe hebben we vooral mogen kennismaken met de humoristische Kim. Zit er in een diep hoekje ergens ook een serieuze Kim die dat ooit ook wil tonen aan het grote publiek?

Tja, die zit er zeker wel ergens maar ik weet niet of het tot nu een noodzaak geweest is om die naar boven te halen... Ik betrap me er toch op dat humor er altijd ergens weer tussenkruipt bij alles wat ik doe. Ik ben naast humor bvb ook erg geïnteresseerd in horror. Maar goed, in horror zitten er ook vaak zeer lachwekkende elementen. Ik ben met mijn vriendin een griezelvoorstelling op poten aan het zetten waar het er op aankomt dat het écht duister is en dat het de toeschouwer de stuipen op het lijf zou moeten jagen, of hem toch op zijn minst een zeer onbehaaglijk gevoel bezorgt. Maar kijk, ook met de voorbereidingen voor dat stuk heb ik de grootste moeite de humor er uit te houden. Het gaat als vanzelve. Dat heb ik vaak in het echte leven ook zo, ik zie vaak eerder de humor of het absurde van eender welke situatie in dan de ernst. Dat is een afwijking, maar niet echt één waar ik zelf veel last van heb of anderen last mee bezorg. Ernst op zijn tijd is belangrijk bij bepaalde situaties, maar dikwijls wordt ernst toch te ernstig genomen en is dat er al meer dan genoeg.

In dat langere verhaal dat ik ooit nog wil maken zal dus ongetwijfeld ook humor zitten, toch zou ik mij daar vooral willen toespitsen op een vreemd, spannend en aangrijpend verhaal ipv op iets louter humoristisch. Eerder duister en film noir-achtig. Iets dat de lezer een beetje door elkaar schudt, iets dat hem naar een totaal andere wereld sleept. Daarnaast zou ik ook eens ooit een goede pornostrip willen maken die afwijkt van alles wat we in dat genre al onder ogen hebben gekregen, maar dat zal een stuk moeilijker zijn, denk ik. Een goed verhaal of humor is misschien moeilijk combineerbaar met porno, want dan hadden we dat al meer of vaker gezien. Porno en horror bedienen zich kennelijk iets meer van clichématigheden dan een andere genre. En dan moet je nog meer om die clichés heen zeilen, wat het misschien dan weer krampachtiger maakt. Vraag het me misschien nog eens als ik er daadwerkelijk mee bezig ben, dan zal ik er meer over kunnen vertellen. (KM)

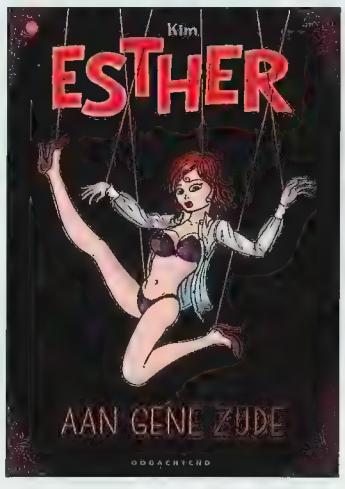

Tessa - Intergalactische Agente 3
Van deze toffe sf-reeks zullen uiteindelijk 7 delen verschijnen.
Zo Mooi als een Diyo (Louis + Mitric)
Tessa belandt met haar buurman op een planeet die eruitziet als een fabriekshal. Haar buurman komt er een oude liefde opzoeken en Tessa heeft ja gezegd op een huwelijksaanzoek.

DUPUIS

Agency Interpol 1 + 2
Mexico - La Muerte (Marty + Thirault) + Stockholm (Bergting + Runberg)
Per album wordt een misdaad in een ander land onderzocht.

De Blauwbloezen 22 + 32
(herdruk)
Blauwen en Vrouwen + Te Gek om Los te Lopen (Lambil + Cauvin)

De Blauwbloezen 56

Tand om Tand (Lambil + Cauvin)
Chesterfield keert terug naar het burgerleven om er te trouwen met de moeder... van zijn dochter!

Buck Danny 5 + 6
(herdruk)
De Zwarte Draak + Aanval in Birma (Hubinon + Charlier)

Esteban 2
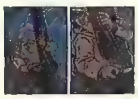
Opgejaagd! (Bonhomme)
Nadat hij de bemanning van de Leviathan redde van een reusachtige blauwe walvis is Esteban officieel harpoenier.

Largo Winch 18
Slot van het tweeluik.
Rode Woede (Francq + Van Hamme)

Lucky Luke 22 + 23
(herdruk)
De Daltons in de Blizzard + De Daltons op Vrije Voeten (Morris + Goscinny)

GLÉNAT

Albert & Co 5
Tijd om te Kiezen! (Cambré)

Bankgeheimen USA 4
Slot van het 2de tweeluik.
In God We Trust (Hé + Richelle) (Dim D. + Nikolavitch)

Burton: Naar de Bronnen van de Nijl

Burton (1821-1890) vertaalde *Duizend en Een Nacht* en de *Kamasutra* naar het Engels, maar was ook een van de 1ste als moslim vermomde westerlingen die Mekka bezocht.

La Contessa 2
De Tranen van de Condottiere (Herval + Crisse)

Fawcett: De Verloren Steden aan de Amazone
(Bocci + Dorison)
Fawcett (1867-1925) verdween tijdens een expeditie in Brazilië op zoek naar een oude beschaving.

Titeuf 12
Waanzinnig Veel! (Zep)

LE LOMBARD

Golias 11 Integraal
De Verloren Koning (Lereculey + Le Tendre)
Na de dood van zijn vader wordt prins Golias verjaagd door zijn oom terwijl zijn zuster als gijzelaarster wordt vastgehouden.

Miss Oktober 1 (Queireix + Desberg)
Seriemoordenaarsthriller in 3 delen.
Een moordenaar loopt een pin-upkalender af om de geportretteerde meisjes maand na maand te vermoorden.

Sisco 5 Kalasjnikov-Diplomatie (Legrain + Benec)
1ste deel van 3de tweeluik.
Sisco mag de Franse president beschermen.

MARSU PRODUCTIONS
Gastoon 2 In een Goed Blaadje! (Simon Léturgie + Yann / Jean Léturgie)

OOGACHTEND
Alles Komt Los (Kim)
Zie blz. 30.
Cartoonbundeling

Cordelia 13 Cordelia Slikt (Ilah)

Esther Verkest 10 Aan Gene Zijde (Kim)

OOG & BLIK / DE BEZIGE BIJ
Arzak (Mœbius)

35 jaar na de eerste publicatie van de revolutionaire, tekstloze sf- en heroïc fantasy-(s)trip publiceerde de dit jaar overleden Mœbius een nieuw album dat de achtergrond van het personage duidde.

De Dagelijkse Worsteling (Larcenet)
Integrale uitgave van het vierluik in de collectie Oog & Blik Classics.

Heinz van H tot Z 3 (Winding / De Jong)

De Maagd en de Neger (Vanistendael)
Integrale uitgave van het tweeluik in de collectie Oog & Blik Classics.

Pelgrim of niet? – Een Voettocht naar Santiago de Compostella (Vanistendael)
Vanistendael maakte de voettocht naar Santiago de Compostella. Een reiziger leert ze beter kennen en ze besluiten samen verder te reizen.

Vincent van Gogh De Wording van een Schilder (Berserik)
Berserik legt de klemtoon op van Goghs roerige jeugd in Den Haag.

SAGA UITGAVEN
Ben Hur 4 Golgotha (Mitton)
Laatste deel

De Erfenis van de Duivel 2 Het Geheim van de Mont-Saint-Michel (Gastine + Félix)
1938, Constant wil Frankrijk doorkruisen om zijn Juliette terug te zien.

Jim Morrison: Dichter van de Chaos (Jef + Frédéric Bertocchini)
Stripbiografie.

De Tombe van Alexander 1 + 2 + 3 Het Manuscript van Cyrène + De Poort van Ptolemaeus + De Albasten Sarcofaag (Maffre + Dethan)
De SC-edities van een knap getekend schattenjachtverhaal.

SHERPA
Rork 0 De Geesten (Andreas)
Prequel in kleur die al in zwart-wit te lezen was in de 1ste Rork-bundeling.

SILVESTER
Acriborea 4 Wolken (Créty + Cordurié)
Voorlaatste deel.

Amulet 3 De Wolkenspeurders (Kibuishi)

Hara Kiwi 8 (Lectrr)

Moemin 1 (Jansson)
1ste van 5 te verwachten albums met de complete reeks van de Finse auteur Tove Jansson.
De Moemin vormen een hechte familie. Hun wereld is sprookjesachtig. De strip zit vol eigenzinnige humor met af en toe een scherp randje.

De Oorlog van Alan 3 + De Oorlog van Alan verzamelbox (Guibert) (HC)
Het laatste deel, ook te verkrijgen in verzamelbox.
WOII is inmiddels voorbij. Alan ontwikkelt een sympathie voor twee Duitse muzikanten die in de legerkantine voor de Amerikanen optreden.

Prins Valiant 19 Jaargang 1955 (Foster)

UUR U 6 De Verbeelding aan de Macht? (Mr. Fab + Duval / Pécau)

In mei '68 stelen criminelen 200 miljoen franc. 5 jaar later duikt een van de bankrovers weer op om zijn aandeel op te eisen. Zijn toenmalige handlangers bewegen zich nu in de hoogste kringen van de macht.

De Verborgen Geschiedenis 23 Absint (Kordey + Pécau)

Walking Dead 15 Wie We Zijn (Adlard + Kirkman)

Wollodrïn 3 Het Konvooi 1 (Lereculey + Chauvel)
1ste deel van 2de tweeluik.

STANDAARD UITGEVERIJ
Apostata IV Paulus Catena (Broeders)

De Gallische legers hebben Julianus uitgeroepen tot Caesar Augustus. Het westen is weer welvarend en Constantius zal rekening moeten houden met de populariteit van zijn neef.

De Avonturen van Urbanus 150 Urbanus Verovert de Wereld (Linthout + Urbanus)
Dubbeldik album.
Urbanus moet in de mijnen gaan werken om de familie uit de financiële nood te helpen.

Er Was Eens 4	Te Wapen! (Vallée + Nury)
F.C. De Kampioenen 73	Komen Vreten (Leemans)
De Geverniste Vernepelingskes 7	(Bosschaert + Urbanus) Bosschaert en Urbanus zetten BV's en vooral zichzelf in hun hemd.
Jump 16 Zie blz. 52.	Kwaad Bloed (Cambré) Een zwarte raaf met een bebloede bek teistert de stad. Wanneer ze drinkt van het glas van Brains, begint die zich vreemd te gedragen.
Junior Suske en Wiske	Het Geheim van Sinterklaas (Broeckx / Heins + van Oudheusden)
De Kiekeboes 133 	Een Dagje Dédé (Merho) De hele buurt is opgebroken en het centrum van de stad is onbereikbaar door een grote marathon. En dan slaagt Dédé erin te ontsnappen uit de gevangenis.
De Kleine Prins 3	De Planeet van de Muziek (Poli + Dorison naar Antoine de Saint-Exupéry)
Suske en Wiske 319 	Suske de Rat (Studio Vandersteen) Suske krijgt een dagboek van zijn grootoom Cois Antigoon waarin hij beschrijft hoe hij in 1914 als jonge knaap naar een Amsterdams internaat gestuurd werd terwijl zijn vader ging vechten in WOI.

STRIP2000

Jodocus de Barbaar 2 Zie blz. 34.	De Blauwe Wijven (van Broekhoven)
Streetkids 1 Coole gagserie.	Wanted, Dead or Alive (Cambré)

UITGEVERIJ DE BOEMERANG

The Champions 22	(Gürsel)
Rooie Oortjes Dubbelalbum 9	(Gürsel / D'Auwe)

UITGEVERIJ L

Huurlingen 1 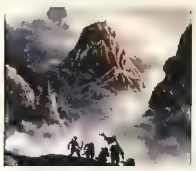	De Meute van de Griffioen (Deplano + Jarry) So-Ku is de laatste Beschermheer van de muur die zijn land afschermde tegen een machtige vijand. Nu staat de muur op instorten en hij is de enige die beseft dat de veiligheid in gevaar is.
Trollen van Troy 16	Trollenhaar (Mourier + Arleston) Vervolg van de cyclus waarin het volledige trollendorp door magie is verkleind.

BALLON

De Belevenissen van Jommeke 214 + 226 (herdruk)	Holeman + Het Luchtkasteel (Jef Nys)
De Belevenissen van Jommeke 262	De Brulharp (Delzenne)
Jommeke-de-Luxe 6 Met gratis ex-libris van Simon Spruyt.	Het Verkeerde Land (Jef Nys)
Jommeke: Grappen en Grollen + Jommeke: Moppen, Moppen, Moppen	(geïllustreerd door Jef Nys) Moppen met en over de Jommeke-entourage.
Voetbalgek! 3	(Jack + Béka)
Wielergek! 3	(Julié + Garréra)

BLAKE EN MORTIMER

De Avonturen van Blake en Mortimer	De Eed van de Vijf Lords (Juillard + Sente) Blake en Mortimer à la Agatha Christie in een op en top British verhaal dat zich afspeelt op de universiteit van Oxford.

BLLOAN

Helden Worden We Toch Nooit 	(Salsedo + Jouvray) Mick leidt een luizig leventje. tot de dood van zijn grootmoeder. Hij zoekt zijn vader op, die hem wil betalen om hem te vergezellen op een reis rond de wereld!
Zoen Niet Zomaar Iemand 	(Revel + Sowa) Een jongen probeert een meisje te kussen in de bioscoop. Deze onschuldige handeling zet heel wat in gang voor de kleine Viktor en zijn vader.

CASTERMAN

Alex 31	De Schaduw van Sarapis (Venanzi + Corteggiani)
Ik, René Tardi, Krijgsgevangene van Stalag 2B	(Tardi) Tardi baseerde zich op de getuigenissen en dagboeken van zijn eigen vader die als soldaat gevangen genomen werd en in een stalag terechtkwam.

DAEDALUS

De Clan van de Draak 1 + 2 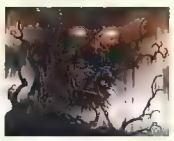	Eerbetoon + Brandstapel (Suro + Corbeyran) Deze middeleeuwse prequelreeks van *De Zang van de Vampiers* hield na 3 delen op bij Talent. De 1ste 2 delen komen nu uit met een nieuwe cover.
Harry Octane 1 	Transam (Papazoglakis) Harry Octane, een Amerikaanse autopiloot, eind jaren 60 verbannen uit de competitie nadat hij een ongeluk veroorzaakte dat het leven kostte aan meerdere toeschouwers, geeft nu les aan piloten in spe.

JODOCUS

EN DE BLAUWE WIJVEN

Lichtjes uitgespuwd door de *Eppo*-lezers mocht Jodocus, de barbaar zijn valies pakken. Treuren was dat wel even voor bedenker Marq van Broekhoven en de talloze harde fans van de humoristische avonturen van de barbaar. Maar kijk, in oktober lag het tweede album van Jodocus, *De Blauwe Wijven*, in de winkel te blinken. Maar is zo'n verdwenen voorpublicatie in de *Eppo* nu geen behoorlijk nadeel?

Door Kurt Morissens

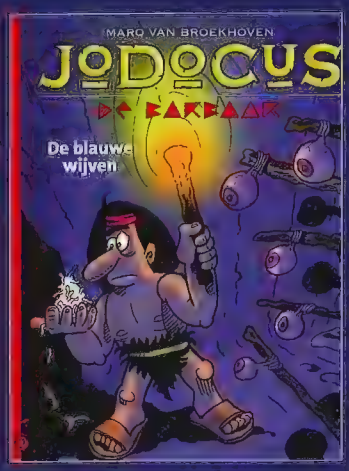

Marq: Toen de publicatie in *Eppo* stopte, heb ik werkelijk een half jaar met de ziel onder mijn arm gelopen of was het met mijn ziel onder de arm? De strip *Jodocus* betekent heel veel voor me en ik maak hem met heel veel plezier. Na lang wikken en wegen én kniezen en ijsberen, besloot ik het eerste verhaal zelf in drie kleine boekjes uit te geven, met een (hopelijk) interessant dossiergedeelte vol achtergrondinformatie en voorschetsen erin en in een gelimiteerde oplage. Zo had ik toch nog wat inkomsten en een extra reden om verder te gaan met volgende delen van de sage. En toen mocht ik gelukkig aanhaken bij de fantastische nieuwe uitgeverij Strip2000, die voortaan elk jaar een nieuw album op de markt wil brengen. En laat dat nou precies zijn wat ik ook wilde!

Maar die voorpublicatie zorgde ook voor de nodige inkomsten...

Natuurlijk scheelt het een hoop inkomsten nu *Jodocus* niet meer voorgepubliceerd wordt in *Eppo*. Dat is ook de reden waarom ik bezig ben met proefplaten voor een andere strip in dit prachtblad. Dubbel veel werk voor me dus het schiet nog niet zo op. Jodocus gaat voor!

Ik las ergens dat *Jodocus* het best werkt in boekvorm en niet in verschillende afleveringen. Akkoord?

Het eerste avontuur van Jodocus is erg springerig en ingewikkeld. In korte tijd worden er veel verschillende karakters, decors en motieven geïntroduceerd, zonder dat er een voice-over is die het een en ander nog eens verduidelijkt. Met drie pagina's per twee weken was dat voor de gemiddelde *Eppo*-lezer moeilijk te volgen. In het tweede album is er meer rust en minder van de hak op de tak. Misschien had de strip nu wel meer bijval van de abonnees gekregen, maar ja... Mijn droom is nog steeds dat *Jodocus* als dagstrip in de krant verschijnt. En dan in zoveel tegelijk, dat ik er van kan leven. En dan zo goed dat ik eindelijk die villa in Oosterhout – daar tegenover dat schamele kantoortje van de *Eppo*-redactie, je weet wel – kan kopen!

En hoe zit dat nu met die Blauwe Wijven, Marq? Die smerige smurfen zitten er toch niet voor iets tussen?

De Blauwe Wijven hebben hun naam eigenlijk te danken aan de 'Witte Wieven' uit de oude Noord-Nederlandsche volksverhalen; enge vrouwspersonen uit mistflarden ontstaan. Mijn Wijven zijn niet wit maar blauw en verplaatsen zich onder de grond. Hun ogen zijn hun daar van weinig nut, vandaar dat ze deze op stokken geplaats hebben, zodat ze daarmee een telescopische blik boven de grond kunnen werpen. Aanvankelijk had ik ze ontworpen met vreselijk dikke, vadsige, blubberende lijven maar dat leek me maar moeilijk verplaatsbaar, zo onder de grond. Nu zien ze er meer uit als wandelende skeletten, bij nader inzien ook veel akeliger en enger. Hun beweegredenen blijven ook in dit tweede album nog onduidelijk.

En gaan de avonturen van Jodocus nu gewoon verder?

Ja. Driewerf hoera! De avonturen van Jodocus gaan met een frequentie van één album per jaar gewoon door. In mijn Geheime Notitieboekjes staat nog stof voor minstens 30 albums, dus ik hoef voorlopig nog niet met pensioen. Dat ik daar al op geanticipeerd heb, zie je meteen aan de trillerige, onzekere lijnen waarmee ik Jodocus inkt. Dat moet me als ik 80 ben ook nog wel lukken, hoop ik...

Ik Ben Legioen 3 — **De Drie Apen (Cassaday + Nury)**
Laatste deel van de trilogie.

Het Jacobs-Teken — **(Alloing + Rodolphe)**
Het leven van Edgar P. Jacobs... in stripvorm.

Katharen 1 — **Martelarenbloed (Bono + Falba)**

Legioen: Kronieken van Legioen 1 — **(Alberti / Tirso / Xiaoyu / Tesdiere / Lauffray + Nury)**
Prequelcyclus in 4 delen waarin de exotische oorsprong van de welbepaalde mythe in *Ik Ben Legioen* wordt beschreven.

Mandragora 1 — **Een Poort naar de Hel (Santucci + Cordurié)**

De Fathers of Realms is een geheim broederschap dat zich opdringt als het machtigste genootschap in het Victoriaanse Engeland. Lynn Redstone is de gewapende hand van de Fathers.

Moeder Oorlog 3 — **Derde Aanklacht (Maël + Kris)**

Traject 1 — **Twee Ronden (Roussel + Seiter)**

Le Mans 1955, een Mercedes vliegt van het parcours en vernielt een tribune. Tussen de slachtoffers zat de vader van de jonge Vincent. 15 jaar later klimt hij van een mecanicien op naar een piloot in dienst van de rijke industrieel Deperey.

De Zang van de Vampiers 13 — **Seizoen 3 - 1: Nieuwe Machten (Guérineau + Corbeyran)**
Start van het 3de en laatste seizoen.

DARGAUD

Nico 3 — **Femmes Fatales (Berthet + Duval)**
Het retrofuturistische tweeluik *Nico* is ondertussen in de vergetelheid gesukkeld. De komst van een nieuw album moet de mooie spionne terug onder de aandacht brengen.
Nico begrijpt al snel dat de vrouw die door de Russen op haar af is gestuurd niet haar echte moeder is. De zoektocht naar haar ware ouders en een ontsnapping van nazi-wetenschappers zijn de rode draad in het verhaal.

XIII 21 — **Het Lokaas (Jigounov + Sente)**
XIII is nog altijd ondergedoken in Frankrijk. Toch blijven de huurlingen van USafe hem ook daar achterna jagen.

DARK DRAGON BOOKS

Het Kristallen Zwaard integraal — **(Crisse + Goupil)**

De bundel zal bijna 300 pagina's tellen. Behalve de 5-delige cyclus komt er een nooit eerder in het Nederlands uitgegeven epiloog van 6 pagina's in, getekend door Crisse en schetsen, pin-ups, voorbereidende studies en ander tekenwerk, dat al voorkwam in een speciale Franstalige uitgave.

De Laatste Trojaan integraal — **(Démarez + Mangin) (HC)**
Van de auteurs van *Alex Senator*.
Indertijd gaf Talent deel 1 en 2 uit van de 6-delige reeks.

DUPUIS

Godfried van Bouillon 1 — **(Servais)**
Portret van Godfried van Bouillon aan de hand van een fictief drama dat een jongen in de jaren 60 overkwam in Bouillon.

Jerome K. Jerome Bloks 23 — **Post Mortem (Dodier)**

Jerome K. Jerome Bloks is er in 2012 (waarin hij zijn 30ste verjaardag viert) weer met zijn 23ste avontuur. Deze keer krijgt hij te maken met een meesteroplichter.

De Kleine Robbe 16 — **Dat Lucht Op! (Janry + Tome)**

Muchacho - integrale uitgave — **(Lepage) (HC)**
Mooie bundeling van het tweeluik met nieuwe cover.

GLÉNAT

Alchemie - De Ultieme Reis 1 — **Adrian (Mitric)**
Adrian voelt zich gevangen in een grauwe buitenwijk maar heeft zijn eigen manier om aan zijn uitgestippelde leven te ontsnappen: de alchemie.

Bouncer 8 — **To Hell (Boucq + Jodorowsky)**

Het Derde Testament - Julius 2 — **(Montaigne + Dorison / Alice)**

De Fleury-Nadal 5 — **Missak 1 (Mezzomo + Giroud)**
1ste deel van een tweeluik over alweer een andere telg van de familie die in de reeks De Tien Geboden voorkwam.
Giroud brengt de 15-jarige Missak Zacharian ten tonele in het New York van 1918.

De Grote Dode 4 — **(Mallié + Loisel / Djian)**

Pauline en Erwan beseffen dat de priesteres hen in de val heeft laten lopen tijdens hun uitstapje naar de kleine wereld. Veel vragen blijven onbeantwoord: heeft Blanche daar een broertje of een zusje waarvan Erwan de vader is?

Hertz 3 — **De Broer die Niet Bestond (Falque / Gine + Convard / Adam)**

Krijgsheren 1 — **Marik (Hostache / Poli / Verguet / Richard + Dorison)**

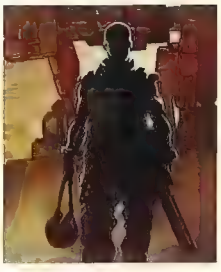

Kali is een ongewone particuliere militaire organisatie die in Servië ontstond na de verwoestende oorlog van 2019. Marik wordt bestuurder van de Meka, een moderne tank.

De integrale uitgave van Muchacho is een mooie bundeling van het tweeluik met nieuwe coven. Een jonge novice belandt eind jaren 1970 in het door burgeroorlog verscheurde Nicaragua. Al snel komt de jonge Gabriel, kind uit een vooraanstaand gezin, in contact met de rebellenbeweging en hun communistische idealen. Hij ligt ook in de knoop met zijn emoties en tracht door de kunst zijn dilemma's te overstijgen.
Sinds de vertaling van het slotalbum van het tweeluik *Hé, Meisjes!* door Silvester in 2001 zijn er van Lepage geen albums meer verschenen in het Nederlands. Nochtans zat de tekenaar niet stil. Ook nog in 2011 verscheen bij het Franse Futuropolis *Voyage aux îles de la Désolation*, een reisreportage in stripvorm. Lepage scheepte met zijn broer François, een fotograaf, in op het schip Marion Dufresne voor een zeereis van vijf weken via de Franse kolonie Réunion naar het eiland Kerguelen dat bijna aan de Zuidpool grenst. Het was allerminst een pleziertrip. De kou, zware stormen en een aanhoudende misselijkheid speelden de tekenaar parten.

Begin oktober verscheen eveneens bij Futuropolis *Un Printemps à Tchernobyl*. Dat is een documentaire weerslag van zijn bezoek in 2008 aan Tchernobyl, 22 jaar na de ramp met de kernreactor. Hij kwam er in contact met overlevenden en hun kinderen op een terrein dat nog steeds gecontamineerd is. Lepage betrad er de verboden zone rond de kernreactor... of kwam er toch zeer dichtbij. We betwijfelen of beide albums ooit vertaald zullen raken, bovendien zijn geen van de twee strips zo briljant getekend en geschilderd als Lepages vorige albums. *(David Steenhuyse/Stripspeciaalzaak.be)*

Lou! 6	**De Kristallen Leeftijd (Neel)** Lou verdeelt haar tijd over haar broertje, een inzamelactie en uitgaan.
Het Orakel van de Maan 1 Verstripping van de roman van Frédéric Lenoir die zelf de stripbewerking voor zijn rekening neemt.	**(Griffo + Lenoir) (HC)** Een jonge Italiaanse boer beleeft in de 16de eeuw bijna onmogelijke avonturen. De liefde voor een vrouw stuurt hem op een zoektocht rond de Middellandse Zee.
Sneeuw - Het Begin 3	**De Ziekte van Orion** **(Hostache / Poli + Convard / Adam)**

JUNGLE!

Ice Age: 2 Exclusieve Verhalen 2	**(Aky-Aka + Newman)**

LE LOMBARD

Noach 2 Deel 2 van vierluik.	**En Alles Wat Kruipt** **(Henrichon + Aronofsky / Handel)**
Sherman 6	**De Vergeving. Jeannie (Griffo + Desberg)** Alles heeft Sherman al verloren. Laatste op het lijstje van zijn mysterieuze vijand is zijn dochter Jeannie.
De Werelden van Thorgal: Wolvin 2 Zie blz. 38	**De Afgehakte Hand van de God Tyr** **(Surzhenko + Yann)** De magiër Azzalepstön heeft Wolvin bevrijd van haar 'wilde kant'. Maar ze voelt zich bedrogen door de prijs die ze voor haar bevrijding moet betalen.

MEDUSA

Châteaux Bordeaux 2	**De Oenoloog (Espé + Corbeyran)** Alexandra is vastberaden om het wijndomein Chêne Courbe terug in handen te nemen.
De Feul 3 Laatste deel van de verrassende fantasytrilogie.	**(Peynet + Gaudin)** Op zoek naar de oorsprong van de Feul worden Valnès en haar metgezellen door de Brohms gevangengenomen.
Nakara 2 2de deel van trilogie.	**Afwijkenden (Rollin + Boisserie)** Aurès, huurling van de Orde, wil te weten komen waarom Nakara, de heks met de rode haren die hij moet vermoorden, in zijn dromen verschijnt.
Piratenvlag 2	**Aan de Andere Kant van de Oceanen** **(Bingono + Corbeyran)** Het piratenschip Black Joke heeft zijn anker uitgeworpen voor de kust van een onbekend eiland dat kapitein Dan heeft teruggevonden op een kaart die hij van een mysterieuze aristocraat heeft gekregen in ruil voor enkele druppels van zijn bloed.

OOG & BLIK / DE BEZIGE BIJ

Automotiv (Ever Meulen)
Overzichtsboek dat focust op Ever Meulens grote passie, de automobiel.

Dansen op de Vulkaan (de Goede)
Deze dikke uitgave heeft vooral de liefde en samenleven met je partner als thema.

Niet Zo, Maar Zo! (Swarte)
Bundeling van alle 150 stichtende, maar vooral absurd-komische tips voor een beter leven.

SAGA UITGAVEN

De Drakenorde 0 (Bonneti + Istin)
In deze prequelcyclus wordt het ontstaan van de Drakenorde uit de doeken gedaan.

Hasta la Victoria 3 Laatste Zomer in Havana (Casini)

Primal Zone (Gabrion)

De politie vindt een 10-jarige jongen naast het afgeslachte lichaam van zijn moeder. Op zijn 25ste is hij klaar om terug naar de samenleving te keren. Diep in zijn binnenste heeft Orton, de wachter van het Beest, geduld uitgeoefend.

Tahya El-Djazaïr 1 + 2 Bloed aan de Handen + Zand in de Ogen (Dan + Galandon)

SILVESTER

Arcana 3 Het Dossier Karadine (Pignault + Pécau)

Belem 3 Het Jacht van het Bagno (Delitte)
De Belem meert aan bij de kust van Guyana om het bagno van Cayenne te bevoorraden.

Hemel in Puin 2 Alarmstart (Daugert + Pinard)

De Legendariërs 3 Vijandige Broers (Sobral)

De Lemen Troon 5 De Maagd (Caneschi + Jarry / Richemond)
Deel 5 van 7-delige reeks.
Frankrijk, 1424. Het koninkrijk raakt steeds verder in het nauw. De vorst wil alles opgeven.

Olivier Varèse 3 Aanval op Kokonino World (Marini)
Vervolg van het tweeluik.
De complete reeks telt 4 delen.

De Pijl van Nemrod 6 De Moord (Griffo / Mangin + Bollée)
Voorlaatste deel.

Snoopy – Peanuts Compleet 3 + 4 1955-1956 + 1957-1958 (Schulz)

Zeven 10 Zeven Klonen (De Caneva + Louis)
2093. De mensen kunnen de poorten van de kennis en de kosmos binnengaan op 1 voorwaarde: ze moeten zich vreedzaam achter 1 president scharen. Ondertussen maken 7 klonen zich op om de leider van de mensheid te doden.

STANDAARD UITGEVERIJ

F.C. De Kampioenen: De Kampioentjes Special (Leemans)
De Lastige Kampioentjes, Het Geheim van de Kampioentjes en Kampioentjes Verliefd.

De Kiekeboes 134 Schatjes op Zolder (Merho)
2 kortere verhalen die voor publicitaire uitgaven waren bestemd.

De Rode Ridder 236 De Zwarte Narcis (Scholz)
Johan gaat op zoek naar de moeder van 2 jongeren die hij van de brandstapel redde.

Urbanus Special 10 In het Meervoud (Linthout + Urbanus)

SYNDIKAAT

Evert Kwok 4 (de Blouw / Evenboer)

Mannetje Pug 2 Pug = Terug (Lolkema / Conté)

UITGEVERIJ DE BOEMERANG

Rooie Oortjes 44 (Gürsel)
De tekst op het slipje van het meisje op de cover is een aangekondigd afscheid.

Rooie Oortjes Dubbelalbum 10 (Dany / Gürsel / Di Sano)
Laatste dubbelalbum

UITGEVERIJ L

2012 - Het Jaar van Hein (de Kort)

Agent 327 Dossier 3 Dossier Stemkwadrater (Lodewijk)
(heruitgave)

Agent 327: The Making Of: De Vrouwen van Agent 327 (Habraken / Lodewijk)
Martin Lodewijk vertelt honderduit over de invloeden van strip- en filmvrouwen op zijn werk. Maar ook over zijn enige echte vrouw die als motormeisje is te zien in de klassieker *Dossier Nachtwacht*.

Ythaq 10 (Floch + Arleston)

Na het 3de album van *Cixi van Troy* (waarvoor Floch Vatine verving als tekenaar) keren de auteurs alsnog terug naar het universum van *Ythaq* voor kortere cyclussen van slechts telkens één of twee albums.

“Ik heb eigenlijk geen eigen tekenstijl”

Net voor zijn veertigste verjaardag brak de Russische tekenaar Roman Surzhenko echt door bij het grote publiek dankzij de reeks *Wolvin* in *De Werelden van Thorgal*. Zijn tekentalent is een lust voor het oog. Tijd voor een kennismaking. Het werd een aangename babbel in het Engels aangezien ons Russisch niet erg goed is.

INTERVIEW
ROMAN SURZHENKO

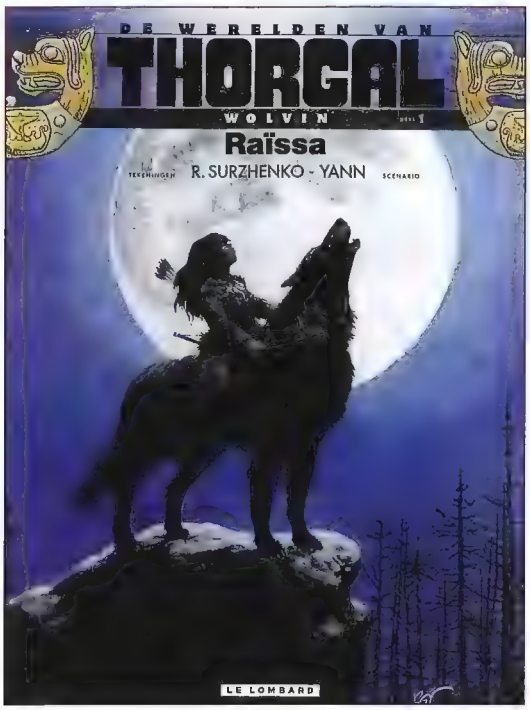

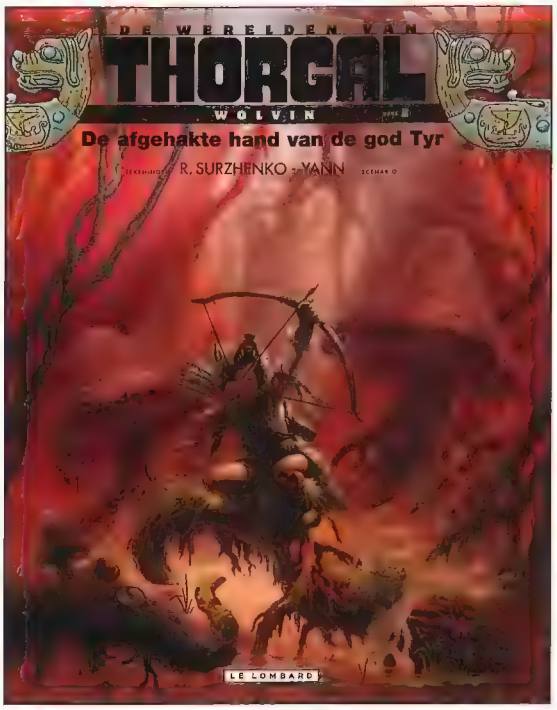

DOOR **GERT BUSSENS** EN **TOM VERMEEREN**

Kan je jezelf eens aan onze lezers voorstellen?
Graag! Ik ben dus Roman Surzhenko, geboren in het Russische Tanganrog, een havenstad aan zee van Azov. Mijn eerste strip verscheen in 2001. Tussen 2003 en 2006 werkte ik voor uitgeverij Advance Press in Moskou. Daar maakte ik heel wat albums voor reeksen als *Warrior and Monk* en *Veleslav*. Later werkte ik onder andere ook nog mee aan het vierde album van *De Helse Meute* (twee delen werden al vertaald door uitgeverij Medusa, nvdr.) en maakte ik ook het vijfde album van *De Geheime Dagboeken van het Vaticaan* voor Soleil (drie albums verschenen al in het Nederlands bij Saga, nvdr.). En nu ben ik volop actief als één van de tekenaars van *De Werelden van Thorgal*.

Wanneer kwam je tot het besef dat je aanleg had voor tekenen?
Zoals vele kinderen maakte ook ik in de kleuterschool mijn allereerste tekeningen. Reeds toen al beleefde ik er enorm veel plezier aan. En eigenlijk als ik zo terugkijk, is tekenen de rode draad in mijn leven. Hoe ouder ik word, hoe meer plezier ik eraan beleef.

Stonden je ouders achter de keuze om van het tekenen van strips je job te maken?
Niet echt. Zij zagen mijn toekomst helemaal anders en wilden dat ik een traditionele studierichting koos. Ik volgde wel muziekschool om mij toe te leggen op het spelen van viool. Mijn eigen keuze had toen totaal niets met tekenen te maken. Ik zag voor mij een toekomst weggelegd in de sportwereld. Ik heb heel lang judo gedaan. Van een vreemde combinatie gesproken. *(hartelijke lach)*

Heb je een of andere artistieke opleiding gevolgd?
Neen, jammer genoeg niet. En dat vind ik nog steeds een spijtige zaak! Op dat gebied ben ik een echte autodidact. Maar naast mijn lessen viool en sport, die ook een belangrijke rol in mijn leven spelen, was ik steeds (en overal) aan het tekenen.

Hoe kwam je in contact kwam met strips?
Toen ik ongeveer zes jaar was, kreeg ik voor het eerst strips te zien. Het waren kortverhalen in de Russische kindertijdschriften *Merry Pictures* en *Murzilka*. Ik vond het wonderbaarlijk te zien hoe illustraties kunnen uitgroeien tot een verhaal. Het was een nieuwe soort van communicatie voor mij. Toen ik ouder werd, kreeg ik via een vriend enkele exemplaren van het legendarische magazine *Pif* te zien. De tekeningen die daarin stonden, waren van zo'n hoog niveau! *Pif* heeft echt mijn ogen geopend. Ik vond er de bron voor mijn latere realistische tekeningen. *Thorgal* ontdekte ik pas op mijn negentiende. Toen al probeerde ik de tekenstijl van Rosinski zo dicht mogelijk te benaderen. *Thorgal* was tevens de eerste Europese strip die ik in handen kreeg. En nu teken ik zelf *De werelden van Thorgal*. Laat ons zeggen dat de cirkel rond is. *(gulle lach)*

Waren strips toen makkelijk verkrijgbaar in Rusland?
Jammer genoeg niet. We waren aangewezen op striptijdschriften uit het buitenland. Die vriend die mij *Thorgal* deed ontdekken, had die gekocht op een internationale tentoonstelling.

Hoe ben je bij de nevenreeks *De werelden van Thorgal* terecht gekomen?
Ik ben aangesloten bij het agentschap Tomatofarm dat mij tekenwerk bezorgt voor allerlei projecten. Zij stelden voor om enkele proefpagina's te maken voor *De werelden van Thorgal*. Ik wist toen totaal niet dat er plannen waren om het *Thorgal*-universum uit

te breiden over verschillende nevenreeksen. Met veel enthousiasme stemde ik toe om enkele proefpagina's te maken. Nadat die klaar waren, bleef het lang stil. Toen werd mij opnieuw gevraagd om enkele testpagina's te maken. En daarna kreeg ik groen licht en kon ik aan het échte werk beginnen! Er werd mij voorgesteld om albums te maken rond het personage van Wolvin. Ik was heel vereerd.

Heb je je tekenstijl moeten aanpassen om de stijl van Rosinski te benaderen?

Ik heb eigenlijk geen eigen tekenstijl, ik zoek steeds naar een bepaalde tekenstijl die bij het verhaal past. De tekenstijl van Rosinski behoort wel tot een van mijn favoriete. Ik probeer voor *De werelden van Thorgal* wel zo dicht mogelijk zijn stijl te benaderen. Rosinski is steeds een heel grote inspiratie voor mijn tekenwerk geweest. Sinds zes jaar ben ik volledig overgeschakeld op het tekenen en inkleuren met computer. Papier, verfpotjes of potlood gebruik ik nu dus zelden of nooit.

Je moest meteen veel dieren tekenen: wolven, uilen, herten, konijnen... Houd je ervan om dieren te tekenen?

Best wel. Ik heb vooral inspiratie gezocht in de uitzendingen van National Geographic om de vele scènes met de wolven uit te werken. Toch teken ik nog het liefst actiescènes waar er gevochten, gelopen, geschoten en gesprongen wordt. *(lacht)*

Hoe verloopt de samenwerking met uw scenarist Yann?

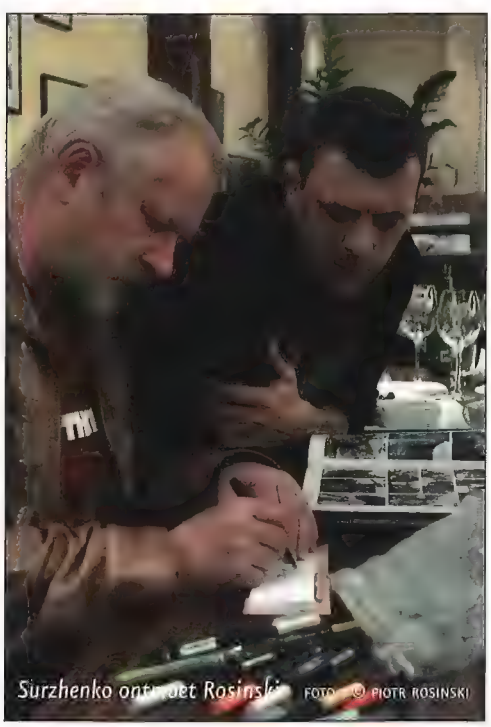

Surzhenko ontmoet Rosinski FOTO © PIOTR ROSINSKI

Yann is gewoon super om mee samen te werken! Naast het vele werk dat hij heeft, is hij toch steeds bereid om al mijn vragen te beantwoorden. Bij elke wending in het verhaal geeft hij de nodige uitleg. Het gebeurt soms dat hij mij zelfs een schets mailt. Als ik zijn scenario voor de eerste keer lees, maak ik als het ware de schetsen in mijn hoofd en moet ik het eigenlijk alleen maar op papier zetten. Tot op heden hebben we elkaar jammer genoeg nog nooit in levende lijve gesproken. Alle contact verloopt via mail. Ik hoop dat we elkaar kunnen ontmoeten op mijn volgende reis naar Europa.

Heb je nauw contact met Rosinski?

Neen. Hij werkt veel en het is niet aan mij om hem te storen. Je mag ook niet vergeten dat hij in Zwitserland woont en ik in Rusland. Het komt wel voor dat ik met zijn zoon Piotr ideeën uitwissel,dat helpt wel. Tot op heden heb ik Rosinski nog maar één keer ontmoet. Dat was op een driedaags festival in het Poolse Warschau. Een onvergetelijk moment! We hebben over heel veel zaken overlegd en gediscussieerd. Grzegorz gaf mij veel waardevolle tips. Zeg nu zelf, wie wil er geen gratis advies van de grootmeester zelf? *(knipoog)* Het waren drie onvergetelijke dagen. Ik hoop dat ik hem in de nabije toekomst nog mag ontmoeten.

Op bladzijde 41 van *Wolvin 1* zien we een gelijkaardige scène als in de hoofdreeks. Namelijk Thorgal die aangevallen wordt door sneeuwtijgers. Was dat Yanns idee?

Yves Sente en Yann waren op zoek naar een link tussen beide reeksen en kwa-

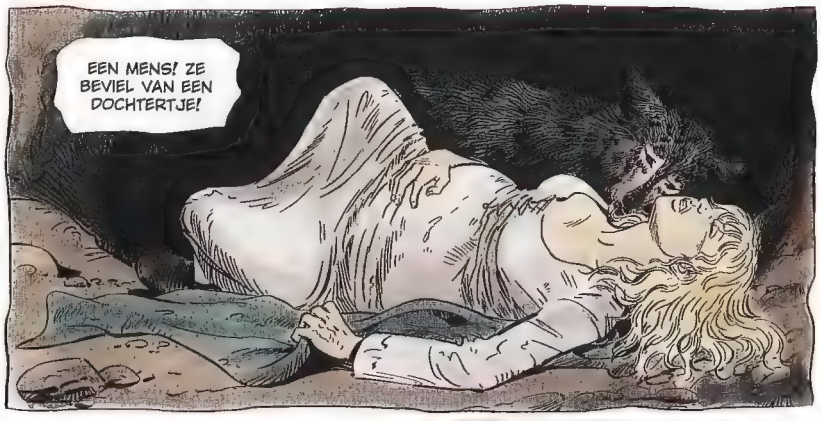

Van links naar rechts:
Strips van Surzhenko: Lubov Volchitsy, Locked Circle, Transylvania en Volkodav

men zo op dit idee uit. Ik veronderstel dat ze elkaar regelmatig hebben gesproken in verband met de samenlopende verhaallijnen. Ik sta alleen maar in voor het tekenen.

Op pagina 24 van *Wolvin* 1 zien we Aaricia aan haar pasgeboren dochtertje de borst geven. En dan is er op pagina 7 ook nog de flashback waarin we zien hoe Thorgal als baby gevonden wordt. Die twee scènes zijn net op dezelfde manier getekend als in de hoofdreeks van Rosinski en Van Hamme. Mogen we dit beschouwen als een ode aan het tekenwerk van Rosinski?

We hadden in dit verhaal twee flashbacks nodig. Eentje over de geboorte van Wolvin en het andere over de herkomst van Thorgal. En hoe kon ik dat beter doen dan zo dicht mogelijk bij deze scènes te blijven, zoals Rosinski ze had getekend jaren voordien in de hoofdreeks. Een ode aan Rosinski, dat klinkt best goed. Alleszins bedankt voor het compliment. *(brede lach)*

OUIIIIINNNN!
PAS OP, LEIF! DAT IS DE STEM VAN DE GODEN!
HET LIJKT ANDERS MEER OP DE STEM VAN EEN BABY DIE HONGER HEEFT ...
?!?
MAAR WAT GEEFT DAT... ZOON VAN AEGIR, GE-ZONDENE VAN THOR DE ZULT DE NAAM DRAGEN VAN HEN DIE DE OP ONZE WEG GESCHIKT HEBBEN OM ONS TE REDDEN...WELKOM, THORGAL AEGIRSSON!
ER ZIJN VAN DIE MOMENTEN DIE JE NIET MOET WILLEN BEGRIJPEN, EN IK GELOOF DAT DAT ER ZO EEN IS...

IK, ARN SAKKNUSSEN, MAAKTE DEEL UIT VAN Z'N BEMANNING DIE BIJ TERUGKEER VAN EEN EXPEDITIE OP DEZE KUST DE KLEINE 'DRAKAR VAN DE STERREN' VOND, DIE OP DE ROTSEN WAS GESTRAND.
LEIF ADOPTEERDE HET KIND EN NOEMDE HET THORGAL, TER ERE VAN DE GOD THOR!
WAAR IS DIE KLEINE DRAKAR VAN ONBEKEND METAAL NU?
VERDWENEN! EEN DAG LATER HAD DE STORM HEM VOOR ALTIJD WEGGENOMEN!

Coverontwerp voor De Werelden van Thorgal: Wolvin1

Toen Rosinski ons vertelde dat jij de cover van *Wolvin* 2 hebt geschilderd, waren we heel verrast. Normaal was het toch de bedoeling dat Rosinski ook voor de nevenreeksen de covers zou blijven schilderen?

Ik wil graag eerst langs deze weg Rosinski en zijn zoon Piotr bedanken,omdat zij mij de kans gaven om een cover te mogen schilderen! Tijdens het werken aan het eerste album van *Wolvin* stelde de uitgeverij mij de vraag om enkele coverontwerpen te maken. Ik wilde dat met veel plezier doen en vond het al een eer om mijn ideeën voor de cover aan Rosinski te tonen. En zo maakte ik enkele schetsen van Wolvin en Griz op een rots, met de gekende volle maan op de achtergrond. Ik bezorgde die aan Rosinksi. En hij gebruikte mijn idee om er een waar kunstwerk van te maken. Maar we wijken af, hé? *(lacht)* Terug naar mijn covertekening voor deel 2. Tijdens het werken aan het tweede album rond Wolvin maakte ik opnieuw een zestal coverontwerpen en enkele ruwe schetsen, gewoon voor mezelf. Rosinski kreeg die te zien en tot mijn verbazing stelde hij mij voor om één van die coverontwerpen uit te werken. Na enkele pogingen vond Rosinski het goed genoeg om als cover te dienen voor de albumuitgave. Het was echt een grandioos moment, want dit had ik echt niet verwacht!!

We vernamen dat je ook *De jonge jaren van Thorgal* gaat tekenen. Ga je voor deze albums misschien op een andere manier werken dan voor de nevenreeks *Wolvin*?

Nee, op tekengebied blijft alles zoals het is. Het scenario is trouwens ook door Yann geschreven. Momenteel is reeds het volledige album van *Wolvin* 3 afgewerkt. Ik zal jullie meer zeggen. Het tekenwerk van het eerste album van *De jonge jaren van Thorgal* is ook reeds volledig afgewerkt. En ik ben nu volop met deel 2 bezig! Wanneer die verhalen in album zullen verschijnen, kan ik niet zeggen. Dat hangt af van de uitgeverij. En wat de verdere toekomst nog zal brengen, daar wil ik nog niet aan denken. *Wolvin* en *De jonge jaren van Thorgal* bezorgen mij momenteel nog te veel plezier om nu al te gaan denken over wat nadien komen zal.

Slotvraagje: wat is je favoriete album van *Thorgal*?

(enthousiast en zonder enige twijfel) De Boogschutters. Wat een schitterend album. Het steekt heel goed in elkaar en er zitten ook een aantal heel knappe actiescènes in. De manier waarop het toernooi is weergegeven is verbluffend. De scène op bladzijde 28 waar Thorgal de vijf balletjes met zijn pijl doorboort staat voor eeuwig op mijn netvlies gebrand. Er zitten ook heel veel nachtelijke scènes bij waarbij je heel goed ziet hoe getalenteerd Rosinski is in het weergeven van het subtiele spel tussen donker, licht en schaduwen. Heerlijk gewoon!

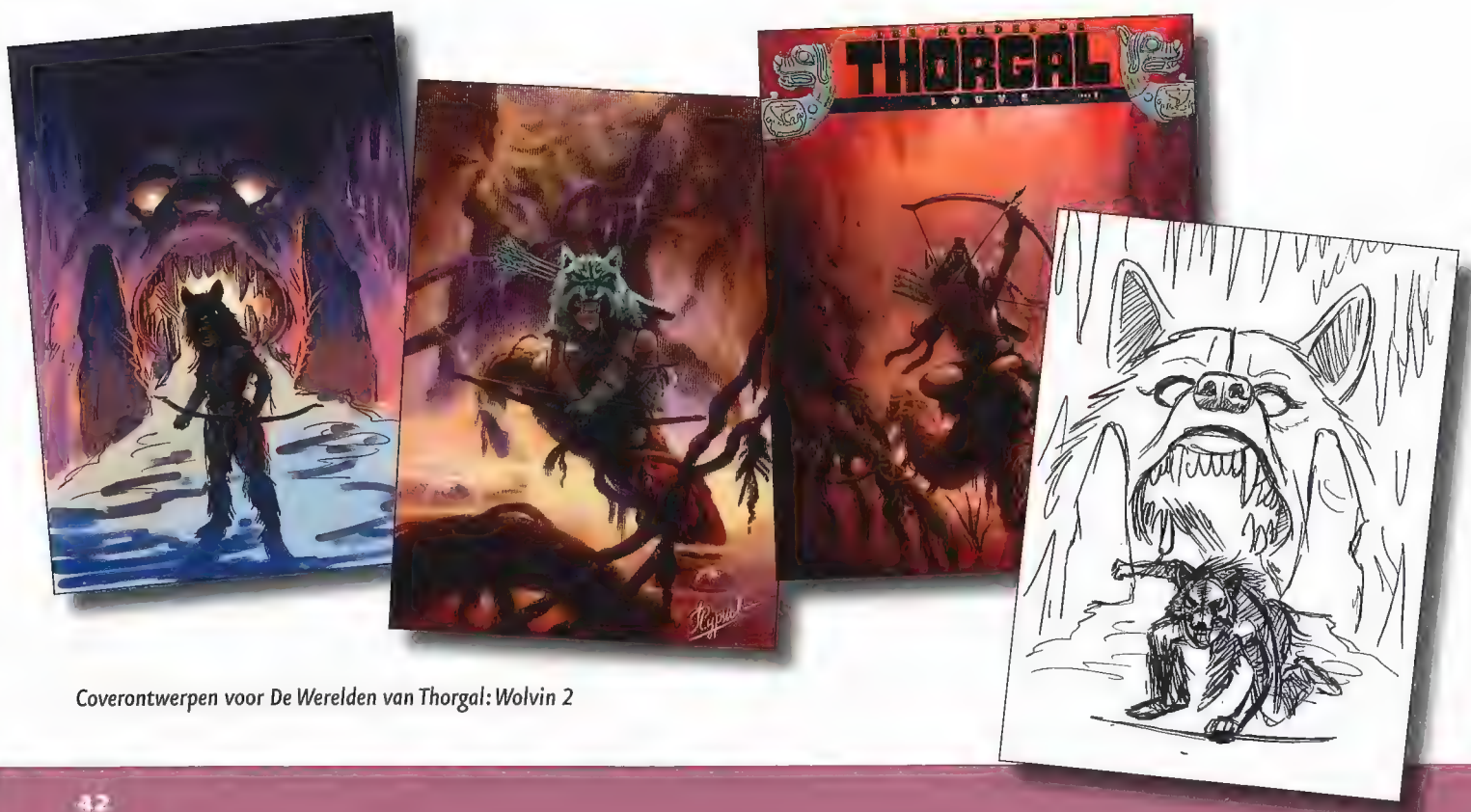

Coverontwerpen voor De Werelden van Thorgal: Wolvin 2

BS UITGELEZEN

"Jean Dufaux en ik zullen de wereld verbazen met ons volgende project."

INTERVIEW
PHILPPE DELABY
BLZ. 46

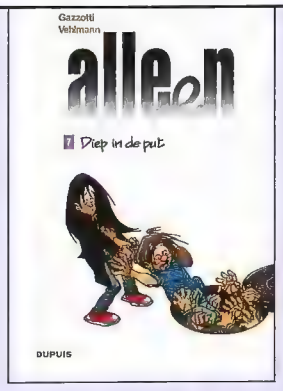

Weer op de rails

Toen de eerste cyclus van vijf albums verscheen, schoten superlatieven te kort om deze reeks aan te prijzen. Vernieuwend, spannend en avontuurlijke lectuur en dat voor een vrij jong publiek vanaf acht jaar. Vehlmann en Gazzotti waren niet immuun voor dit succes en begonnen daarom aan een tweede cyclus. Of dat zo'n goed idee was, daar twijfelde ik aan na het lezen van het eerste album maar dit tweede album vond ik toch beter meevallen. Ik geef het auteursduo dan ook weer het voordeel van de twijfel. Wat me vooral bekoorde aan dit album was het razende tempo waarin het verhaal verteld wordt. Tal van onverwachte en mysterieuze gebeurtenissen volgen elkaar in een rotvaart op. Plots opduikende mistbanken, zombies en gigantische insectenzwermen teisteren de territoriumoorlog tussen de twee rivaliserende clans. Dat scenarist Vehlmann zich hiervoor liet inspireren door tal van films, kon het plezier niet temperen. Al blijft de vraag wel hoe Vehlmann erin zal slagen om alle eindjes aan elkaar te knopen. (TV)

Alleen 7 : Diep in de put
Tekst / tekeningen : Vehlmann / Gazzotti
Dupuis, 56 blz., SC : 6,95 euro

BEKLIJVEND ONESHOT

In een onbepaalde toekomst helpt Addidas Eme haar vader en weduwnaar Julius dagelijks bij zijn job als schoorsteenveger. Het is een vuile job en bovendien loert de concurrentie om de hoek. Wanneer Julius op een dag voor zwart werken wordt opgepakt en naar een strafkamp wordt weggebracht, blijft de kleine Addidas alleen achter. Ze sluit vriendschap met een kolossaal wezen dat ze leerde kennen in het uitgebreide, ondergrondse buizenstelsel. Met de hulp van haar vreemde vriend zal Addidas proberen om haar vader te redden uit het strafkamp.

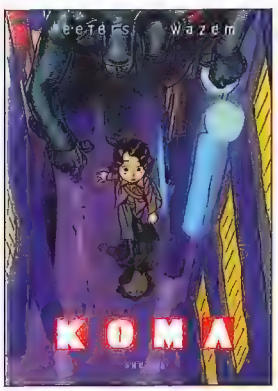

Koma is het eerste verhaal waarvoor de Zwitserse tekenaar Frederik Peeters samenwerkt met een scenarist. In Frankrijk werd dit verhaal in zes albums uitgegeven door Les Humanoïdes Associés tussen 2003 en 2008. De Nederlandstalige lezers kunnen meteen het volledige verhaal lezen dankzij deze lijvige integrale uitgave. Het niveau van het autobiografische *Blauwe pillen* haalt *Koma* misschien niet maar toch is dit album meer dan het lezen waard. De tekenstijl van Peeters vertoont gelijkenissen met het werk van Simon Spruyt (*De Furox, SGF, De Bamburgers*) en Mathieu Bonhomme (*Esteban, Heer der Dolende Zielen*). Het leest ook bijzonder vlot. In één ruk uitlezen en nadien nogmaals doorbladeren want het tekenwerk verdient toch wel extra aandacht. Ook de sfeervolle inkleuring draagt enorm bij tot een positieve leeservaring. (TV)

Koma
Tekst/tek: Pierre Wazem/Frederik Peeters
Sherpa, 280 blz., SC: 19,90 euro

Een stukje geschiedenis met Blueberry

Dit 20ste album van deze spin-off is geen hapklaar tussendoortje geworden. Het neigt meer naar een geschiedenisles. In een raamverhaal krijgt de lezer uit de mond van Blueberry tot in het detail te lezen wat er tussen 1 en 3 juli 1863 tijdens de Secessieoorlog gebeurde in en rond Gettysburg. Dat de noordelijke blauwhemden het uiteindelijk halen van de zuidelijke grijshemden wisten de meeste liefhebbers van *Blueberry* of *De Blauwbloezen* wellicht al. Maar alle bloederige details en strategische plannetjes aan beide zijden worden in dit album uitvoerig uitgediept. Aan actie geen gebrek dus maar ik lees toch liever een album van *Blueberry* waarbij de intrige iets losser van het puur historische verloopt. Scenarist Corteggiani wilde hier duidelijk een stukje wereldgeschiedenis verstrippen maar het mag toch allemaal wat minder saai. Het tekenwerk en inkleuring van Michel en Lucie Blanc-Dumont blijft wel van een hoog realistisch niveau. (TV)

De jonge jaren van Blueberry 20: Gettysburg
Tekst/tek: Corteggiani/ Blanc-Dumont
Dargaud, 56 blz., SC: 6,95 euro

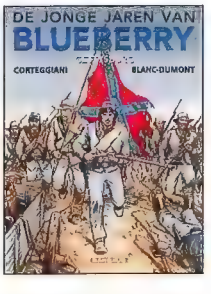

Heruitgave én nieuwe episode van een topreeks

We kunnen het alleen maar toejuichen dat er meer en meer Nederlandstalige integrales op de markt komen. Dit soort HC-albums zijn het ideale cadeau om een nieuw lezerspubliek aan te trekken.

De eerste cyclus van het Dufaux-epos *De Klaagzang van de Verloren Gewesten* verscheen voor het eerst in albumvorm tussen 1993 en 1998. Toen was grootmeester Rosinski tekenaar van dienst. Speciaal voor deze integrale uitgave schilderde hij een nieuwe cover. In het Frans verscheen deze bundeling al voor het eerst in 1998. Inmiddels zitten ze aan een vierde druk. Iedere keer schilderde Rosinski een nieuwe cover. Naast de vier albums bevat deze bundeling nog zes extra pagina's. Twee pagina's met schetsen van Rosinski en vier pagina's tekst waarbij scenarist Dufaux het heeft over het ontstaan en de toekomst van de reeks. Zo vertelt hij over de derde cyclus die eraan komt en door Béatrice Tillier zal getekend worden. Maar dat is vooruit lopen op de feiten. Ondertussen is de tweede cyclus nog volop aan de gang. Het zevende album, *Fee Sanctus*, is het derde en voorlaatste album dat door Delaby getekend is. We volgen in dit album nog altijd het pad van de jonge novice Seamus. Hij groeit meer en meer uit tot een jonge Genaderidder. Samen met Sill Valt trekt hij ten strijde tegen het Kwaad, verpersoonlijkt door Guinea Lord en nog tal van andere gruwelijke creaturen als de bostrol Braghen. Philippe Delaby koos er bewust voor om zijn eigen stijl te hanteren en geen Rosinski-kloon te worden. En dat is prima zo. We waren al groot bewonderaar van zijn tekenwerk in *Murena* en hij verdient zeker even veel lofbetuigingen voor deze reeks. Zijn tekeningen stralen nog meer kracht uit dan bij het Romeinse epos. Delaby's tekenwerk in *De Klaagzang* lijkt wel bevrijd. In dit fantastische universum zijn er veel minder (historische) regeltjes te volgen. Er is geen constant opzoekwerk nodig om alle details te doen kloppen. Het tekenplezier spat gewoon van de pagina's. Als een volleerd cineast switcht Delaby van het ene naar het andere camerastandpunt. Dat draagt enorm bij tot het leesplezier. Het is wel aan te raden om vooraf nog eens het vijfde en zesde album te herlezen. (TV)

De Klaagzang van de Verloren Gewesten integrale
cyclus 1: Sioban
Tekst/tekeningen: Dufaux/Rosinski
Dargaud, 240 blz., HC: 29,95 euro

De Klaagzang van de Verloren Gewesten 7:
De Fee Sanctus
Tekst/tekeningen: Dufaux/Delaby
Dargaud, 56 blz., SC: 8,95 euro

Topper in wording?

Dit is het eerste album in een ambitieuze reeks van verschillende diptieken. Voor dit tweeluik slaan successcenarist Dufaux en *Tijdvogel*-tekenaar Aouamri de handen in elkaar. Alles draait rond de viking Valgar die in het geheim een relatie heeft met de knappe 16-jarige Astridr. Ze krijgen zelfs een kind samen, Gunnar genaamd. Maar luttele seconden na de geboorte moet Valgar al op de vlucht slaan. De vader van Astridr, Thorgerr met zijn Honderd Krijgers, heeft het immers niet voor Valgar. Tijdens zijn vlucht moet Valgar proberen te overleven tegen heel wat booswichten en gedrochten. Gelukkig beschikt hij over een legendarisch wapen: de speer van Jahell. Dat Dufaux knappe en filmische scenario's uit zijn pen kan schudden, wisten we al een tijd. Ook *Saga Valta* heeft alle troeven in huis om een verkoopstopper te worden. Van het tekenwerk (lees: vooral zijn voorliefde voor rondborstige dames) van Aouamri waren we al fan en dat blijven we ook na het lezen van dit album. (TV)

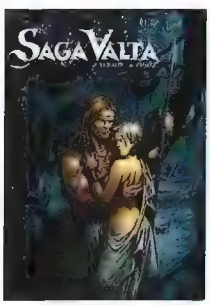

Saga Valta 1
Tekst/tekeningen: Dufaux/Aouamri
Le Lombard, 56 blz., SC: 6,95 euro

Boeiend stripverleden

In een tijd dat de dieren nog spraken, we schrijven 1953, bracht uitgeverij De Spaarnestad twee nieuwe tijdschriften op de markt, met name Okki (voor de lagere schoolklassen) en Taptoe (voor de hogere). Bij de start hadden beide tijdschriften nog een duidelijke belerende christelijke inslag, die doorheen de loop der jaren voorgoed verdween. Zeker toen het duo in 1966 ondergebracht werd bij Malmberg.

Het verhaal echter is nog niet ten einde, in 1974 verscheen *Jippo*, een blad voor lezers te oud voor *Okki* en niet vaardig genoeg om *Taptoe* te lezen. Bovenstaande bladen bestaan nog steeds. Zei het dat *Jippo* in 1984 kopje onder ging, al bestaan er nog wonderen, al dan niet erkend door het Vaticaan, om in 2005 opnieuw op te duiken.
In 2009, werden de drie tijdschriften ondergebracht bij Blink Uitgevers en ondergingen ze een grondige restyling, aangepast aan de hedendaagse jeugd.
Maar keren we even terug naar het verleden en naar het stripgebeuren. Bovenstaande tijdschriften boden naast strips van buitenlandse striptekenaars ook werk aan van Nederlandse stripmakers. En niet van de minste. We zetten er enkele in het zonnetje: Willy Lohmann, Joost Swarte, Jan van der Voo, Jan Steeman, Fred Julsing, Jan van Haasteren, Wim Stevenhagen, Piet Wijn, Gerard Leever, Hanco Kolk, en nog vele anderen. Helaas, slechts de lezers van genoemde bladen konden kennismaken met de hierin verschenen vervolgverhalen en kortverhalen. Wel verschenen er een paar albums bij diverse uitgeverijen, waaronder *Oktoknopie* van Gerard Leever, *Roel en zijn beestenboel* van Wim Stevenhagen, *Anemoon* van Piet Wijn en *Erik en Opa* van Jan van Haasteren. De rest verdween in de vergetelheid.
Tot uitgeverij Kippenvel op deze schat van onuitgegeven verhalen stootte. Wat in 2002 resulteerde in een eerste album van *Rik, Clio en Pluk* (Jan Steeman). Ondertussen verschenen alle verhalen van *Rik, Clio en Pluk* gebundeld in tien albums, waarmee de serie in 2011 werd afgesloten. Maar wat te doen met het overblijvende stripwerk, waar men nog veel albums mee kan vullen? De uitgever greep de koe bij de horens en lanceerde niet één maar meteen drie albums gevuld met tekenwerk uit het verleden. Allen onder de naam *TOJ* (*Taptoe, Okki, Jippo*). We zetten ze even op een rij: *TOJ extra 1*, *TOJ magazine 1* en last but not least *TOJ album 1*.
Alle albums zijn geschoeid op dezelfde leest, bevatten realistische én humoristische verhalen en bieden een boeiend overzicht van de Nederlandse stripgeschiedenis. Eén minpuntje, waarom drie verschillende benamingen voor albums die gelijkaardig werk brengen?
Toch kunnen we uitgeverij Kippenvel bekronen als één der beheerders van de Nederlandse stripcultuur. Goede verstaanders hebben al door dat deze albums niet alleen bestemd zijn voor de Nederlandse markt, ook Vlaamse lezers kunnen kennismaken met deze onbekende maar boeiende strips. Meer info: www.stripindex.nl. Veel leesplezier toegewenst. (WG)

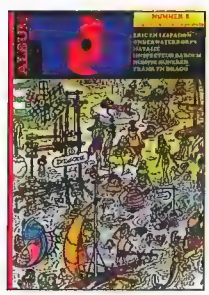

TOJ extra 1, diverse tekenaars & scenaristen, uitgeverij Kippenvel, 60 blz, sc: 5,00
TOJ Magazine 1, diverse tekenaars & scenaristen, uitgeverij Kippenvel, 62 blz, sc 5,00
TOJ album 1, diverse tekenaars & scenaristen, uitgeverij Kippenvel, 122 blz, sc 7,50

Het lange wachten wordt beloond

Het eerste deel van dit tweeluik verscheen al in 2008. We hebben dus ruim vier jaar moeten wachten op het vervolg en meteen ook afsluitende deel.

We leerden in het eerste album al een Indische familie kennen die in een hooggelegen dal van de Ganges leefden. Hoog in de Himalaya groeit de doofstomme Kazi op. Zoals de boeddhistische traditie het vraagt, besluit de familie van Kazi om hem naar het klooster van Garphu in Nepal te laten vertrekken. Daar zal hij leren lezen en ook gespaard blijven van pesterijen. Na vijftien jaar van schuldgevoelens besluit Calay, Kazi's vader, om zijn weggestuurde zoon op te zoeken. En op dit moment begint dit tweede album. Calay sluit zich aan bij de zogenaamde Pundits. Dat zijn Indiers die in het geheim in dienst van de Britse kolonisten de besloten koninkrijken in de Himalaya in kaart brengen. Het is zijn enige kans om anoniem in Nepal te geraken. Al snel wordt Calay op de hielen gezeten door Kansa, een Nepalese politiebeamte die als taak heeft om Indische cartografen op te sporen. Wanneer Resham, de oudste zoon van Calay, hoort dat zijn vader op weg is naar het klooster, deserteert hij uit het Engelse leger om zijn vader bij te staan. Aangekomen in het klooster hoort Resham dat zijn broer Kazi een getalenteerd schilder is geworden en dat zijn vader voor spionage al vier jaar lang opgesloten zit. Resham twijfelt niet en besluit om hem uit de gevangenis te bevrijden... Tekenaar Jean-Claude Fournier werkt dit verhaal in schoonheid af. Zijn tekeningen stralen rust uit. Overzichtsprenten tonen het weidse landschap. Alle overbodige details zijn weggelaten. Wat telt is de globale sfeer van het verhaal en de gevoelens van de verschillende karakters goed te tonen. En daarin is hij zeker geslaagd. Hopelijk blijft het niet bij deze ene keer en maakt Fournier in de toekomst ook nog een album in de prestigieuze Vrije Vlucht-reeks. (TV)

De Paarden van de Wind 2
Tekst/tek: Lax/Fournier
Dupuis,
72 blz., HC: 14,50 euro

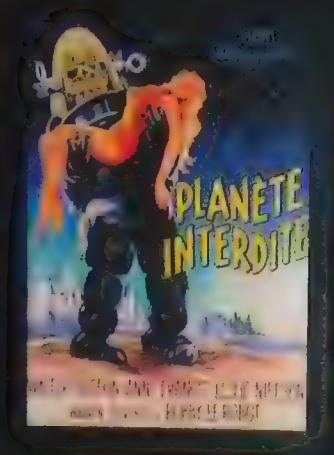

Interview Philippe Delaby

“Het zal jullie niet lukken om mij nog meer te laten zeggen.”

Delaby in zijn eigen cinemazaaltje

Philippe Delaby (51) is en blijft een van de beste realistische tekenaars van België. Zijn twee lopende reeksen, het sandalenepos *Murena* en het fantasyverhaal *De Klaagzang van de Verloren Gewesten* zijn verkoopsuccessen. Beide reeksen ontstonden uit de pen van veelschrijver Jean Dufaux. De tandem Delaby-Dufaux werkt prima. Er zijn zelfs al plannen voor een derde samenwerking in de toekomst.

DOOR **TOM VERMEEREN** EN **GERT BUSSENS**

Dit jaar verscheen het derde album van de 2de cyclus van *De Klaagzang van de Verloren Gewesten*. Het eerste album van deze cyclus verscheen al in 2004. Herinner je je nog hoe dit project bij jou is terecht gekomen?
Absoluut. Toen Rosinski besloot te stoppen als tekenaar na de eerste cyclus deden er al snel geruchten de ronde dat ik zou gevraagd worden om het potlood van hem over te nemen. De uitgeververantwoordelijke van Dargaud, Yves Schlirf, heeft me toen inderdaad verrast met het verzoek om dit fantasyverhaal verder te zetten.

Was je onmiddellijk enthousiast?
Best wel. Alleen had ik één voorwaarde gesteld: ik wilde de tweede cyclus in mijn stijl in beeld brengen. Ik zag het niet zitten om mij de stijl van Rosinski aan te meten en zo verder te werken. Gelukkig waren ze bij Dargaud direct akkoord. Ik vond het ook het ideale moment om mijn verlangen te realiseren om eens een volledig verhaal met directe inkleuring uit te werken. Ik had altijd al veel plezier beleefd met het schilderen van de covers en tekening op de titelpagina van *Murena*. En zag het dus ook zitten om in die stijl ook alle pagina's in te kleuren.

Maar dat werk had je zwaar onderschat, vertelde je ons de vorige keer.
(blaast) Onderschatten is nog zacht uitgedrukt. Ik heb maar liefst 25 maanden nodig gehad om het album volledig rond te krijgen. Vandaar dat ik op zoek moest gaan naar een inkleurder om mij te helpen.

En zo kwam je bij Jérémy Petiqueux terecht.
Inderdaad. Via mijn vrouw die lerares is en de moeder van Jérémy die ook les geeft, leerden we elkaar kennen. Het klikte meteen, al was Jérémy in het begin nog erg timide. Ik vroeg hem om bij mij te komen werken. En zo leerde hij onder mijn toeziend oog aquarelleren. Hij pikte de techniek bijzonder snel op. Toch was hij verrast toen ik hem vroeg of hij de volgende *Murena* wilde inkleuren. Hij hapte toe maar in het begin twijfelde hij of het hem wel zou lukken. Toen ik aan mijn tweede album van *De Klaagzang* begon, stond Jérémy al op een hoog niveau en liet ik hem ook dit album inkleuren. Hij zat snel in de sfeer van het verhaal. Dat de lezers het verschil niet hebben opgemerkt tussen het eerste album van *De Klaagzang* dat ik had ingekleurd en het tweede dat Jérémy van kleur had voorzien, is het bewijs dat ik een groot talent ontdekt had.

Voelde je toen al dat Jérémy de droom koesterde om zelf ook écht te tekenen?
Absoluut. Jérémy heeft het nooit onder stoelen of banken gestoken dat hij heel graag zelf strips wilde tekenen. Hij heeft altijd gezegd dat hij zichzelf niet zijn hele leven als inkleurder ziet.

"Dat de lezers het verschil niet hebben opgemerkt tussen het eerste album van De Klaagzang, dat ik had ingekleurd, en het tweede dat Jérémy van kleur had voorzien, is het bewijs dat ik een groot talent ontdekt had."

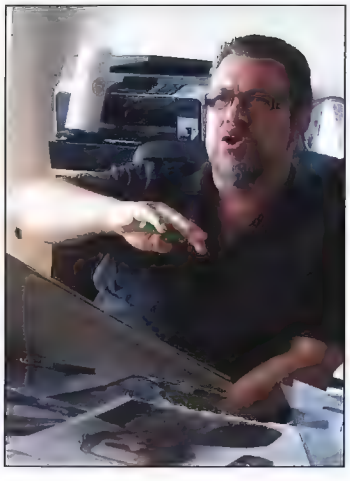

Cover Fee Sanctus (normale uitgave)
Rechts: Fragmenten uit Murena 9

Wat dacht je toen Jérémy door het grote succes van zijn eerste eigen reeks *Barracuda* afhaakte als inkleurder voor *De Klaagzang* en *Murena*?
Ik neem het Jérémy helemaal niet kwalijk. Hij verdient meer dan wie ook de kans om zijn uitzonderlijk talent ook met een eigen reeks te bewijzen. Maar het grote probleem was dat er uiteraard een nieuwe inkleurder moest gevonden worden. Ik zag het niet zitten om opnieuw zelf in te kleuren. Ik zou er nooit in slagen om de deadlines te halen. Dat lesje had ik wel geleerd. Uitgeverij Dargaud bracht me in contact met Bérengère Marquebreucq. Toen ik hoorde dat ze de gewoonte heeft om alles met computer in te kleuren, heb ik wel even moeten slikken. Ik geef toe dat ik bij het begin sceptisch stond tegenover het inkleuren met pc. Maar de allereerste resultaten van haar ingekleurde pagina's bliezen me gewoon omver. Ik vond het zo knap gedaan. Bijna niet te geloven dat je een dergelijk resultaat kan bereiken met een computer.

Was er veel overleg nodig tussen jou en Marquebreucq?
Enkel in het begin heb ik haar hier en daar wat bijgestuurd. Maar ze zat heel snel in de juiste sfeer en voelde het verhaal heel goed aan. Ik vind zelfs dat ze er een element aan toegevoegd heeft. De transparante effecten vind ik een verrijking. Met enkele eenvoudige klikjes van de muis kan ze ook decors laten 'faden' en er veel meer diepte insteken. Magisch gewoon.

We veronderstellen dat je dus heel tevreden bent met het eindresultaat in je nieuwste album *Fee Sanctus*?
Oh ja, ikzelf ben tevreden. Jean Dufaux ook. En ik heb van zowel de uitgever als lezers alleen maar positieve geluiden gehoord.

Op je tekentafel zien we een potloodpagina van de volgende *Murena*. Zal de inkleuring van dit album ook door Marquebreucq gebeuren?
Nee. Haar planning liet dat niet toe. Ze kon moeilijk bepaalde contracten, die ze al had voor het inkleuren van andere strips, ontbinden om tijd te maken voor het inkleuren van *Murena*. Dus moesten we weer op zoek naar een nieuwe inkleurder. We hebben gekozen voor Sébastien Gérard. Ook nu was het Dargaud die ons in contact bracht met hem. Ik had het talent van Gérard leren kennen door de reeks *De Verschrikkelijke Paus* (twee albums verschenen bij uitgeverij Daedalus, nvdr.). Ook hij kleurt in met behulp van de computer. Maar ik heb er alle vertrouwen in. Hij mailde me onlangs de eerste ingekleurde pagina's van de volgende *Murena*. Het ziet er heel goed uit. Hij slaagt erin om anderhalve pagina in één dag in te kleuren. Geloof me, dat is snel! Daar kan ik niet aan tippen! *(luide lach)*

Je visie ten opzichte van digitale inkleuringen is door de ontmoetingen met Marquebreucq en Gérard helemaal veranderd?
Zeker. Ik ben jarenlang heel kritisch geweest ten opzichte van mensen die louter met computer inkleuren. Maar nu heb ik zelf van heel dichtbij kunnen zien tot welke verbluffende resulta-

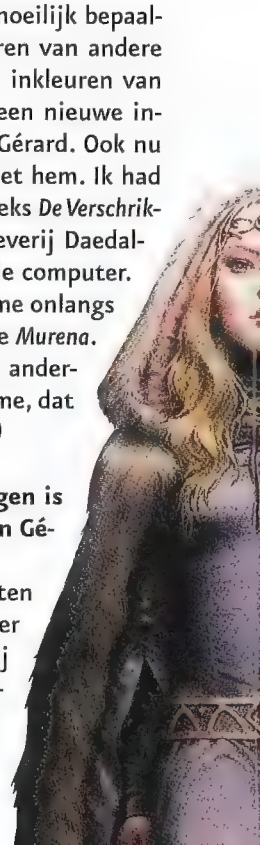

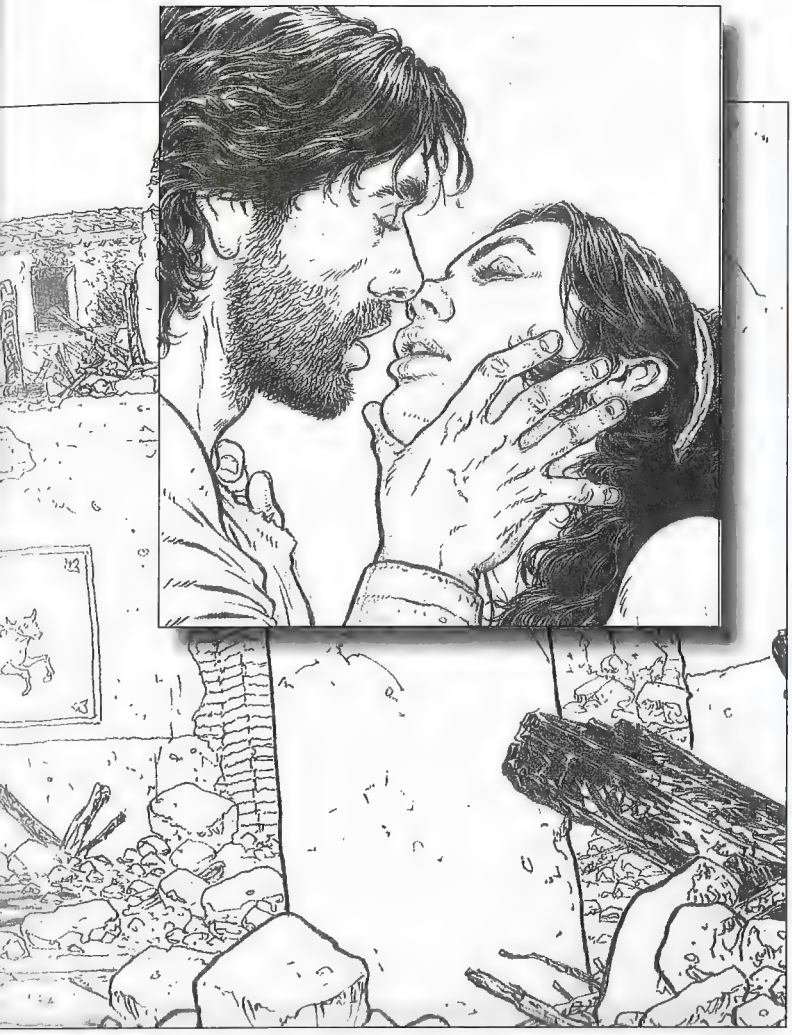

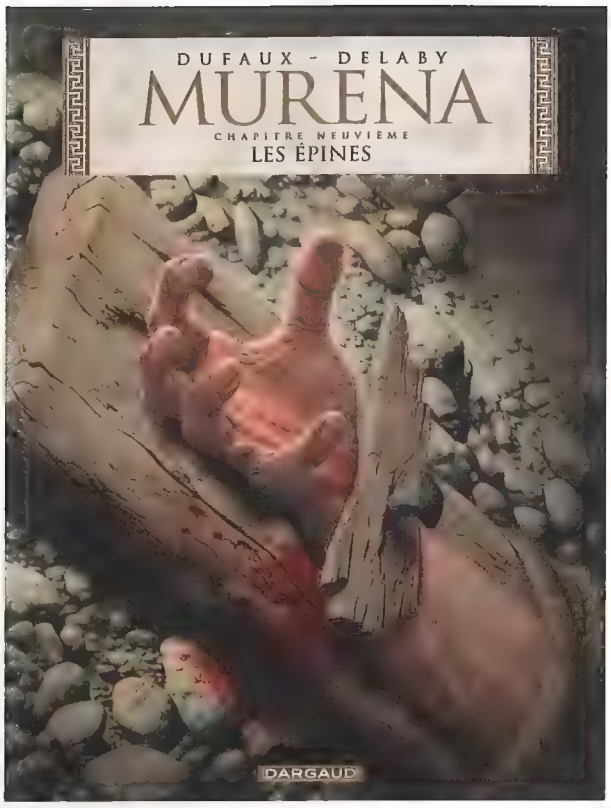

Cover Franse uitgave van Murena 9

ten je kan komen met de computer. Toch zou het niets voor mij zijn. Het zou mij veel te veel tijd en moeite kosten om de vaardigheid onder de knie te krijgen. Daarenboven houd ik te veel van het artisanale kantje van mijn beroep. Groot nadeel van het digitaal inkleuren is dat er geen originelen meer in kleur zijn. Dat vind ik echt wel jammer. Wat we nu hebben is enkel nog de geïnkte originele pagina en dat is het dan. Pas op, ik heb niets tegen computers hoor. Ik denk ook dat strips op papier en online-strips altijd naast elkaar zullen blijven bestaan. Ik geloof niet dat strips op papier ooit helemaal zullen verdwijnen. Computers hebben vooral op vlak van communicatie veel nieuwe mogelijkheden doen ontstaan. Via twitter, facebook, skype en persoonlijke blogs kan je veel makkelijker in contact komen met collega's, met je potentiële publiek, enzoverder.

Hoe zien je toekomstplannen eruit?

Momenteel werk ik aan bladzijde 34 van het negende album van *Murena*. Ik heb wel al het uitgeschreven scenario tot en met bladzijde 38 van Jean Dufaux ontvangen. Ik houd er wel van dat Jean Dufaux me niet onmiddellijk het hele verhaal bezorgt. Zo is het voor mij ook spannend en ontdek ik net als mijn lezers beetje bij beetje het verhaal. Als dit album klaar is, begin ik aan mijn laatste album van *De Klaagzang*. Vervolgens volgt dan het tiende album van *Murena*.

Heb je het scenario voor jouw laatste album van *De Klaagzang* al ontvangen?

Nee, maar ik weet al wel wat er in grote lijnen zal gebeuren. En geloof me, het zal een album worden met veel onverwachte wendingen en dramatische gebeurtenissen. *(mysterieus glimlachje)*

"Er zijn plannen voor een nevenreeks van De Klaagzang waarin bepaalde personages uit de drie cycli van dichtbij gevolgd worden."

De lezers zullen eindelijk te weten komen waarom Seamus in de cyclus van Rosinski een witte haarlok heeft. Jullie weten waarschijnlijk dat het wetenschappelijk bewezen is dat het kapsel van de mens in één klap wit kan worden ten gevolge van een zware shock. Meer zeggen kan en mag ik echt niet.

De derde cyclus van *De Klaagzang* zal *De Heksen* heten en door Béatrice Tillier getekend worden. Is het scenario van deze cyclus al klaar?

De grote lijnen liggen inderdaad al lang vast. Jean Dufaux wist al toen Rosinski aan cyclus 1 begon dat er een derde cyclus zou komen. En dat zal wellicht nog niet het einde zijn.

Oh nee, vertel, vertel!
Wel, er zijn al plannen voor een nevenreeks van *De Klaagzang* waarin bepaalde personages uit de drie cycli van dichtbij gevolgd worden. Beetje zoals nu met *De Werelden van Thorgal* gebeurt.

De covers van *Murena* en *De Klaagzang* zijn keer op keer heel knap. Wanneer ontstaat bij jou meestal een idee voor de cover?
Een krachtige cover zorgt ervoor dat je album in het overaanbod aan nieuwe titels toch opvalt. Ik moet eerst helemaal in de sfeer van een verhaal zitten vooraleer de ideeën voor een cover ontstaan. Meestal is dat nadat ik een twintigtal pagina's heb getekend. Samen met Jean Dufaux praten we dan over hoe ik de cover zie en kan er hier en daar wat bijgestuurd worden. Dargaud blijft er ons keer op keer aan herinneren dat onze strips ook gewoon in de supermarkt liggen. Ze mogen dus ook weer niet te choquerend zijn. Ik geef toe dat we soms op het randje balanceren. Zeker met de cover van *Murena* waaraan ik nu werk. Ik ben benieuwd hoe de lezers zullen reageren op de hand die vastgenageld zit aan een kruis... *(korte stilte)* Covers schilderen is toch iets wat ik enorm graag doe. Ik gebruik altijd een formaat dat iets groter is dan het formaat waarop ik de andere pagina's teken. Ook de dikte van het papier voor een cover is anders. Ik gebruik papier van 680 gram. Het voelt bijna aan als karton. Extra leuk is dat elk blad een gladde kant heeft en een korrelige kant.

Wat is voor jou het grootste verschil tussen het werken aan een nieuwe *Murena* en een nieuwe *Klaagzang*?
Voor *Murena* moet ik altijd veel documentatie verzamelen. Het verhaal is dan ook historisch en moet kloppen. Dat gaat soms tot in de kleinste details. Versieringen van een vaas die ergens in een interieur staat, handvat van een zwaard, tekening op een schild... Alles moet historisch correct worden weergegeven. Dat is best arbeidsintensief maar ik houd daar wel van. Het werkt verrijkend voor een tekenaar. Voor *De Klaagzang* ben ik veel vrijer. Het verhaal is dan ook niet gedateerd. De natuur, de kastelen, de rotspartijen zijn ook realistisch maar ik kan overal inspiratie opdoen. Ik heb op mijn computer een databank van een 7 000-tal foto's van sfeerbeelden uit mijn liefde voor Bretagne, Ierland en Schotland. Ook film werkt hier vaak inspirerend. Bepaalde filmfragmenten uit *Braveheart* en *Highlander* hebben al als voorbeeld gediend om achtergronden te tekenen. Ik kan soms jaloers zijn als ik in andere strips ontdek hoe andere auteurs een bepaald camerastandpunt hebben gebruikt of een uniek decor hebben getekend. Iedere keer denk ik dan: 'Verdorie, dat ik daar zelf niet aan gedacht heb!' *(luide lach)*

Zijn er bepaalde zaken waar je het moeilijker mee hebt om te tekenen dan andere?
Niet echt. Al geef ik toe dat ik ook best mindere dagen ken. Dagen waarop de inspiratie niet komt en het mij niet lukt om iets deftig op papier te krijgen. Vroeger was ik nogal koppig op dat vlak en werkte ik tegen beter weten in toch verder. Gelukkig heb ik nu bijgeleerd en neem ik een pauze om mijn hoofd leeg te maken. Sinds ik weer sport, voel ik me na een fysieke inspanning altijd bevrijd en lijkt het alsof ik de wereld aankan. Ik snel dan naar mijn atelier om snel vijf pagina's na elkaar af te werken... *(bulderlach)*

In *De Klaagzang* moet je ook veel monsters en angstaanjagende wezens tekenen. Dat lijkt wel je ding te zijn?
(brede lach) Absoluut. Vooral omdat Jean Dufaux mij zelf de vrijheid laat om een bepaald monster vorm te geven. Neem nu die Braghen uit het meest recente album. Het is eerder

Boven: Bloeddorstige Braghen
Rechts: Bloeddorstige scène uit Klaagzang van de Verloren Gewesten

een dier dan een echt monster. Het uiterlijk van Braghen is gebaseerd op de cover van een computergame dat ik ooit had gezien. Welke game het was, ontsnapt me nu. Die ene hoorn boven zijn oog, als bescherming voor de enige kwetsbare plek, was wel Jeans idee.

Het klikt wel echt tussen jou en Jean Dufaux. Mogen we jullie vrienden noemen?
Oh ja, absoluut. Het klikte vanaf het eerste moment. We zijn allebei stripliefhebbers en echte cinefielen. We praten vaak in filmische termen als we het verloop van een verhaal bespreken. Het lijkt soms alsof we filmregisseurs zijn. *(luide lach)* We hebben ook hetzelfde gevoel voor humor. Weet je, Jean Dufaux heeft met al zijn tekenaars een goed contact. We vormen met ons allen een hecht groepje. Jean en ik komen minstens één keer per maand samen. Meestal zelfs twee keer. We spreken ook meermaals per jaar af met Philippe Xavier (bekend van ondermeer *Kruistocht* en recent *Conquistador*, nvdr.), Jérémy Petiqueux, Béatrice Tillier (van het drieluik *Het Maagdenbos*). Soms komt ook Ana Miralles vanuit Spanje overgevlogen. En dan zetten we ons sa-

men, bekijken elkaars werk met de nodige drank erbij en wordt het altijd heel amusant. *(veelbetekenende pretoogjes)* We zien elkaar vooral op scharniermomenten in het maken van onze verhalen. De eerste keer om een allereerste deel van het scenario te lezen. Jean houdt ervan om mijn eerste reactie te zien bij het doornemen van het verhaal. Ik ben als het ware zijn eerste lezer. *(knipoog)* Hij vindt het leuk om te zien hoe verrast ik ben bij het lezen van bepaalde passages of om te zien hoe ik verlang om bepaalde scènes te gaan tekenen. Een tweede keer zien we elkaar nadat de potloodschetsen gemaakt zijn, zo kan er hier en daar nog wat bijgestuurd worden voor het inkten begint.

Heb je al gedacht welk verhaal je nog graag zou willen tekenen als *Murena* en ook *De Klaagzang* zijn afgerond?
(twijfelt even) Hmm... ik heb daar zeker al over nagedacht. Meer zelfs. Jean Dufaux en ik zullen de wereld verbazen met ons volgende project. We hebben zelfs al een titel voor die reeks. We vinden die zo goed gevonden dat we hem al hebben laten vastleggen zodat niemand anders met die titel aan de haal kan gaan voor wij eraan kunnen beginnen.

Wordt het weer iets historisch?
(fijn lachje) Ik mag er nog niets over vertellen. Het enige wat ik nog wil zeggen is dat het zich toch dichter bij het heden afspeelt dan *Murena*. Het zal jullie niet lukken om mij nog meer te laten zeggen.

Een strakke toekomstplanning maken, vind je blijkbaar wel heel belangrijk.
Dat klopt. Mijn vrouw is mijn levende agenda. Zij houdt alles heel nauwgezet bij. Zoals veel collega's, ben ik nogal vergeetachtig en zeker als ik echt helemaal in de flow van een verhaal zit. Dan lijk ik wel van de aardbol verdwenen. Het is niet alleen het album op tijd klaar krijgen. De promotiemolen

"Jean Dufaux en ik zullen de wereld verbazen met ons volgende project."

moet blijven draaien. Stripfestivals en signeersessies moeten ingepast worden. Dat allemaal combineren met een gezinsleven met vrouw en kind is niet altijd een evidentie. Toch vind ik het belangrijk dat je als tekenaar je lezers blijft verwennen. Als je een reeks tekent, moet je beseffen dat de lezers ook verwachten dat ze elk jaar een nieuw album van hun favoriete reeks in de rekken willen zien. Gemiddeld bezorg ik met elk nieuw album een klein uurtje leesplezier aan mijn publiek. Dat betekent dat de lezer één jaar moet wachten op dat uurtje leesgenot. Ik vind dat ik het aan mijn publiek verschuldigd ben om het ritme te behouden. Vier jaar wachten op een nieuw album... ik denk niet dat veel lezers dat kunnen. Je verliest volgens mij heel veel lezers als er geen ritme in het verschijnen van de albums zit. Zo denk ik er tenminste over.

Fragment uit Murena 9

HET STRIP

DE STRIPAUTEUR EN ZIJN STOPGEZETTE STRIPS: CHAREL CAMBRÉ, THO

Het is crisis voor iedereen! Ondertussen een antwoord dat je steevast je strot ingeduwd krijgt wanneer brandstofprijzen stijgen, bedrijven over kop gaan en werknemers de straatstenen van dichterbij mogen bekijken. Ook de stripwereld ontsnapt al heel lang niet meer aan deze economische malaise. Standaard Uitgeverij zet twee van zijn jongste reeksen stop. *Jump* van Charel Cambré en *Betty & Dodge* van Thomas Du Caju, beide sterke strips van Vlaamse bodem, kunnen zichzelf het kind van de rekening noemen. Ook bij kranten en tijdschriften worden besparingen hoog in het vaandel gedragen. Voor een striptekenaar staat dat gelijk aan ontslag. De Nederlandse tekenaar Gerard Leever mag zichzelf (tot zijn grote spijt) daarin ervaringsdeskundige noemen. Zijn jeugdstrip *De Yeti's* is het laatste slachtoffer in een lange reeks stopzettingen. Af en toe durft een tekenaar zelf het heft in eigen handen nemen. Zo trok Bruno De Roover onlangs de stekker uit zijn strip *Café Cowala*, dat in *P Magazine* verscheen. Een gesprek met de vier heren, die hun strip ergens onderweg zijn kwijtgeraakt.

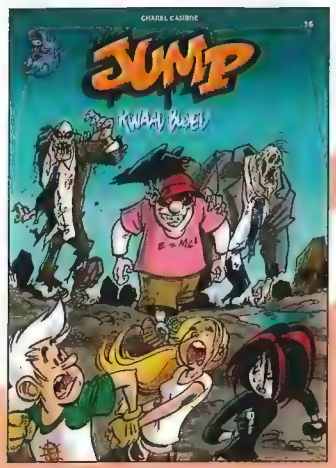

DOOR **KURT MORISSENS**

Eerste slachtoffer van dienst is Charel Cambré. Met *Jump* had hij een jeugdstrip in handen, die eigenlijk alleen maar tot succes kon leiden. Vijf jaar en 16 albums verder bleek dat succes serieus tegen te vallen. Althans zo dacht Standaard Uitgeverij er over. De Nederlandse uitgeverij *Strip2000* zal de reeks echter wél verder zetten.

Welke reden heeft de uitgeverij je gegeven voor de stopzetting van *Jump*?
Charel Cambré: Het was Alexander de Croo die de stekker eruit… (*glimlacht*) Nee nee, eigenlijk zag ik de bui al een tijdje hangen hoor. De verkoop plafonneerde terwijl de uitgeverij er geen winst maakte. Dan is het gedaan hé. Ik heb wel vaak discussies gehad met de uitgever over het gebrek aan promotie voor een nieuwe reeks zoals *Jump*. Blijkbaar deden ze alles wat in hun mogelijkheden lag, wat dan weer veel te weinig is volgens mij. In deze digitale tijden is het al niet gemakkelijk om een strip, laat staan een jeugdstrip, aan de man te brengen. Jij weet ook dat games, Facebook en andere 'twitters' momenteel het van het zijn. Neem daar de GSM en 'den televies' bij en ik moet er geen tekeningske bij maken. Al wil ik dat wel doen hoor, ik heb tijd. (*lacht*)

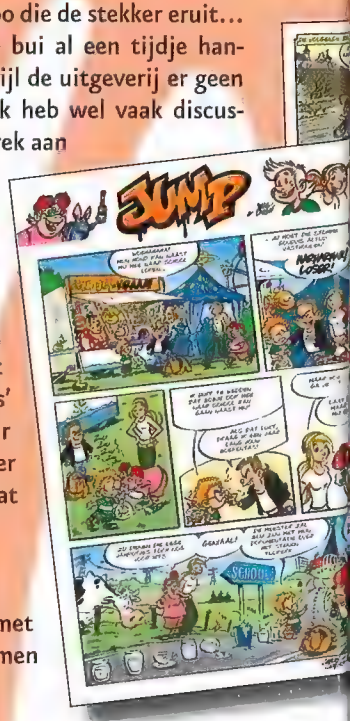

Hoe hebben ze het je verteld?
De uitgever belde me op een maandag met de vraag om eens naar mij thuis te komen

BLOEDBAD

IAS DU CAJU, GERARD LEEVER EN BRUNO DE ROOVER SPREKEN VRIJUIT

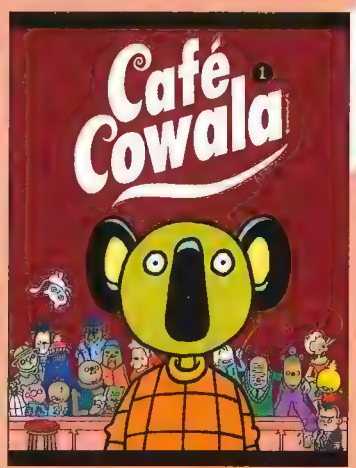

"GA LIEVER STRIPALBUMS KOPEN VOOR UW KLEIN GASTEN IN PLAATS VAN EEN ARME TEKENAAR VOL ZELFMEDELIJDEN LASTIG TE VALLEN."

CHAREL CAMBRÉ

en het "eens over *Jump* te hebben". Ik zei hem die rit naar het verre Nieuwrode niet te ondernemen en het aan de telefoon te zeggen. Dat gebeurde dan ook. Ik denk dat de toekomst van de jeugdstrip, die het van zichzelf moet hebben, er vrij belabberd uitziet. Er moet dringend iets gebeuren wat wel tot de verbeelding spreekt van potentiële kopers. De strips gewoon in de winkelrekken zetten tussen de andere berg strips lukt niet meer vrees ik. We kunnen dan wel afgeven op de uitgevers maar 't is niet makkelijk hoor. Iemand die een beetje kan rekenen zou hetzelfde gedaan hebben en mij al veel langer buitengesjot hebben. (*glimlacht*)

Hoe reageerde jij op dit nieuws?
Nogal gelaten. Het is niet dat ik plots zonder werk val. Ik heb nog *Albert & co*, mijn cartoons en nog een pak losse opdrachten. Nog steeds kom ik handen tekort. Eigenlijk was het enkele uren later een soort opluchting want aan een strip werken onder tijdsdruk die het beoogde publiek niet bereikt, dat wordt een beetje onnozel op de duur. In feite ligt het allemaal aan jullie, hé! Jullie kopen te weinig strips voor jullie kinderen. (*lacht*) De oplage lag ook al een hele tijd zeer laag. Ik denk iets van een 7000 albums en naar verluid werden er een 4000-tal verkocht. Enfin, ik en cijfers... Het zijn allemaal nummerkes die ik hoor en dan zijn er nog retours enzo... Ik was daar niet echt mee bezig. Of noem het "ik wist het liever niet". Geen nieuws is goed nieuws.

Is Jump nu voor eeuwig en altijd begraven?
Geloof het of niet, maar ik heb al van drie uitgevers een mail gehad. Wie? Dat laat ik in het midden, ik kijk even de kat uit de boom.

En wat nu? Wat mogen we nog van je verwachten?
Héél veel en ook daar kan ik niks van vertellen maar je gaat nog verschieten! (*lacht*)

Daar ben ik vrij goed in. Bedankt voor je tijd!
Ga liever stripalbums kopen voor uw klein gasten in plaats van een arme tekenaar vol zelfmedelijden lastig te vallen (*glimlacht*) En zoals de mannen van Van Halen altijd zeiden ...JUMP!

Niet alleen jumpende Charel werd geconfronteerd met slecht nieuws vanuit de Standaard Uitgeverij-stal. Thomas Du Caju, die de avonturenreeks Betty & Dodge tekent op scenario van Pat Beirs en Jean-Claude Van Rijckeghem, mag van de uitgeverij het potlood neerleggen. Wij krijgen Du Caju de dag nadat hij het slechte nieuws kreeg te horen. En welke reden gaven ze voor de stopzetting?
Thomas Du Caju: De reden is uiteraard te weinig verkochte exemplaren.

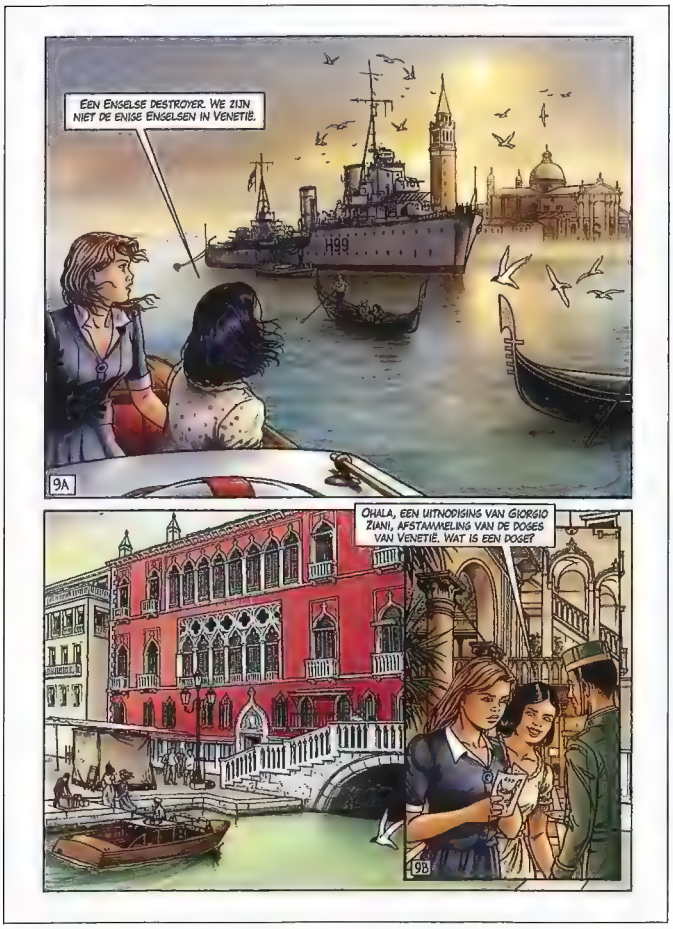
EEN ENGELSE DESTROYER. WE ZIJN NIET DE ENISE ENGELSEN IN VENETIË.
9A
OHALA, EEN UITNODIGING VAN GIORGIO ZIANI, AFSTAMMELING VAN DE DOGES VAN VENETIË. WAT IS EEN DOGE?
9B

Hoe reageerde jij op dit nieuws?
Gelaten, tot ik vernam dat ook het album waaraan ik bezig was niet ging uitgegeven worden. Ik zat aan pagina 25. We hebben hier geen vuurwapens in huis, en dat kwam goed uit. (*lacht*)

Is Betty en Dodge nu voor eeuwig en altijd begraven?
Ja en nee, er is nog de Franse vertaling, misschien loopt het beter in Frankrijk. Jje weet het nooit. **En wat nu?**
Ik weet het even niet. Ik denk dat niemand op iets nieuws zit te wachten en uitgeverijen proberen enkel de bekende reeksen aan de praat te houden. Het kan dus enkel nog bergaf gaan. Met de commerciële strip dan, hé.

Voor *De Kiekeboes* blijf je toch wel tekenen?
Jawel. Ik begin binnenkort aan een nieuwe *De Kiekeboes*!

Bedankt voor de antwoorden!
No problemo, ik heb tijd. (*lacht*)

Na *Figaro* van Steve Van Bael verdwijnen dus weer twee reeksen , die Standaard Uitgeverij een vijftal jaar geleden op de markt zette. Te vrezen is dat de historische strip *Apostata* van de Antwerpse stripauteur Ken Broeders dezelfde weg opgaat. Nieuwe managers moeten immers toch op een of andere manier laten zien hoe goed ze hun bedrijf door de stripcrisis leiden. Onze collega's van Stripspeciaalzaak.be kregen van Broeders het antwoord dat "na het eerstvolgend in oktober 2012 te verschijnen album het contract alsnog doorloopt voor twee bijkomende albums. Dat betekent dat Broeders zijn tweede cyclus kan voltooien." Over de toekomst van de derde cyclus daar durven we met zijn allen voor vrezen.
In De Morgen mocht stripuitgever Johan De Smedt van Standaard Uitgeverij aan Geert Deweyer uitleggen waarom Jump en Betty & Dodge werden stopgezet.
"In andere landen worden nieuwe reeksen vaak al na drie albums stopgezet, wij hebben toch meer kansen gegeven. De stopzetting zegt niets over de kwaliteit van de auteurs en hun reeksen. Integendeel. Ik ben ook teleurgesteld. Cambré is met zijn zwierige, op Franquin gebaseerde stijl zelfs een van beste van de nieuwe generatie tekenaars. En Pat Van Beirs en Jean-Claude Van Rijckeghem schreven de film Aanrijding in Moskou en bekroonde jeugdromans als Jonkvrouw en galgenmeid. Daar kregen ze zelfs de Boekenleeuw voor. Ik wil maar zeggen: topauteurs, maar helaas: het strippubliek pikte hen niet op.", aldus De Smedt. Volgens hem haalden beide reeksen een verkoop van vijf- à zesduizend exemplaren. "Met literaire werken sta je met zo'n cijfer meteen in de top 10, maar met strips is dat een ander verhaal. De kosten zijn aan de hoge kant, met onder meer de vierkleurendruk. Kijk, uitgever zijn betekent kansen bieden en risico's nemen, maar ook zonodig ingrijpen."

En dat betekent dus niet dat de beslissing nemende mensen uit het bedrijf hun werk kwijtraken maar wel de striptekenaar. Gerard Leever, een van Nederlands grootste jeugdstriptekenaars, heeft in de loop van zijn lange carrière veel van zijn strips moeten stopzetten. In oktober 2012 kreeg hij de zoveelste stopzetting in zijn maag gesplitst.

> "IK DENK DAT NIEMAND OP IETS NIEUWS ZIT TE WACHTEN EN UITGEVERIJEN PROBEREN ENKEL DE BEKENDE REEKSEN AAN DE PRAAT TE HOUDEN."
>
> THOMAS DU CAJU

De Yeti's verscheen in *Dolfje Weerwolfje Magazine*. Maar nu heb je de boodschap gekregen dat het stripje stopt.
Gerard Leever: *Dolfje Weerwolfje Magazine* is een tijdschrift rond de bekende en razend populaire boekenfiguren van Paul van Loon. Ik maakte daar mijn strip *De Yeti's* voor. De strip gaat over een professor die met zijn hulpje en zijn yak op zoek is naar de Yeti, de verschrikkelijke sneeuwman. Nu blijkt de Yeti niet een groot angstaanjagende monster te zijn maar een viertal kleine wezens die samen bij gevaar bovenop elkaar staand indringers afschrikken. Zowel Paul van Loon als ikzelf – bescheiden als ik ben – vonden dit een leuk gegeven, maar er is een tijdje geleden al toch besloten het blad meer toe te spitsen op de figuren van Paul van Loon zelf. *De Yeti's* gaan dus plaats maken voor de Weerwolfwezen, bijfiguren van de *Dolfje Weerwolf verhalen*. Het goede nieuws is dat ik deze strip ook ga maken.

Maar prettig om te horen dat ze hiervoor met De Yeti's gingen stoppen, was het niet?
Ik hoorde al een tijd geleden van deze plannen en ik was er natuurlijk niet blij mee. Je raakt gehecht aan je figuren en juist bij deze strip had ik het idee dat het echt wat kon worden. Daarbij ben ik de laatste jaren al veel strips kwijtgeraakt . Denk maar aan *Oktoknopie*, *Ben Benieuwd*, *De Vloek van Bangebroek* en dan kan ik er nog een paar noemen. En dan wordt de spoeling wel dun. Gelukkig kan ik *Suus & Sas* voor *Tina* blijven doen en dat is ook verreweg de strip waar ik de meeste avonturen van maak.

Je lijstje van stopgezette strips wordt wel erg lang. Het is dus niet de eerste keer dat je zo'n nieuws koud op je bord geserveerd krijgt. Mogen we spreken van een soort gewenning of bijna gelatenheid?
Helaas zou ik zeggen van allebei wel wat, maar ik geef de moed niet op en word er (nog) niet moedeloos van. Ik weet nog hoe kapot ik ervan was toen m'n eerste strip stopte. Dat was *Kanaal 13* in *Eppo/Wordt Vervolgd*, maar je krijgt wat dat betreft wel wat eelt op je ziel. Het hangt er natuurlijk ook erg van af welk aandeel zo'n strip in je totale werk inneemt. Als *Suus & Sas* zou stoppen dan zou ik hier minder rustig zitten.

Heel veel reeksen kregen de voorbije weken (en bij uitbreiding de voorbije jaren) te maken met een stopzetting. Hoe kijk jij naar de toekomst van de strip?
Het is van alle tijden, maar het lijkt wel steeds vaker te gebeuren. Dat komt ook omdat tijdschriften korter lopen. Een uitgever probeert een blad uit en als het niet loopt stoppen ze ermee, waar de bladen van vroeger lange tijd liepen of nog lopen. Als je het zo bekijkt ziet het er niet goed uit, maar er komen toch ook weer nieuwe tijdschriften en die hebben ook weer graag een strip in hun blad, hoewel ze daar meestal niet veel geld aan willen uitgeven. Zekerder wordt het allemaal niet.

HOOG OP EEN BERG IN TIBET IS PROFESSOR KLOMP MET ZIJN HULPJE SHERPIET OP ZOEK NAAR DE YETI.
ENORME VOETSTAPPEN! HIJ MOET IN DE BUURT ZIJN!
ALS IK HEM VIND, WORD IK BEROEMD!
PROF, KIJK!
HELP! DE YETI!
WAT IS HIJ GROOT!
PROF, WACHT!
PLONS!
ZIJN ZE WEG?
IK GELOOF VAN WEL!
WANT NIET EEN GROTE...
...MAAR VIE KLEINE...
DE TRUC WERKT WEER GOED!
...YETI'S!
HAHA, DAT WAS LACHEN!
WAT LIGT DAAR? IETS OM TE ETEN?
WELNEE, DE KLOKER VAN DE PROF!
EN... WAT ZIE JE? KOMT HIJ ALWEER?
HAHA, NEE HOOR! DAT DUURT NOG EVEN!
HAW HAW

Maar we mogen dus nog heel wat tekenwerk van je verwachten?
Nou, zoals ik al zei doe ik erg veel *Suus & Sas* en ga ik dus de *Weerwolfwezen* maken. Daarbij produceer ik weliswaar heel af en toe nog een *Gleevers Dagboek*aflevering. Sinds vorig jaar maak ik ook illustraties voor schoolboekenuitgeverij Deviant. Zo zie je toch dat het nodig en verstandig is om uitstapjes buiten de strips om te maken.
Verder ben ik bezig met de tweede *Suus & Sas*-special die begin volgend jaar uitkomt en met het album van *Pim, Pam & Pluis* voor uitgeverij Strip2000. Daarin komen naast strips ook striptekenlessen te staan van de muis Pluis, hoewel ik zelf ook een handje meehelp.

"IK GEEF DE MOED NIET OP EN WORD ER (NOG) NIET MOEDELOOS VAN."

GERARD LEEVER

Toch nog eindigen met een positieve noot, al blijven die andere noten hard om kraken. Veel gebeurt het niet maar soms beslist de tekenaar zelf om een strip te eindigen. Zo ook de Vlaamse stripauteur Bruno de Roover die zijn *Café Cowala* even op non-actief zet. Vreemd toch als je weet dat het eerste album uit deze absurde gagreeks in mei van dit jaar verscheen (zie BSM 190).

Logica, Bruno. Ik heb het nodig in mijn leven. Na zes jaar verschijnt uiteindelijk het eerste album van *Café Cowala* en een aantal maanden later beslis je de stekker uit de reeks te halen. Waarom in hemelsnaam?
Bruno De Roover: Kort en simpel gezegd: opeens bleek dat de goesting om *Cowala* te schrijven en te tekenen uitgedoofd was – en dan is het tijd om te stoppen. Na ruim zes jaar had ik het gevoel dat ik alles uit de personages had gehaald. In principe kon ik het nog wel een paar maanden langer rekken door bijvoorbeeld een paar nieuwe personages te laten optreden, maar ik had geen zin om op automatische piloot te werken. Vergelijk het met een tv-serie: na goed vijf, zes seizoenen is er verteld wat er te vertellen valt. Op een bepaald moment had ik met Cowala een mooie voorsprong opgebouwd van twee maanden. Ik heb die tijd gebruikt om mijn besluit te maken en te kijken of ik misschien toch nog een nieuwe richting uitkon. Maar die uitweg is er niet gekomen. Je kan het album dus ook zien als een mooie afsluiter. Al denk ik dat er nog genoeg oud materiaal ligt om ooit een tweede album te maken. Afwachten wat de uitgever er van denkt.

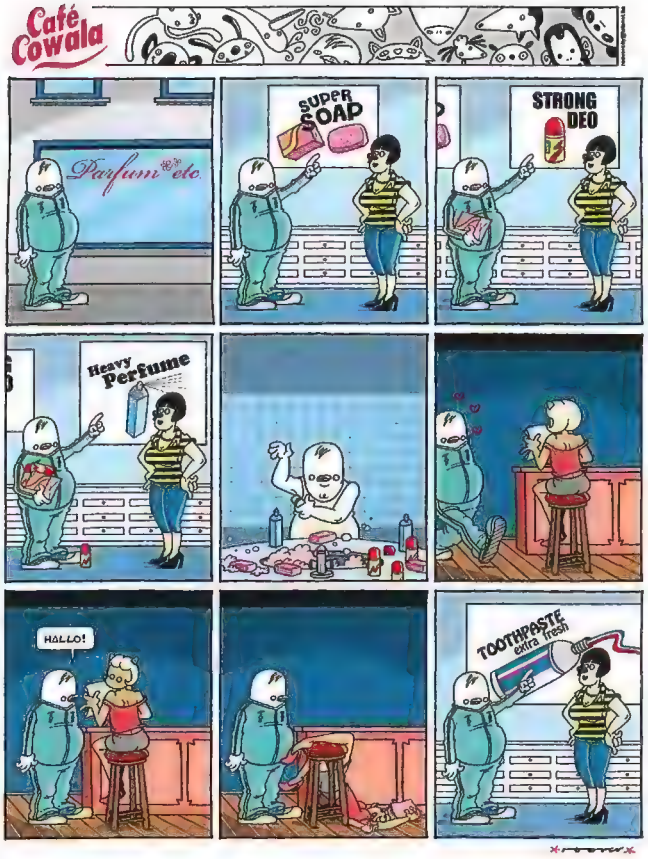

En wat doet het met een mens als jij wanneer je de reacties te horen en lezen krijgt op het aangekondigde afscheid van *Café Cowala*?
Dat heeft me wel plezier gedaan natuurlijk. Aangezien ik voor *Cowala* nooit ben gaan signeren op stripbeurzen, had ik ook weinig direct contact met het publiek. Ik wist dus niet in welke mate zij begaan waren met de gags. Maar blijkbaar leefde het bij sommigen dus wel degelijk. Hoezee! Hoera! Het cliché zegt: Het is beter dat men je vraagt *waarom* je stopt, dan dat men je vraagt *wanneer* je stopt. Ik heb dat principe dan maar toegepast op *Cowala*, ook al hoor ik sindsdien soms mijn portefeuille huilen...

Wat ga je dan wel missen aan Café Cowala?
Wat ik het meeste zal missen zijn die paar keer per jaar dat ik een grap verzon, waarmee ik mezelf compleet wist te verrassen. Aangezien elke grap uit hetzelfde kopje komt, werk je uit een bepaalde logica. Af en toe wist ik aan die logica te ontsnappen en kwam ik op de proppen met een pagina waar ik zelf hardop kon om lachen. Dat zijn wat mij betreft dan ook de gags die nog steeds overeind blijven staan. Dat soort grappen tekende ook lekker. Die stonden snel op papier. En die bleven goed. Meestal was ik echter heel lang bezig aan een pagina – schrijven, herschrijven, uittekenen, nog eens herschrijven, enz. Dezelfde grap is in die tijd dan al duizend-en-één keer voor je geest gepasseerd, en dan begin je op den duur te twijfelen. Als ze na die tijd bij de lezer toch nog altijd fris overkomt, weet je dat je een goeie pagina getekend hebt. Een moment van opluchting! Maar bovenal is *Cowala* natuurlijk meer dan zes jaar altijd bij me geweest. Elk moment van de dag stond in het teken van 'de-grap-die-ik-deze-week-nog-moet-vinden'. Het is vreemd om die verplichting niet meer te voelen. Afkicken! Cold turkey! Bibberen! Zweten!

Moeten we de reeks echt als dood en begraven beschouwen of blijft er toch een deur op een kier staan...
Nee, hij is levend bevroren. Ik zal hem mogelijk ooit weer ontdooien. Maar dat kan bij wijze van spreken evengoed pas over 10 jaar zijn. Ik ben alleszins van plan om de *Café Cowala* facebook pagina te onderhouden. Daar zullen af en toe nog een paar oude gags op blijven verschijnen. En wie weet, af en toe misschien iets nieuws, maar dat zal zeer sporadisch zijn. Wat me voorlopig het meest aanspreekt is om een selectie van bestaande *Cowala*-gags in het buitenland te kunnen publiceren. Nederland is natuurlijk het meest voor de hand liggend, want dan moet er alvast niets vertaald worden. Ik heb er in het verleden al een paar tijdschriften over aangesproken. En de paar die zo vriendelijk waren me te antwoorden, reageerden tot mijn vreugde enthousiast. Ikzelf werd minder enthousiast over de prijzen die ze me voorstelden. (*lacht*) In een paar andere gevallen bleek er geen plaats te zijn in hun tijdschrift, want: "Er stààt al een Vlaming in." En ook Frankrijk blijft natuurlijk een wensdroom.

"HET CLICHÉ ZEGT: HET IS BETER DAT MEN JE VRAAGT WAAROM JE STOPT, DAN DAT MEN JE VRAAGT WANNEER JE STOPT."
BRUNO DE ROOVER

En wat zijn dan nu de plannen? Kan je bij P blijven? Staat er een andere reeks op de loer? Of betaalt den dop beter?
De adjunct-hoofdredacteur van *P-Magazine* belde me meteen na mijn beslissing op en vertelde me dat de deur bij hun steeds openstaat. Mogelijk had hij zich van telefoonnummer vergist en dacht hij met de slotenmaker te bellen, maar ik neem aan dat het toch tegen mij was. (*lacht*) Hoe dan ook: ik heb nog niet meteen andere plannen bij de P. Mocht de kans zich voordoen, en ik een geschikt concept vind, zal ik er met plezier terugkeren. Ik blijf intussen meewerken aan de scenario's voor *Suske en Wiske*, samen met Peter Van Gucht. Daarnaast zijn er nog ideeën aan het sluimeren (eentje met Luc Cromheecke, eentje met Luc Morjaeu, en nog eẹn paar andere). Maar het is te vroeg om te zeggen hoe het daarmee zal lopen. En misschien is dat wel iets wat ik in de toekomst wat vaker wil doen, namelijk: niet altijd op mijn eentje aan een strip werken.

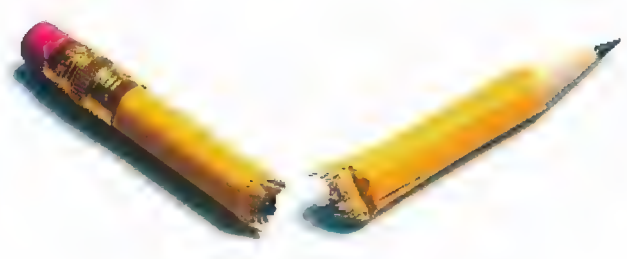

Uitzweten

Naast *Jump* brengt *Strip2000* ook nog een oude strip van Charel Cambré terug tot leven: *Streetkids!*

PFF!... WARM ZEG ZO'N SAUNA!
NOG VIJF MINUUTJES IN DEZE OVEN EN IK HOU HET VOOR GEZIEN.
POEH!... WAT EEN HITTE!
EH... IS ER NOG EEN PLAATSJE VRIJ?
?
!
J... J... J... JUF HAENTJES, WAT DOET U HIER?
O, HEY DOLFJE. TJA, HETZELFDE ALS JIJ ZEKER, EENS LEKKER UITZWETEN.
O.
POEH, WAT IS 'T HIER VERSCHRIKKELIJK WARM, HÈ?
ZEG DAT WEL... SLIK!
LAAT IK EVEN DEZE HAND-DOEK AFDOEN, MISSCHIEN HELPT DAT.
GLP!
EN TOEN, WAT GEBEURDE ER TOEN?
TJA, TOEN WERD IK PLOT-SELING WAKKER DOOR DE HITTE... IK HAD DE VERWARMING OP M'N SLAAPKAMER VERGETEN UIT TE ZETTEN.
WAAROM HEB IK NOOIT VAN DIE SPANNENDE DROMEN?
30

SCHEEPSJOURNAAL

Nieuws vanuit het hoofdkwartier van de Reclamestripclub aan de Vlaamse Westkust, waar voorzitter Jean-Pierre Legein een oogje in het zeil houdt.

reclamestripclub@telenet.be

Tijdens de stripbeurs van Valkenswaard was er even tijd om de stand van Stripwinkel Pierke te bezoeken. De uitbater van Vlaanderens gewaardeerde stripwinkel, Dirk, is bij de stripverzamelaars beter gekend als Pierke. Tijdens een gezellige babbel met ons clublid viel ons oog op enkele *Pienkie Pienters*.

DOOR **JEAN-PIERRE LEGEIN**

Nazicht leerde ons dat er een onbekende vondst werd gedaan met Rabobank opdruk maar dan wel een heel speciale nog nooit opgemerkte of vermelde opdruk: Rabostreekbank Noord-Westhoek'. De vermelding ziet eruit als gouden letters, bij het schuin houden zie je het alsof het witachtige zilveren letters zijn. Achteraan staat er ook nog vermeld: No. 5550 D

Ongelofelijk dat deze Nederlandse uitgave bij een Belgische stripwinkelier werd gevonden die ook strips verzamelt. Eerst dacht Pierke nog dat ik op een verkeerd spoor was beland omdat ik ook een andere gewone Pienkie Pienter wou kopen. Strips die voor kinderen waren bestemd, hij keek me fronsend aan en dacht waarom neemt onze voorzitter de boekjes mee? Helaas de brave man die aan het roer staat van ons klein maar uniek clubie wordt oud en maakt wel eens een fout. Van de 3 boekjes waren er slechts 2 met een opdruk. Maar onze dag kon niet meer stuk. Het andere exemplaar *Het geheim van de gouden tempel* heeft de opdruk Rabobank in zwarte letters. Het nummer is No. 5550 B. De exemplaren zijn in het archief beland en worden weer opgenomen in de stripcatalogus [digitaal] van Hans Matla en de Stripdatabank van Peter Bonte.

Deze week was top voor mij toen ik de ruilbakken behandelde en aanvulde. Ik was benieuwd hoeveel een christelijke strip die 25 euro koste bij De Reclamestripclub op Catawiki zou vermeld worden. Groot was mijn verbazing toen er een bedrag van 400 euro werd vermeld, 300, 200, en voor een redelijke

staat 100 euro. Dezelfde man die de bedragen instelde, verkocht het aan 40 euro voor een nieuwe staat exemplaar. Praktijken om een strip aan meer geld te kunnen verkopen en aan te bieden. Nog meer van zulke praktijken worden gehanteerd, hoorde ik van een verontwaardigde medewerker. Tijd om bij Catawiki orde op zaken te stellen. Mensen die bedragen kunnen invoeren en misbruik maken moeten geweerd worden. Meermalen heb ik medewerkers van de club gevraagd om aan Catawiki te vragen bepaalde info te veranderen. Tot op heden is geen enkel item veranderd.

Neem als voorbeeld de hardcover van *Les Nutons* met het verhaal van de Grotten van Han, *Het Kristallen kasteel* van *Suske en Wiske*. Eerst werd het ooit foutief vermeld als een Zwan- uitgave, waarna na het aangeven ervan de fout werd hersteld of net voor het drukken van een kleine cataloog werd verwijderd. Deze uitgever beweerde dat hij alle strips die vermeld werden ooit had gezien, ook deze van Zwan die dus niet bestond. Uiteindelijk wist de man niet waar hij het over had, de prijs aldaar werd bepaald op 2500 euro voor iets dat niet bestond. Ooit werd het te koop aangeboden voor 750 euro bij een winkelstand waar toen een beschreven papiertje bijzat: Op 7 exemplaren. Na mijn info werd het verwijderd. Nog steeds werd de afgelopen jaren door mensen misbruik gemaakt om te blijven vermelden dat er slechts 7 exemplaren bestaan. Mensen die best weten na mijn info dat vraagprijzen tot 3500 euro onrealistisch waren. Persoonlijk heb ik er ooit ongeveer 23 exemplaren van opgespoord. Hoeveel er bestaan weet ik niet, ik denk 50 tot 150. De exemplaren werden o.a verdeeld aan klanten, grote afnemers o.a ook restaurants in het Antwerpse. Ook een Franstalige versie bestaat.

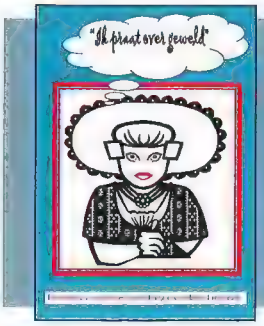

SEKSUEEL GEWELD

Het Creatief Ontwerpbureau *Laat je horen* (http://www.laatjehoren-cob.nl/) uit het Nederlandse Goes heeft een stripboek gemaakt over seksueel geweld. Doel van het stripboek is om kinderen bewust te maken wat seksueel geweld is. Het album kost 8,48 euro.

SikaMan : de strip!

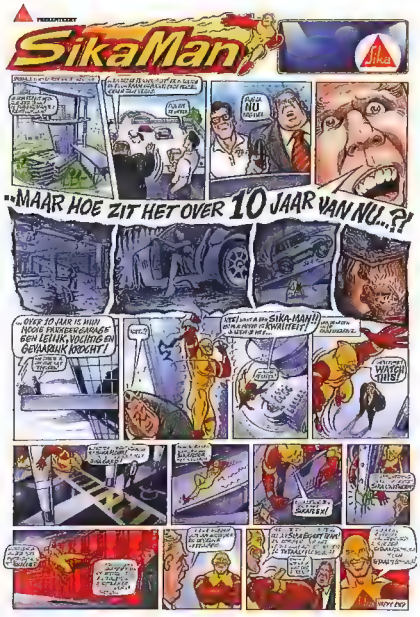

De prachtige gekleurde Sika-ophangposter van 32,5 op 23,4 is een echte reclamestrip uit Nederland. Het verhaal gaat over een Sika-gebouw met parkeergarage voor het personeel. De directeur krijgt een inzinking als hij over de toekomst denkt en ziet hoe zijn prachtige ultramodern gebouw met de garage een krot wordt. Plotseling is daar een soort superman, Sika-Man, die voor alle problemen een Totaal oplossing heeft. Dit dank zij een Sika Expert Team op te bellen die zorgen voor een technisch advies binnen de Totaal oplossing. Tekenaar is Adri van Geldere en voor het scenario stond Céline Rosier in. (Jaartal 2011 - 2012?)

VOEDSELALLERGIE IN DE STRIP

De Engelse serie Medikidz brengt in samenwerking met artsen en specialisten strips uit om kinderen te informeren over allerhande aandoeningen. Zo verscheen er in 2009 een album over voedselallergie.

De strip heeft nu een Nederlandse vertaling gekregen. In *Wat is er met Paulina* leggen vijf superhelden, elk gespecialiseerd in een bepaalde lichaamsfunctie, uit wat er in het lichaam gebeurt van de allergische Paulina. Het album kost 12,50 euro en is verkrijgbaar via www.voedselallergie.nl

GRATIS PROMO-BOEKJES

De Nederlandse uitgeverij Silvester bracht twee gratis promoboekjes op de markt als warmmakertje voor hun strips. Het gaat over de strips *Smile* en *Amulet*. De promoalbums zijn in kleur en gedrukt op volgend formaat: Hoogte 14,5 cm en breedte 10,5 cm. *Smile* telt 20 pagina's voor- en achterzijde inbegrepen en *Amulet* telt 28 pagina's voor- en achterzijde inbegrepen.

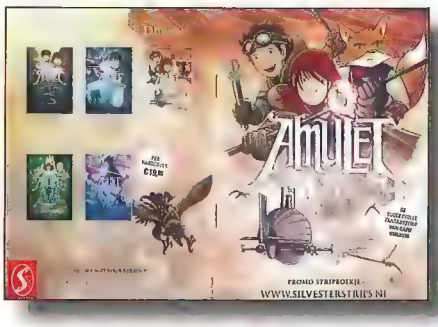

Garfield lanceert kaasactie

Entremont lanceerde een grote actie, die gericht was op de kleintjes en op het kind in iedereen. Tot 30 oktober 2012 bood de kaasproducent al zijn consumenten de mogelijkheid om het laatste stripverhaal van *Garfield & Co* en een siliconenmal van de beroemde kat te winnen. In België richtte de campagne zich op de zakjes geraspte Emmental Entremont van 100g, 150g en 325g. Op de achterkant van elk product nodigt de kok *Garfield & Co* alle consumenten uit om de site entremont.be te bezoeken waar de exclusieve Garfield-recepten het bord van de culinaire liefhebber zullen opvrolijken. Twee verpakkingen en twee postzegels waren voldoende om het stripverhaal van *Garfield & Co* te ontvangen. Voor het stripverhaal en de mal moest de consument 3 verpakkingen en 4 postzegels kopen. Daarna moest hij per post zijn kassabon, de postzegels, de promotionele aankondiging van de achterkant, en de streepjescode opsturen, uitgeknipt van elk product.

Deze rubriek kwam tot stand met dank aan o.a. Willem Gay, Jan van de Ven, Gunther Piot, Christian Van Lint, Marc Lezy, Stefaan Lezy, Jeroen Denters, ...

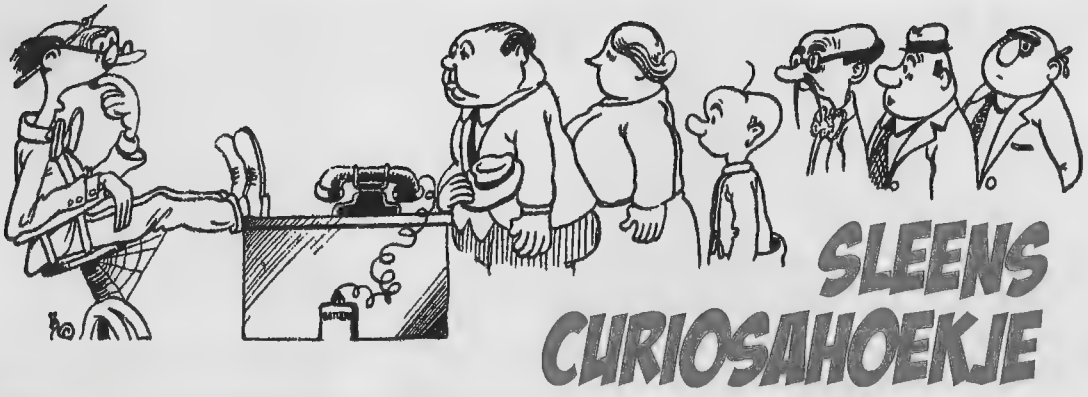

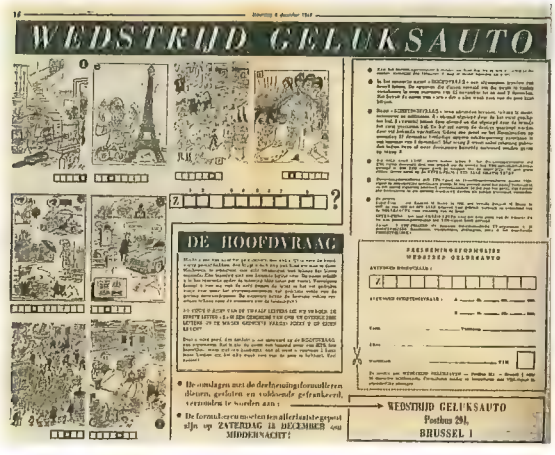
WEDSTRIJD GELUKSAUTO

DE HOOFDVRAAG

WEDSTRIJD GELUKSAUTO
Postbus 291,
BRUSSEL 1

Strips waren in de jaren '50 en '60 een belangrijk wapen van de kranten- en tijdschriftenuitgevers in de strijd om de lezers. De overstap van Marc Sleen in 1965 van *Het Volk* naar de Standaard-groep ontketende een ware krantenoorlog. Na een bitsige strijd bleef de Standaard-groep over met de twee belangrijkste Vlaamse striptekenaars van dat moment: (studio) Willy Vandersteen en Marc Sleen. De uitgever besefte de promotionele waarde van die medewerkers maar al te goed en zette de tekenaars niet alleen in om hun strippagina's te vullen maar gebruikte hen ook om wedstrijden te illustreren waarbij enorme prijzen te winnen vielen.

DOOR **YVES KERREMANS**

De komst van Marc Sleen naar De Standaard-groep ging meteen gepaard met een grote Marc Sleen-wedstrijd. Die wedstrijd ging van start op 1 juli 1965, samen met het Neroverhaal *Het Bobo beeldje* in de kranten van de Standaardgroep. De hoofdprijs was 'tien jaar gratis rijden', 'tien jaar gratis vakantie' en 'tien jaar gratis leven'. De zeven tekeningen die Marc Sleen voor deze wedstrijd maakte werden al afgedrukt in naslagwerken en stripfanzines.

Minder bekend is dat er nauwelijks 3 maanden later (vanaf 25 november 1965) alweer een nieuwe spectaculaire wedstrijd in de kranten stond. Nu werden vier tekenaars ingeschakeld: Marc Sleen, (studio) Willy Vandersteen, Pil (pseudoniem van Joe Meulepas) en Alidor (pseudoniem van Paul Jamin). Elke tekenaar leverde 2 exclusieve tekeningen voor de wedstrijd. De prijs was weerom spectaculair, nl. een 'geluksauto' waarmee de winnaar '10 jaar gratis mocht rijden'. De wedstrijdvraag was relatief eenvoudig: elke tekening stelde een bekend personage voor waarvan een letter in het deelnemingsraster moest ingevuld worden. Op die manier verkreeg men acht van de twaalf letters van de oplossing. De eerste letter 'Z' kreeg men bovendien als geschenk. De wedstrijd is reeds lang afgelopen en we kunnen dan ook probleemloos de oplossing verklappen: 'ZONDAGMORGEN'.

MARC SLEEN - WEDSTRIJD

Deelnemingsformulier blz. 4
Morgen verschijnt nogmaals
het reglement en de schiftingsvraag

Linksboven: Wedstrijd Geluksauto (Het Nieuwsblad, 6-12-1965)
Boven: Deelnemingsformulier voor de eerste Marc Sleen - wedstrijd (Het Nieuwsblad, 14-7-1965)

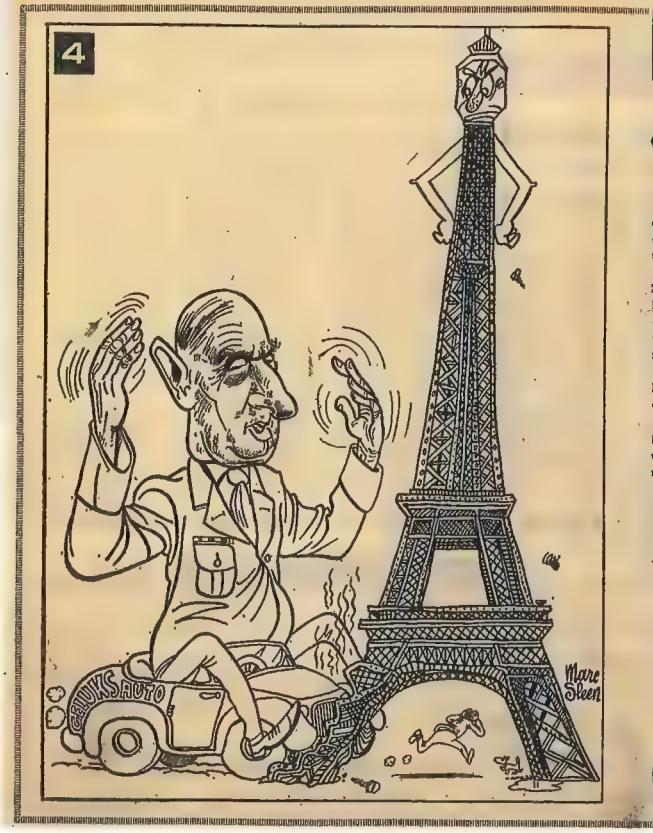

DE HOOFDVRAAG

« WIE IS DAT ?

Terwijl wij die vraag stellen, bekruipt ons het gevoel dat wij majesteitsschennis plegen... Wie is dat ?... Vandaag moeten wij u toch heus geen tip geven ! Nu ja, u mag ook wel eens 'n lettertje cadeau krijgen...

Zijn naam schrijft u weerom in de kleine rooster, één letter per vakje. En dan brengt u de letter in het vet gedrukte vakje — het derde — over naar het vierde vet gedrukte vakje van de antwoordrooster (vakje nummer 8).

Dat betekent dus dat u al vier letters kent van de naam die u moet zoeken als antwoord op de hoofdvraag.

Morgen in dit blad : de vijfde tekening, de vijfde letter van de twaalf. U weet misschien nog niet waar wij naar toe gaan. Maar dat komt wel !

Doe mee aan de wedstrijd van de GELUKSAUTO !

De winnaar rijdt tien jaar gratis ! Kosteloos een Renault 10 Major in 1965, kosteloos een tweede Renault 10 Major in 1970, en alle uitgaven voor gebruik, verbruik en onberispelijk onderhoud van 1965 tot 1975 door de krant voor u betaald !

Als extra-prijs, voor de winnaar die één VIM-vignet bij zijn deelnemingsformulier heeft gevoegd : een heel jaar GRATIS LEVEN voor het ganse gezin.

Plus 7 top-prijzen, 15 hoofdprijzen, 250 super-troostprijzen en 228 troostprijzen !

Het volledig reglement verscheen in ons blad van donderdag 25 november. Alle belangrijke inlichtingen opnieuw in ons nummer van zaterdag !

DEELNEMING KOSTELOOS !

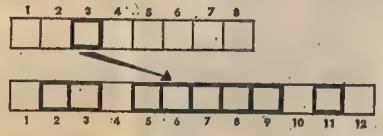

WIN DE GELUKSAUTO !!!

DE HOOFDVRAAG

« WIE IS DAT ?

Vandaag de laatste opgave voor de hoofdvraag ! U kent het al van buiten : naam van de heren op de tekening in de rooster van zeven vakjes. De letter in het vet gedrukte vakje (het tweede) overbrengen in het laatste vet gedrukte vakje (vakje 11) van de antwoordrooster. Hoe ver staan wij nu ? Wij hebben (als wij geen fouten begingen) een letter in elk van de acht vet gedrukte vakjes van de antwoordrooster. En wat vragen wij als antwoord op de hoofdvraag ? Een naam van twaalf letters. Er ontbreken dus nog vier letters (in de mager gedrukte vakjes). En die moet u zelf op eigen kracht gaan zoeken ! Het gaat niet om IEMAND, maar om IETS... Iets koninklijks... echter niet iets kostbaars voor zes frank hebt u 't alle weken vers van de pers... (vroeger 5 fr.) Méér kunnen wij heus niet verkloppen !

Doe mee aan de wedstrijd van de GELUKSAUTO !

De winnaar rijdt tien jaar gratis ! Kosteloos een Renault 10 Major in 1965, kosteloos een tweede Renault 10 Major in 1970, en alle uitgaven voor gebruik, verbruik en onberispelijk onderhoud van 1965 tot 1975 door de krant voor u betaald !

Als extra-prijs, voor de winnaar die één VIM-vignet bij zijn deelnemingsformulier heeft gevoegd : een heel jaar GRATIS LEVEN voor het ganse gezin.

Plus 7 top-prijzen, 15 hoofdprijzen, 250 super-troostprijzen en 228 troostprijzen !

Het volledig reglement verscheen in onze krant van vorige week donderdag. Maar alles wat u moet weten om, al hebt u dat nummer gemist, toch nog mee te doen... vindt u MORGEN in dit dagblad. Evenzeer MORGEN : de SCHIFTINGSVRAAG en het eerste DEELNEMINGSFORMULIER !

MORGEN SCHIFTINGSVRAAG EN EERSTE DEELNEMINGSFORMULIER

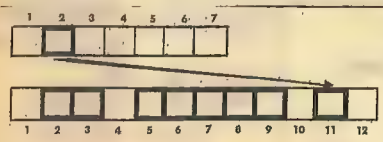

WIN DE GELUKSAUTO !!!

Wedstrijdformulier nr. 4 met Charles de Gaule door Marc Sleen (Het Nieuwsblad, 29-11-1965)
Wedstrijdformulier nr. 8 met The Beatles door Marc Sleen (Het Nieuwsblad, 3-12-1965)

BS
BRABANTSTRIPNIEUWS

DE TERUGKEER VAN ROBERT EN BERTRAND

p66

15 jaar vzw ARCADIA

DE WINNAAR VAN DE ARCADIA-WEDSTRIJD!

Veel inzendingen kregen we binnen op onze Arcadia-wedstrijdvraag. Zoveel inzet deed onze 25 jaar oude computer serieus roken maar uiteindelijk – met de hulp van de steeds vriendelijke brandweer van Nossegem – kregen we de rookpluim toch nog onder controle.

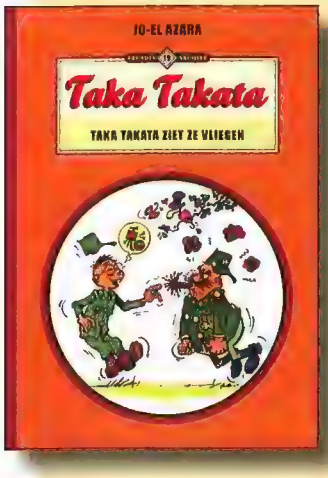

Zo konden we de enige echte winnaar (de heer L. Armstrong hebben we onmiddellijk gediskwalificeerd wegens een overdosis gedopeerde stripherinneringen) door de spreekwoordelijke en immer onschuldige kinderhand uit de talloze inzendingen trekken. En dat is niemand anders dan de heer Wim Meulemans uit Diest voor wie Taka Takata vijftien jaar geleden een heuse openbaring bleek! De heer Meulemans krijgt zijn Arcadia-pakket toegestuurd! Proficiat!

NOG DRIE TE KOMEN OM NOOIT MEER TE LATEN GAAN

Nog drie albums van onze collectie Fenix jaargang 2012 hebt u nog van ons tegoed. Het mooie trio albums zullen in de loop van december verschijnen. De meest recente informatie over de planning van onze uitgaven kan u terugvinden op onze website http://www.brabantstrip.be/. Maar we zetten de korte inhoud van de strips hier nog eens graag voor u op een rij:

Fenix 82: De vrolijke bengels – De schipbreukelingen door Willy Vandersteen

Met dit tweede album vervolledigen we de avonturen van De Vrolijke Bengels, die in *Het Nieuwsblad* verschenen zijn in 1948. De laatste gags in dit album zijn een aanloop naar het opnieuw verschijnen van *Ons Volkske* als zelfstandig weekblad begin 1949. Luc Morjaeu heeft opnieuw gezorgd voor een sfeervolle cover.

Fenix 84: Gust de vrijbuiter door Jacques Laudy

Dit merkwaardig beeldverhaal in kleur uit 1947 verscheen oorspronkelijk in *Bravo!* "Het is een opeenvolging van onvoorstelbare avonturen, fantastisch, sprookjesachtig, soms wreed realistisch maar allen uitermate sterk", zo schreef DannY De LaeT in 1973.

Fenix 85: Monneke en Johnneke door Bob De Moor

Deze strip uit *'t Kapoentje* dateert van 1948 en wordt gereproduceerd van de originele tekeningen in *lavis*. Het album wordt aangevuld met de stop-comic *Vodje de zwerver*, die de Moor tekende voor het weekblad *De zweep* in de periode 1946 - 1948. Johan De Moor tekende de cover in de stijl van zijn vader.

Er blijken zich wat strubbelingen voor te doen bij de verzending van de Fenix-albums. Niet bij iedereen – we prijzen ons daarvoor gelukkig – en het leeuwendeel van de problemen hebben we al opgelost. Volgende verzendingen blijken toch een probleem te blijven: Debruyne- vanpeteghem, Vandenbremt Danny en Baeten Tom. Herkent u zichzelf in deze namen, kan u dan alstublieft contact opnemen met Brabant Strip? Alvast bedankt.

U WAS WEER GEWELDIG
SFEERVOL EN GEZELLIG!

FAMILIEDAG BRASSCHAAT
(MET VEEL AANDACHT VOOR BOB MAU) ▼

VALKENSWAARD ▲▼

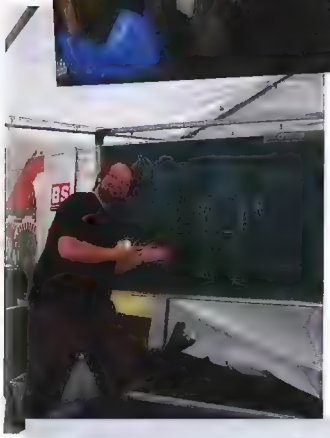

Het mannekensblad:

3, NOVEMBER 2012
100e JAARGANG N°25
6 CENTIEMEN
Het Mannekensblad
GEÏLLUSTREERD WEEKBLAD VOOR DE JEUGD EN HET HUISGEZIN
Redactie & Administratie: Jozef Peeters, Lobergen
Met één had hij genoeg !
Gij stoute jongen ! zei Madame Zoozeetem; sla hem nu nog eens als ge durft !
Ik durf wel maar 't is niet noodig Madame; als hij deze rammeling heet heeft, dan heeft hij genoeg.
Het gelijkend portret van Malaledidodol

GEZOCHT

(30/09) Zomerland jaargang 1950 / jaargang 1951 / jaargang 1960
rafdecleir@hotmail.com

(30/09) Nummers 1 tot 74 uitgave Keppenstal van Marc Sleen
herman.deschamp@skynet.be

(13/09) Vroege titels in eerste druk van Suske en Wiske zoals Rikki en Arnotax e.a. oorspronkelijke Franse Tintins, eerste Nero's zoals Matsuoka ,E-power e.a.

Alook alle andere eerste drukken in de hogere prijsklasse. Ik heb evenwel ook reeds voor zulke albums absolute vraag of aanvraag.
claesen.dirk@telenet.be

(31/08) De rode lijn + en Rodo de panda met tekening en ook de rode lijn met tekening van Het lekkende hart en de groene lijn van Het lekkende hart op 25 exemplaren zonder tekening.
erwin.kellens1@telenet.be

(10/08) Verzamelalbums weekblad Kuifje Vlaams 32 en 52 en Hollandse nr 66 (voor nummers weekblad Kuifje uit 1952: nrs 22,15,26,27 mogen in minder goede staat zijn t/o nog wel graag willen aankopen.
filip1962@skynet.be

(21/06) Kuifje boekje bric a brac, Jan Bolsiaert, het Suske en Wiske album Strool serie in beperkte oplage.
erwin.kellens1@telenet.be

Een bijdrage tot de voorgeschiedenis van het stripverhaal in Vlaanderen

Er zijn nog steeds blinde vlekken in de geschiedenis van het ontstaan en de evolutie van de strip in Vlaanderen. Tot op heden werd er weinig aandacht geschonken aan de eerste decennia van de twintigste eeuw.

Tussen 1911 en 1915 ontstonden er te Antwerpen enkele boeiende geïllustreerde tijdschriften voor de jeugd en het huisgezin, boordevol fascinerende fel gekleurde beeldverhalen. Beeldverhalen overgenomen uit Franse en Engelse striptijdschriften en ook werk van eigen bodem. *Het mannekensblad, Het lacherke, De kindervriend, De groote avonturen, De geïllustreerde kinderwereld*... titels uit een ver verleden met een interessante geschiedenis.

Het mannekensblad, een bijdrage tot de voorgeschiedenis van het stripverhaal in Vlaanderen brengt ze, na 100 jaar, weer tot leven. Een rijkelijk geïllustreerd caleidoscopisch overzicht biedt voor het eerst bouwstenen aan voor een veronachtzaamd tijdperk uit de geschiedenis van de Vlaamse strip. De focus ligt op *Het mannekensblad*. Met informatie over de geciteerde tijdschriften en afbeeldingen die een ander tijdperk tonen. Kan Pink als de eerste Vlaamse striptekenaar worden beschouwd... of is er een kaper op de kust... Lege tekstballonnen – uit 1914 – intrigeren.

Het ontbreken van exemplaren van de tijdschriften in openbaar toegankelijke collecties maakte de zoektocht niet gemakkelijk. Deuren van particuliere verzamelingen gingen niet altijd even vlot open. Stripverzamelaars schenken nauwelijks aandacht aan deze tijdschriften. Geheel ten onrechte. Ze zijn striperfgoed. De felle en aangename kleurendruk en de soms naïeve en burleske beeldverhalen verrassen en boeien.

Het mannekensblad telt 36 pagina's en werd gedrukt in full colour. De oplage is beperkt. Ieder exemplaar werd genummerd en heeft als bijlage een facsimile van het eerste nummer van *Het mannekensblad*. De prijs bedraagt 19,00 euro (+ 7,20 euro portkosten voor België; + 15,50 euro portkosten voor Nederland). Exemplaren kunnen afgehaald worden op de stand van Brabant Strip op stripbeurzen in Vlaanderen en Nederland (zie BS Agenda).

Dit juweeltje mag niet ontbreken in je verzameling. De uitgave is een echt 'mannekensblad' en je krijgt er een facsimile van het eerste nummer bovenop.

Bestellen via overschrijving van 19,00 euro (+ 7,20 of 15,50 portkosten) op rekening: IBAN BE 12 7364 0141 7992 – BIC KREDBEBB – t.n.v. Jozef Peeters, Leuven. Vermeld "ABS" indien afgehaald op een stripbeurs. In dit geval vervallen de portkosten.

Voor meer informatie en reservering: lobergen@skynet.be

AANGEBODEN

(23/09) Verschillende originele tekeningen van Yves Swolfs.
rhanlust@live.be

(13/09) De fantastische avonturen van Corentin, eerste druk in mooie staat.
claesen.dirk@telenet.be

(31/08) Ingebonden weekbladen van Robbedoes. In goede staat vanaf 1966
miekegoderis@gmail.com

P@per 19 krijgt u er weer gratis en voor niets bij.

Geniet van al dat jong en onbekend tekentalent!

DE TERUGKEER VAN R & B

Toen in 1973 de albums van *Robert en Bertrand* verschenen, de nieuwste stripreeks van Meester Vandersteen, achtte de auteur het nodig zijn lezers daarbij enige uitleg te verschaffen, onder vorm van een tekst die op het achterplat van de albums één en twee werd afgedrukt. Vandersteen was ongetwijfeld goed gedocumenteerd toen hij de tekst schreef – in het doolhof van de vele *Robert en Bertrand*-edities loop je makkelijk verloren – maar toch liet onze Willy hier en daar wat hiaten. In 1973 wisten we gewoon niet beter, omdat er veel te veel edities van *Robert en Bertrand* rondslingerden, ten minste voor zover je ze nog kon vinden, op rommelmarkten, bij antiquariaten of verzamelaars, of nog in bibliotheken. Aan wie het horen wilde, had Vandersteen meer dan eens verklapt dat hij met een project rond R & B bezig was en dat hij alle mogelijke edities van deze 'volksroman(s)' opspoorde, om er uit te distilleren wat hij nodig achtte voor zijn toekomstige stripversie.

DOOR **DANNY DE LAET**

Met uitzondering van *De Geuzen* is *Robert en Bertrand* Vandersteens laatste grote stripreeks geweest. Edoch daar waar *De Geuzen* in vergelijking een kortstondige reeks was (slechts 10 verhalen), die gelukkig niet volledig aan studio-medewerkers werd gegeven, is *Robert en Bertrand* de realisatie geweest van een jeugddroom, de consecratie van jeugdsentiment getemperd door vakmanschap, stielkennis en ervaring. Het resultaat is dan ook een beeldverhaal geweest dat exact weergaf wat de oorspronkelijke inspiratiebron was: een volksverhaal vol leut en spanning, omgetoverd tot volksstrip vol leut en spanning.

Juist omdat het ontstaan van *Robert en Bertrand* als volksroman omneveld was in mistige flarden, bedrieglijke kantjes en duistere hoeken, was het zelfs Vandersteen niet mogelijk om meteen de puzzel compleet te vullen. Het is daarom niet onverstandig eventjes stil te staan bij het ontstaansproces van *Robert en Bertrand* en nu, zovele jaren later, de waarheid en niets dan de waarheid te onthullen, waarbij ik de lezer, bij gebrek aan een teletijdmachine, node meeneem voor een lange reis naar het verleden. [1]

Best is overigens om Vandersteens tekst, zoniet als leidraad, dan toch als vertrekpunt te nemen. Onder de titel 'Een nieuwe Vandersteen-reeks' vertelde Willy het volgende: "Robert en Bertrand, helden uit de populaire vervolgromans in de beginjaren van de twintigste eeuw, danken hun ontstaan aan het toneel. Het toneelstuk 'L'Auberge des Adrets', geschreven door het driemanschap Antier, St Amand en Paulyarthe, werd in 1823 in de Ambiguschouwburg te Parijs opgevoerd. De twee vagebonden werden er als weinig stichtelijke boeven voorgesteld en het stuk dankte zijn succes aan het acteurstalent van Frederic Lemaire. In 1834 schreef de acteur zelf een nieuw toneelstuk: 'Robert Macaire', dat werd opgevoerd in de Folies Dramatiques, maar hij herschiep zijn helden in sympathieke vagebonden die op schalkse wijze boosaardige rijke lieden bedrogen, en geld aftroggelden. Als zodanig werden zij ook door de karikaturist Daumier vereeuwigd."

Een nieuwe VANDERSTEEN - reeks
ROBERT EN BERTRAND
Robert en Bertrand, helden uit de populaire vervolgromans in de beginjaren van de twintigste eeuw, danken hun ontstaan aan het toneel.
Het toneelstuk "l'Auberge des Adrets", geschreven door het driemanschap Antier, St Amand en Paulyarthe, werd in 1823 in de Ambiguschouwburg te Parijs opgevoerd. De twee vagebonden werden er als weinig stichtelijke boeven voorgesteld en het stuk dankte zijn succes aan het acteurstalent van Frederic Lemaire.
In 1834 schreef de acteur zelf een nieuw toneelstuk: "Robert Macaire", dat werd opgevoerd in de Folies - Dramatiques, maar hij herschiep zijn helden in sympathieke vagebonden, die op schalkse wijze boosaardige rijke lieden bedrogen en geld aftroggelden. Als zodanig werden zij ook door de karikaturist Daumier vereeuwigd.
Begin 1900 bewerkte in België Raf Verhulst onder het pseudoniem Koen Ravenstein Robert en Bertrand. Deze vervolgroman, later in boekvorm uitgegeven, verscheen ook in Nederland te Breda.
Ik moet zo wat twaalf jaar geweest zijn, toen ik het lijvige boek vorsloond en met de helden dweepte. Op straat wandelend, verzon ik voor mijn kameraden nieuwe avonturen van de lustige vagebonden, vrije vogels, die goedgeluimd en zelfverzekerd door het leven gingen. Nu heeft jeugdsentiment het smeulende vuur woor doen oplaaien, en ik kon de drang niet weerstaan het sympathieke duo zijn plaats te geven in de galerij der populaire striphelden.
Joeki, het steeds in nood verkerende prinsje uit Moldavië, die door Robert en Bertrand beschermd wordt, werd getekend naar een gipsen borstbeeld dat mijn vader van mij maakte toen ik dezelfde leeftijd had.
De avonturen van Robert en Bertrand spelen zich af in de 19de eeuw, en in hun strijd tegen alle onrecht zijn zij bestemd voor hen die vrijheidsdrang en ongebondenheid in zich nog niet hebben laten doden.
Willy Vandersteen

ROBERT EN BERTRAND

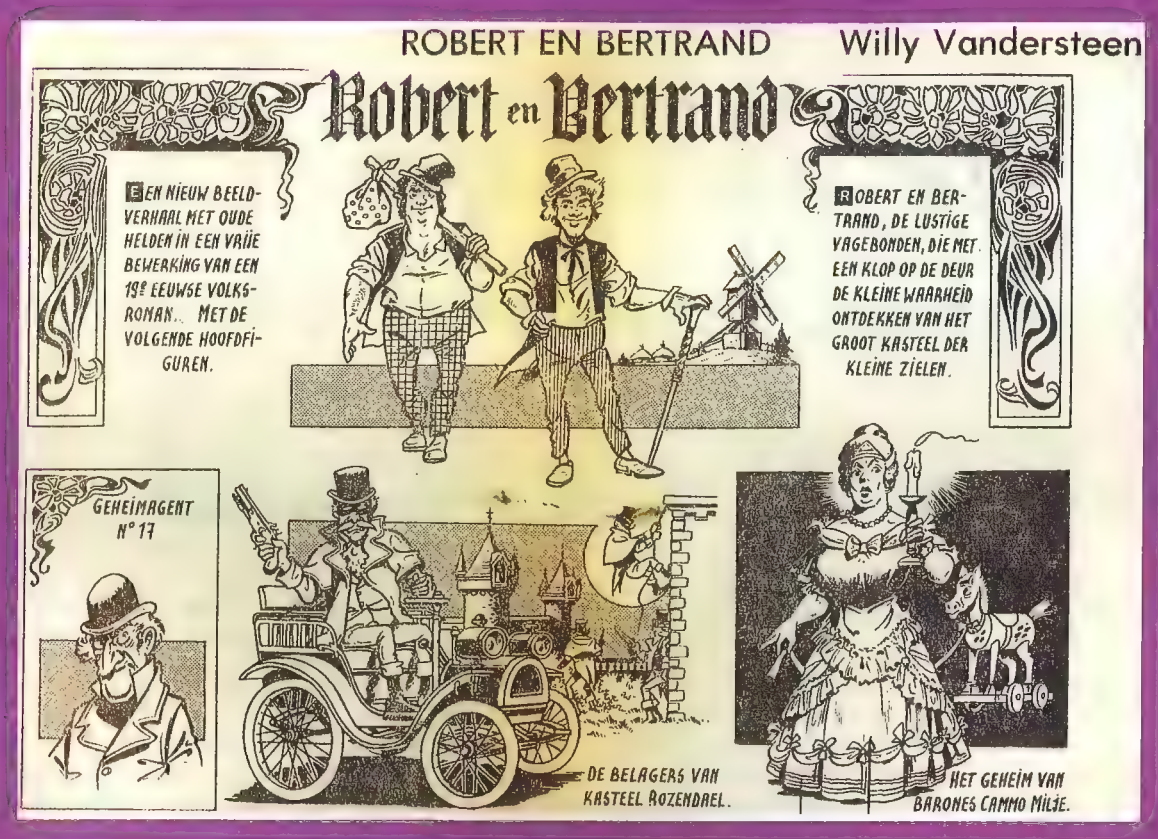
ROBERT EN BERTRAND
Willy Vandersteen
Robert en Bertrand
EEN NIEUW BEELDVERHAAL MET OUDE HELDEN IN EEN VRIJE BEWERKING VAN EEN 19e EEUWSE VOLKSROMAN... MET DE VOLGENDE HOOFDFIGUREN.
ROBERT EN BERTRAND, DE LUSTIGE VAGEBONDEN, DIE MET EEN KLOP OP DE DEUR DE KLEINE WAARHEID ONTDEKKEN VAN HET GROOT KASTEEL DER KLEINE ZIELEN.
GEHEIMAGENT N° 17
DE BELAGERS VAN KASTEEL ROZENDAEL.
HET GEHEIM VAN BARONES CAMMO MILJE.

Boven: Aankondiging De Standaard 30 november 1972
Onder links: Lemaître in de rol van Macaire
Onder rechts: Pierre Brasseur in de rol van Lemaître

We weten natuurlijk niet waar Vandersteen zijn mosterd haalde maar wat hij vertelt klopt grotendeels. Al is het jammer dat de mosterd in kwestie niet pikanter smaakt.

De acteur over wie Vandersteen schrijft heet in werkelijkheid LemaÎTre. Die Frédérick (soms ook Frédéric) Lemaître (1800-1876) was inderdaad een nog jong aanstormend talent, toen hij in 1823 de kans kreeg om de rol van Robert Macaire te vertolken in het dramatisch toneelstuk 'L'Auberge des Adrets'. Het stuk speelt tijdens een bruiloft in genoemde herberg waar de voortvluchtige boef Robert Macaire en zijn kompaan Bertrand, het op de bruidsschat gemunt hebben. Lemaître vond het een hopeloze draak, die blijkbaar

in de geest des tijd geschreven was door het trio Benjamin Antier, Saint-Amant (en niet St Amand) en Polyanthe (en niet Paulyarthe) en besloot dan maar het stuk tongue-in-cheek te spelen, tot grote wanhoop van de auteurs. Lemaître's geniale inval gaf hem echter gelijk en werd tot grote opluchting van het schrijvend trio L'Auberge van 2 juni 1823, dag van de première, een weergaloos succes, in het Théâtre de l'Ambigu-Comique. Wat meteen de carrière van onze Frédérick lanceerde.

Je kan dat trouwens zien in het filmisch epos en meesterwerk *Les Enfants du Paradis* (1945) van Marcel Carné (regie) en Jacques Prévert (scenario), waarin Pierre Brasseur in de huid van de jonge Lemaître kruipt net voor hij een wereldberoemd acteur wordt, later gevierd in Parijs, Berlijn en Londen. Zeg maar de Georges Clooney uit zijn tijd. Hij was ook niet ondankbaar noch dom, die zich het personage van Robert Macaire als het ware toe-eigende. Het succes had immers reeds voor navolging gezorgd; een eerste roman en enkele soortgelijke stukken tot Lemaître zelf de handen uit de mouwen

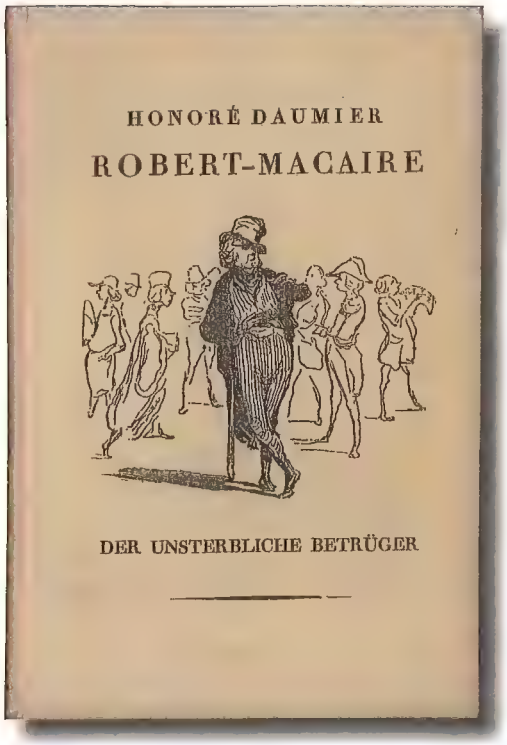

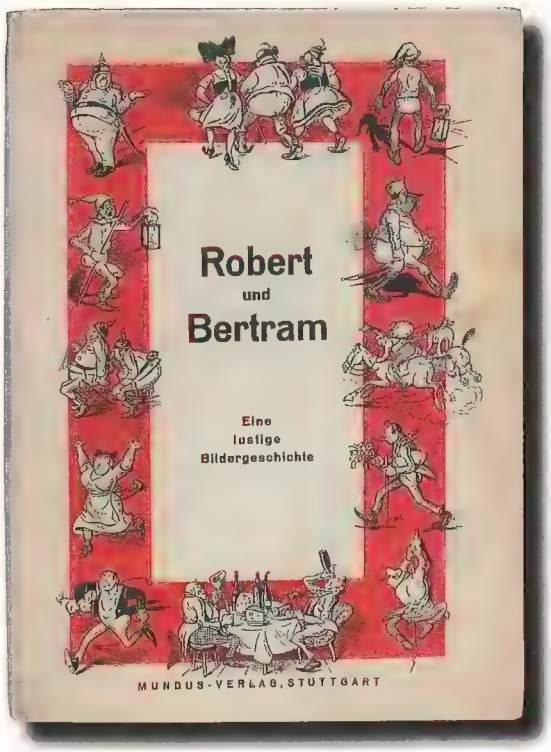

Links:
Robert Macaire gezien door Daumier

Rechts:
Robert und Bertram

Onder:
Gustav Raeder

stak. Mits wat schrijvershulp van Antier en Saint-Amant voerde hij de held weer ten tonele in een stuk eenvoudigweg 'Robert Macaire' getiteld, dat op 14 juni 1834 in de Folies-D Tot hiertoe klopt hetgeen Vandersteen schreef min of meer, op enkele minieme foutjes na. Wat hij echter vergeet te vertellen is dat in het tweede stuk van en met Lemaître – waarbij Robert die in 'L'Auberge' overigens sterft met een trucje weer tot leven werd geroepen – een hele ommekeer plaatsgrijpt, die van Robert en Bertrand absoluut geen vagebonden meer maakt maar wel linke witteboordencriminelen die liegen en bedriegen, stelen en knevelen waar het maar in hun kraam past.

Dat is overigens ook het beeld dat – letterlijk – werd opgehangen door Honoré Daumier, één van de grootste karikaturisten uit de 19de eeuw. Daumier (1808-1879) door Balzac de 'Michelangelo van de karikatuur' genoemd, haakte in op het tweede stuk en gaf Robert en Bertrand gestalte in vinnige spotprenten, die omwille van hun succes abundant in het buitenland werden gepubliceerd en telkens weer nieuwe reeksen spotprenten uitlokten.

Zo werden Robert Macaire en zijn kompaan Bertrand helden en archetypen van volksvermaak op de bühne en via de karikatuur; ook bij ons waar ene Auguste Jouhaud in 1837 zijn stuk *Robert Macaire en Belgique* liet verschijnen en in 1885 (kijk naar het tijdsverschil) Felix Van de Sande een monoloog publiceerde: *Robert Macaire in Vlaanderen*! Nou ja, dat verschijnsel kennen we; het volstaat dat iets of iemand succes kent – denkend aan *de Smurfen* of *Kuifje* – of eenieder springt op die kar en hoopt een graantje te kunnen meepikken. Was Lemaître de man die de oorspronkelijke materie geboden door zijn toneelschrijvers naar zijn hand zette om originele personages te ontwikkelen en was Daumier de man die dankzij zijn tekenkunst de twee personages gestalte gaf, dan was al de rest meeloperij van het laagste allooi.

Nog is het verhaal rond het toneelstuk niet ten einde; de roem rond Macaire deinde uit, ver over de grenzen, niet alleen in België maar ook in Duitsland, waar men overigens veel langer dan in Frankrijk Daumier zou huldigen. De man die hier Macaire en Bertrand een nieuwe gestalte gaf, was Gustav Raeder. Deze jonge Duitse toneelschrijver en acteur inspireerde zich vrij naar de stukken gespeeld door Lemaître en bracht in 1856 dat ene stuk wat maakt dat hij nooit meer zou vergeten worden – al doet Vandersteen hem nou net dat onrecht aan – met zijn *Robert und Bertram oder Die lustigen Vagabunden – Posse mit Gesängen und Tänzen in vier Abtheilungen*. Jaja, we zijn er! In dit stuk zijn Robert (de naam Macaire wordt nooit meer genoemd) en Bertrand twee dievende en rovende vagebonden, die elkaar toevallig terugvinden in de cel waar cipier Strambach hen heeft opgesloten. Zij ontsnappen, worden gevat in een herberg, ontsnappen alweer, gaan vermomd naar een bruiloft, etc. Tenslotte worden ze alweer gevat en weer door Strambach opgesloten... in de cellen waaruit ze eerder ontsnapten!

Het stuk zou net als *L'Auberge*, respectieveljk *Robert Macaire*, een enorm succes kennen en aanleiding geven tot de Vlaamse tak van het *Robert en Bertrand*-epos. Raeder heeft het niet mogen meemaken; hij overleed in 1868, amper 58 jaar oud.

Daar waar Lemaître (daarin gesteund door de spotprenten van Daumier) Macaire en zijn kompaan wist te verheffen tot oplichters en knevelaars om het *sordide* element van boosdoende bandieten en ruige ra-

bauwen te milderen, was het de Duitser Raeder die er nieuwe oerfiguren van maakte, nu weer gevallen tot de rang van stelende straatlopers en zwierige zwervers, zeg maar vagebonden tout court.

Dat zijn natuurlijk passe-partoutpersonages die je kan linken aan een oneindig aantal verhalen, thema's, plotten en onderwerpen. En dat dachten ook Raf Verhulst en zijn mentor Julius Hoste. Keren we daarvoor even terug naar de tekst van Vandersteen:

"Begin 1900 bewerkte in België Raf Verhulst onder het pseudoniem Koen Ravestein *Robert en Bertrand*. Deze vervolgroman, later in boekvorm uitgegeven, verscheen ook in Nederland, in Breda. Ik moet zowat twaalf jaar geweest zijn, toen ik het lijvige boek verslond en met de helden dweepte. Op straat wandelend, verzon ik voor mijn kameraden nieuwe avonturen van de lustige vagebonden, vrije vogels, die goedgeluimd en zelfverzekerd door het leven gingen."

Raf Verhulst schreef inderdaad de volksroman *Robert en Bertrand*. Maar niet begin 1900. Overigens wie was die Raf Verhulst? En waar verscheen die roman dan?

Tja, de oudere generatie zal zich misschien mits enige cerebrale moeite herinneren dat Raf Verhulst een Vlaams voorvechter was, vriend van Borms, die na WOI ter dood werd veroordeeld en daarom uitweek, eerst naar Nederland, dan naar Duitsland. Het is diezelfde Verhulst die, nog voor zijn politiek engagement, zijn jonge en vroege boterham verdiende met het schrijven van volksromans. Het verhaal begint lang voor 1900 en eigenlijk weet ik nog steeds geen raad omtrent de oorsprong: was het Raf Verhulst die op het idee kwam om *Robert en Bertrand* te schrijven of was het integendeel zijn baas, de lokale mogul, Julius Hoste, die Verhulst op het spoor zette?

Julius Hoste sr. (1848-1933), uitgever van het weekblad *De Zweep*, nam in 1888 de pas opgerichte maar reeds zieltogende Brusselse krant *Het Laatste Nieuws* over. Om een krant in die tijd draaiende te houden moest hij kunnen rekenen op goede feuilletons, toen mengelwerken genaamd en gepubliceerd onderaan de pagina (de kranten telden toen vier pagina's) 'onder de streep' want gescheiden van de vele annonces en karige artikels door een dikke, vette streep! Ontzettend veel feuilletons werden toen gekocht in het buitenland, meestal van Franse origine want die Fransmannen hadden er een aardje naar om sentimentele en sensationele story's te pennen, denkend aan Dumas, de Montepin, d'Ennery, Sue...

Stelt zich dus de hamvraag: was het Verhulst of was het Hoste? Maar hoe of wat of wie dan ook, Verhulst zag het stuk van Raeder en was verkocht. Zoals hierboven gezegd was Raeders stuk een 'posse', zeg maar klucht, die regelmatig werd opgevoerd in de Brusselse Alhambra en de Antwerpse Hippodroom. Het was en bleef een van de grote successtukken uit die jaren, dat zelfs nog in de twintigste eeuw werd opgevoerd; de tekst hoorde overigens sedert 1904 tot het toneelfonds van de gebroeders Janssens, echter zonder melding van de auteursnaam, wel die van de bewerker, ene Flordello, alias Lodewijk Janssens.

In 2003 verscheen er nog een bewerking van, bij het Toneelfonds Janssens door niemand minder dan Romain Deconinck.

Raf Verhulst (geboren 1866 te Wommelgem) was toen hij het stuk gezien had nog een beginnend redacteur bij *Het Laatste Nieuws*. Hij had zijn studies geneeskunde te Leuven, nadien Gent, onderbroken want dat lag hem niet. Schrijven daarentegen... De appel viel tenslotte niet ver van de boom, ook Rafs vader was dichter (en ambtenaar). Vader Hoste had reeds vroeg in het snuitje dat er talent zat in dat mannetje; toen hij de krant overnam had hij trouwens Verhulst als enige redacteur behouden. Hoste koesterde zelf mateloos veel ambitie om schrijver te zijn, vooral dan dramaturg, maar – was het gebrek aan talent of tijd – hij liet zich al te graag seconderen door anderen, zodat men wel eens de indruk krijgt dat hij *ghost writing* in de hand werkte. Toegegeven, hij gaf een aantal meer dan boeiende figuren een serieus steuntje

Boven:
Raf Verhulst

Links:
Julius Hoste sr

Rechts:
Jos en Jan Janssens' toneelstuk Robert en Bertrand

in de rug en mag zo niet als ontdekker dan toch als goeroe gelden van zowel Raf Verhulst, als Auctor (J. Bruylants jr), Georges Eekhoud (als Gabriel l'Estrange) of nog Abraham Hans. *Une belle brochette*, voorwaar!

Een enthousiaste Verhulst, aan het werk gezet door zijn even enthousiaste werkgever, begon dus aan het epos, het mengelwerk, het feuilleton *Robert en Bertrand, de lustige vagebonden*, dat in *Het Laatste Nieuws* verscheen van 1 maart 1890 tot en met 25 maart 1891, goed voor 381 afleveringen en geschreven onder het pseudoniem Koen Ravestein. De roman van Verhulst is een raamvertelling, die begint in Brussel in het jaar 1848 en diverse episodes en lotgevallen van de twee boevenvagebonden – niet altijd even stichtend noch spannend – naadloos aaneennaait, met als hoogtepunt de diefstal in de Nationale Bank.

Voor de onrustige natuur die Verhulst was, werden de lotgevallen van Robert en Bertrand al spoedig een sleur. Hij wou ze gewoon laten doodgaan, tot ontsteltenis van Hoste die hem wat geld toestopte en bezwoer ze vooral niet te laten doodgaan! Ten einde raad en inspiratie liet Verhulst ze dan maar te Oostende inschepen naar Amerika. Dat noemt men een open einde. Was voor Verhulst de kous af, voor Hoste was dit maar een begin. Het succes van het mengelwerk had zijn krant er bovenop geholpen, wat niet betekende dat de citroen uitgeperst was, integendeel!

Wijl Verhulst nu aan andere feuilletons werkte (o.m. een *Jack-the-Ripper* in 1892 – vier jaar na de feiten – verschenen in alweer *Het Laatste Nieuws* en helaas nooit herdrukt!), begon Hoste aan een editie in losse afleveringen van *Robert en Bertrand*. Deze wekelijkse afleveringen van telkens 16 pagina's (eerste nummer gratis) aan tien cent moest de lezer bewaren om ze nadien bij de drukker of uitgever – gratis – te laten inbinden, zodat hij er een kloek boek overhield. De eerste aflevering verscheen op donderdag 16 juni 1892; de roman telde 75 afleveringen, goed voor 1200 bladzijden!

Deze versie is iets langer dan de krantenversie. Ze werd namelijk bewerkt door Jan Bruylants jr, een meer gedwee medewerker van Hoste voor wie hij nog meer soortgelijk werk zou leveren (o.m. *Baekeland en zijn rooversbende of de voorzaten van Robert en Bertrand*, jawel!)

Ook deze uitgave in losse afleveringen werd ondertekend door Koen Ravestein; een jaar later verscheen er een Franse vertaling onder de schrijversnaam Conrad Ravestein. De editie in 75 afleveringen werd nogmaals herdrukt in 1899 en in 1909; het getuigt van het immense succes van deze roman, parallel met het aanhoudend succes van het toneelstuk.

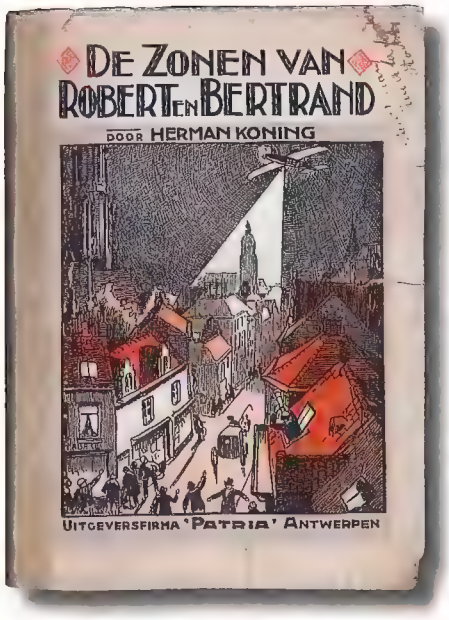

ROBERT EN BERTRAND
ROBERT EN BERTRAND
of DE LUSTIGE VAGEBONDEN
Ditmaal, Bertrand, zullen we heel Brussel veroveren!
DE MODERNE VROOLIJKE AVONTUREN
LUSTIGE VAGEBONDEN
Robert en Bertrand worden als Sjah van Perzië ontvangen

Vlnr:
Voorplat van de eerste editie in afleveringen,
De Franse vertaling,
De laatste lotgevallen van Robert en Bertrand door Auctor,
Patria-editie van 1920-21 nr 1,
Patria editie van 1925-26,
Patria editie van 1926-27

Oner vlnr:
De zonen van Robert en Bertrand door Herman Koning,
Bundeling van de eerste editie in afleveringen,
De laatste lotgevallen van Robert en Bertrand door Auctor

Voor Raf Verhulst was de kous af, hij trok weg uit Brussel, dat hem toch te franskiljons was en vestigde zich te Antwerpen waar hij hoopte een carrière te kunnen maken als dramaturg en om den brode les gaf in het Conservatorium.
Was het een grap of was het welgemeend, maar in 1904 schreef Verhulst een korte tekst (32 pagina's) *Robert en Bertrand te Antwerpen*, een brochure, een one shot, met een laatste frats (dacht hij) van Robert en Bertrand in de koekenstad. Dat was rekenen zonder de waard, in casu Jan Bruylants die zich inmiddels ook al had losgeweekt van de invloed van Hoste en aan een ontzettend lange rij toneelstukken was begonnen en naam maakte onder het pseudoniem Auctor. Op het korte verhaal van Verhulst repliceerde Auctor in 1905 met *De laatste lotgevallen van Robert en Bertrand*, waarmede hij mogelijk hoopte een punt te zetten achter de avonturen van het olijke duo. Niets was minder waar...

Om het kort te houden: tijdens WOI was Verhulst hoofdopsteller van *Het Vlaamsche Nieuws* en lid van de Raad van Vlaanderen. In november 1918 nam hij de benen naar Nederland, tot 1921, en vluchtte toen naar Duitsland, waar hij lector in de Nederlandse letteren werd aan de universiteit te Göttingen. Nogmaals om den brode begon hij naast politieke pamfletten en essays alweer mengelwerken te publiceren waaronder – *again!* – *Robert en Bertrand*!
Verhulst onderhield in elk geval een goed contact met drukker-uitgever *Patria* (toen nog in de Pelgrimstraat te Antwerpen, kort daarop verhuisd naar de Pompstraat) die langzaam uitgroeide tot een florissante uitgever van dag-, week-, pulp- en kinderbladen.
Nog steeds in Nederland huizend schreef onze Raf een nieuw verhaal rond Robert en Bertrand, ditmaal vertrekkend uit Antwerpen met het korte verhaal uit 1904 als vertrekpunt. Dit mengelwerk verscheen in 52 losse, blauw omkaderde afleveringen aan 40 centiemen 't stuk, van oktober 1920 tot november 1921, onder de titel: *Nieuwe avonturen van Robert en Bertrand, de moderne vagebonden.*
Amper vier jaar later wordt deze versie, die *anoniem* verscheen, door Patria herdrukt, maar met herziene tekst, nu goed voor 61 afleveringen, verschenen van 1925 tot 1926, in een rood_omkaderde omslag met illustraties van de grote miskende Julien t'Felt. De titel luidt nu: *De Moderne vrolijke avonturen van de lustige vagebonden Robert en Bertrand* en gesigneerd Koen Ravestein.
Alsof dat niet genoeg is, brengt Patria vervolgens een herdruk van de oertekst, dus de eerste *Robert en Bertrand*–versie, onder de titel *Robert en Bertrand, de lustige vagebonden, nieuw*

bewerkt en merkelijk vermeerderd door den schrijver zelf, goed voor 47 roodomkaderde afleveringen, aan 50 ct stuk en afschuwelijk geïllustreerd door Bert Van Bossche. Deze editie verscheen in 1926-27.

Dit kon *Het Laatste Nieuws* niet met lede ogen blijven aanzien en in december 1926 bracht de krant, onder de streep, alweer een bewerking van de allereerste ofschoon ingekorte versie, goed voor 281 afleveringen tot september 1927 en onder de simpele hoofding: *Robert en Bertrand door Koen Ravestein*, punt gedaan.

Buiten nog één enkele editie bij *Het Laatste Nieuws/Hoste* in 1941 zou er van de Verhulst-versies geen herdruk meer verschijnen (buiten een gedeeltelijke en infame editie bij W. Beckers).

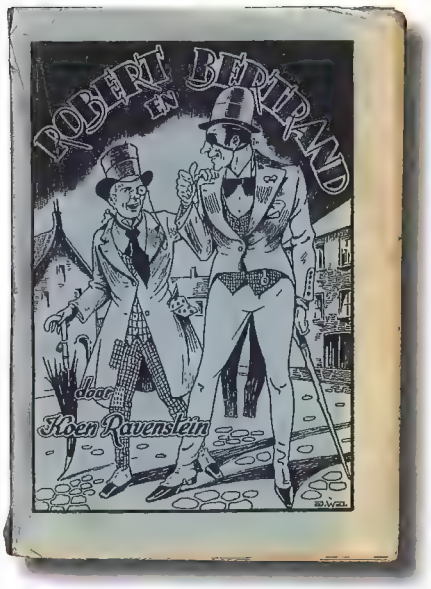

Robert en Bertrand door Koen Ravenstein (cover Jan Waterschoot)

Als we abstractie maken van diverse versies en navolgingen zo niet vervolgen, zeg maar sequels, prequels en spin offs, gepend en gekribbeld door meelopers, citroenknijpers en graantjespikkers (*De voorzaten van*, *de zonen van*, etc.), zijn – wat betreft Vandersteen – alleen van tel de zeer lijvige versie in 75 afleveringen uitgegeven door Hoste (1892-93/1899-1900/1909-1911) en de enigszins aangepaste herdruk ervan in de krant, onder de streep, van 1926-27 alsook de laatste druk in afleveringen in 1941-1942, met daarnaast de Patria-versies, zijnde *Nieuwe Avonturen* (blauwe versie, 1920-21), later *Moderne Avonturen* (rode versie, 1925-26) en tenslotte de bewerking van de oerversie (rode versie, 1926-27). Pft!

Bon. We weten nu dat het niet begin 1900 was dat Verhulst-Ravestein het mengelwerk *Robert en Bertrand* schreef, we weten ook dat deze *Robert en Bertrand* weinig te danken heeft aan Lemaître en co. maar eerder aan Raeder. Merkwaardig overigens dat Vandersteen niets over dat stuk van de Duitse dramaturg zegt wanneer er oprecht kan worden verondersteld dat hij dit stuk zag in de Antwerpse Hippodroom waar het vaak werd opgevoerd.

Vandersteen spreekt terecht van een 'vervolgroman, later in boekvorm uitgegeven', als je tenminste de moeite nam om de afleveringen te laten inbinden (bij Hoste was dat een mooie rode band met opschrift!).

"Ik moet zo wat twaalf jaar geweest zijn, toen ik het lijvige boek verslond", schrijft Willy. Twaalf jaar? Dan schrijven we 1925 (geboren 15 februari) en dan lijkt het erop dat Vandersteen een ingebonden exemplaar van de eerste versie in handen kreeg: dus de ingebonden afleveringen-versie uit 1892-93, respectievelijk herdrukt in 1899-1900 en 1909-11. Maar zou het kunnen dat het om een Patria-versie ging? De eerste daarvan liep van 1925 af en die kon je ook laten inbinden tot een dikke turf...

Want in 1976 – drie jaar na het verschijnen van Vandersteens tekst op de albums – vertelt hij een anders klinkend verhaal. Voor een interview bij de BRT zegt Willy: "Toen ik zowat elf jaar was, verscheen dat volksverhaal in afleveringen in *Het Laatste Nieuws* en het werd achteraf ook in boekvorm uitgegeven. De bewerking was van Raf Verhulst, die er echter de schuilnaam Koen Ravestein voor gebruikte. Het verhaal zelf ontstond in Frankrijk als toneelstuk en werd geschreven door Benjamin Antier, St. Amand en Paulapartyje. Het stuk heette *L'Auberge des Adrets*, dus de herberg op de bezonde berghelling, en de twee vagebonden daarin zijn weinig stichtende boeven. Het werd in 1823 opgevoerd en het werd eigenlijk een succes door het talent van de hoofdspeler Frédérick Lemaître. Deze acteur maakte van het stuk enkele jaren later een eigen bewerking onder de titel *Robert Macaire* en daarin worden de twee helden voorgesteld als sympathieke boeven die boosaardige rijke mensen bedotten en geld aftroggelen. De figuren zijn trouwens in heel Europa te vinden: onder de oorlog heeft de UFA er een film van gemaakt en in Frankrijk werd *Robert Macaire* eveneens verfilmd."[2]

Héla hola, dit keer is Vandersteen elf jaar, we schrijven dan

Willy Vandersteeen (rechtsboven) als 14-jarige leerling van het Sint-Eligiusinstituut te Antwerpen

Links:
Franse filmposterposter van Les aventures de Robert Macaire (Jean Epstein, 1925)

Rechts:
Jean Angelo als Robert Macaire in Les aventures de Robert Macaire

Onder:
Agent 17

1924, en dat klopt niet ofschoon het er dicht bij zit. Indien Willy dit in *Het Laatste Nieuws* las dan was dat in 1926 en wel van 11/12/1926 tot en met 18/09/1927 en in 1926 is Willy 13 jaar oud. Dat hij nadien een boekversie las, kan verwijzen naar één der ingebonden versies van *HLN/Hoste*, maar mogelijk ook naar de Patria-editie van 1926-27. Het is alleszins de bewerkte oerversie waarnaar hij telkens refereert zoals we aanstonds zullen vaststellen.
Uit het interview maken we alvast op dat ditmaal de naam Lemaître correct wordt gespeld, ofschoon Vandersteen verder herhaalt wat reeds foutief in de tekst op de albums prijkt. De misvatting is ontstaan omdat Vandersteen zich blind staart op de namen van Lemaître en de twee toneelstukken, waarin dit icoon van het Frans theater optrad. Er is niet de minste verwijzing naar het Duitse stuk, net zomin als Vandersteen verwijst naar *De laatste lotgevallen van Robert en Bertrand* door Auctor, dat qua edities – we telden er tien van 1905 tot 1969! – niet moet onderdoen voor de Ravestein/Verhulst-versies maar dat voor Auctor-Bruylants meer op een ultieme afrekening leek en inhoudelijk veel minder interessant (hoewel nog leesbaar) is dan de Verhulst-versies. [1]

Wel verwijst Vandersteen ditmaal naar filmversies, waaronder helaas geen UFA-film zoals hij beweert maar een Tobis-film uit 1939, in een regie van H.H. Zerlett (naar het stuk van Raeder) en een Franse film, die van Jean Epstein in 1925 naar *L'Auberge des Adrets*. Er bestond echter nog een stomme film van Duitse makelij, nl. *Robert und Bertram* (productie Aafa Films) in een regie van R. Walther-Fein uit 1928 en die dat jaar ook in België verdeeld werd door Jan Vanderheyden. Heeft Willy die film gezien en heeft hij later Aafa Films verward met UFA?
Nu, tussen haakjes, er zijn nog meer verfilmingen geweest, hoor! De eerste dateert uit 1906 en was een film van Georges Méliès. Jammer genoeg heeft Willy blijkbaar geen kennis gehad van de film van Carné en Prévert. Wel vreemd... Foei, Willy!
Conclusie: Vandersteen heeft hoe dan ook de oerversie gekend en gelezen, mogelijk het toneelstuk van Raeder ooit gezien en waarschijnlijk ook wat films gezien. Het is hoe dan ook uit de Verhulst-versie dat hij inspiratie put. En wat gaf dat?
Alleszins een uitmuntend beeldverhaal, geankerd in een epos dat bij zijn verschijning zowat het hoogtepunt betekende van de Vlaamse volksroman. De 19de eeuw laat voor Vlaanderen weinig titels na die kunnen rivaliseren met de overdaad aan buitenlandse romans en al dan niet kwalitatief hoogstaande auteurs als Dumas, Dickens, Scott, Sue... Zelfs Conscience, Ecrevisse, de gebroeders Snieders reiken zelden tot de *hauteur* van deze *seigneurs*. Eigenlijk is de volksroman *Robert en Bertrand* – ofschoon in 1890 een late illuminatie – het enige lichtpunt in een genre waarin Vlaamse schrijvers vaak hopeloos achterna holden. Zelfs rekening gehouden met de relatieve poverheid van Verhulsts literaire kwaliteiten – een verteller, meer niet – dan nog bulkt dit werk van typeringen, anekdotische voorvallen, sentimentele zijpadjes en humoristische kronkelingen – een overdaad vergeleken met de doorsnee Vlaamse romans van toen! [3]
Aan dit epos ontnam Vandersteen diverse personages – naast de hoofdrollen Robert en Bertrand – alsook de geest ervan, om er zijn eigen thematiek aan te koppelen.
Aan de oerversie van *Robert en Bertrand* ontleende Vandersteen alleszins Mangin, Agent 17 en cipier Strambach; deze

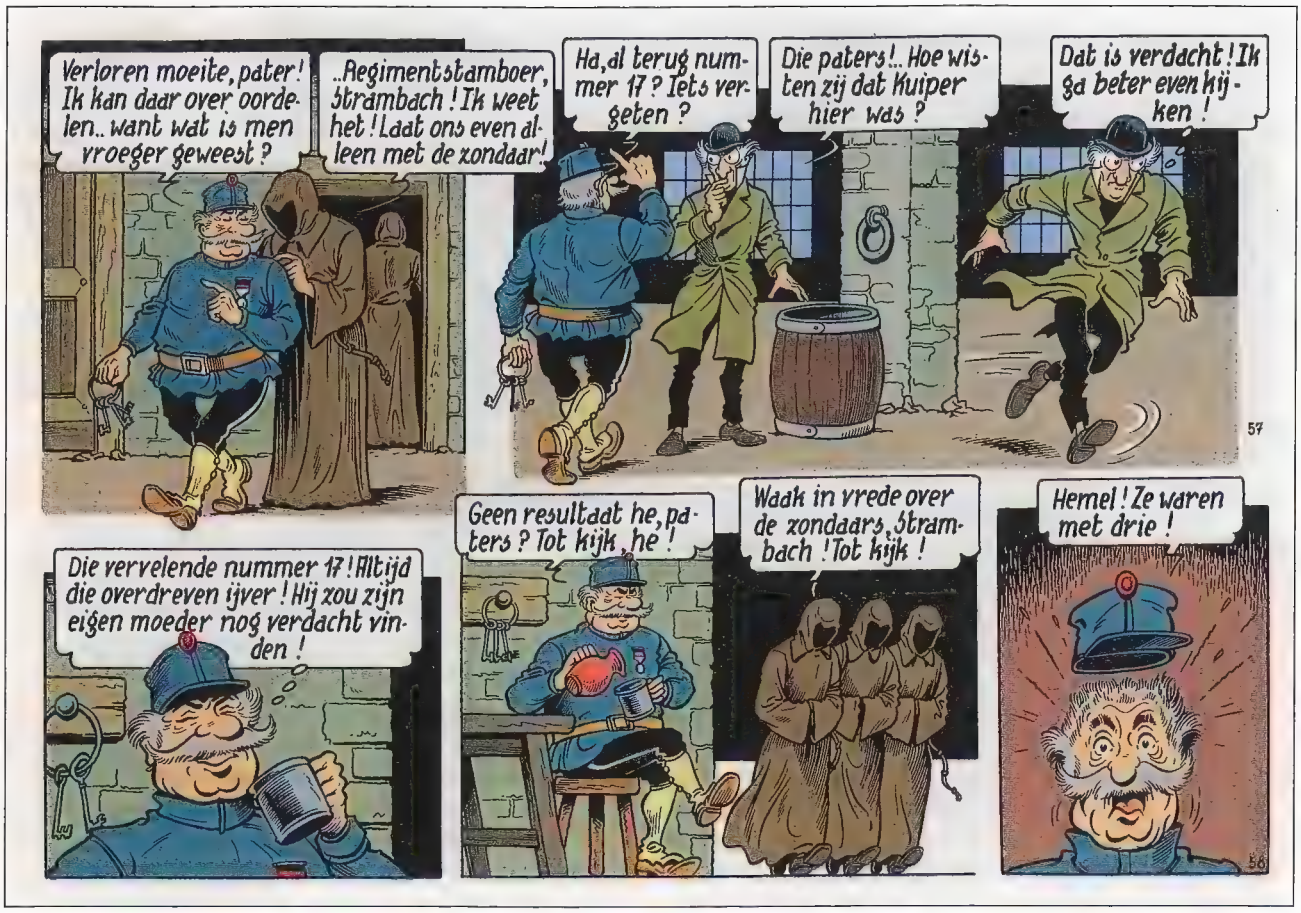
Verloren moeite, pater! Ik kan daar over oordelen.. want wat is men vroeger geweest ?
..Regimentstamboer, Strambach ! Ik weet het ! Laat ons even alleen met de zondaar!
Ha, al terug nummer 17 ? Iets vergeten ?
Die paters !.. Hoe wisten zij dat Kuiper hier was ?
Dat is verdacht ! Ik ga beter even kijken !
57
Die vervelende nummer 17 ! Altijd die overdreven ijver ! Hij zou zijn eigen moeder nog verdacht vinden !
Geen resultaat he, paters ? Tot kijk, he !
Waak in vrede over de zondaars, Strambach ! Tot kijk !
Hemel ! Ze waren met drie !
56

Cipier Strambach (uit Robert en Bertrand 24: De gouden kinkhoorn

laatste komt slechts sporadisch voor omdat het een te lokaal gebonden personage is, maar Mangin en Agent 17 blijven belangrijke antagonisten. Als een ware pitbull zal Agent 17 de twee vagebonden achternazitten, opjagen, vervolgen en proberen te arresteren. Het blijft bij proberen want uiteraard zijn Robert en Bertrand de man altijd te slim af en weten ze telkens weer te ontsnappen aan de lange arm der wet. Dat is nu eenmaal het basisprincipe van de strip. Wat Agent 17 niet weet is dat Robert en Bertrand handelen in opdracht van Mangin, hoofd van het parket, dus in opdracht van diezelfde wet die hen op de hielen zit. Het is deze ommekeer die uiteraard de zogenaamde wetteloosheid van de twee vagebonden goedpraat en dat is een handige variante van Vandersteen, die de moraal hoe dan ook enigszins moest eerbiedigen; hij kon er toch geen strip over twee wetteloze helden van maken, noch de immoraliteit van de roman eerbiedigen waarin Robert en Bertrand de Nationale Bank gaan plunderen!

Voor de lezer die weet dat Robert en Bertrand als 'undercover' agenten optreden, is de ambiguïteit van het gegeven een niet te verwaarlozen psychologische factor geweest die het voor de lezer, onder vorm van medeplichtigheid met de auteur, niet alleen uniek maar ook des te boeiender maakte! Mooi is vooral de inbreng van het prinsenkind Joeki, alweer een aardige vondst van Vandersteen, niet wars van sentimentaliteit ditmaal, waardoor hij de strip meer diepgang meegaf en de thematiek verrijkte, om een nog breder publiek te bereiken.

Omdat elk verhaal slechts 28 platen telt (ja goed, enkele verhalen zijn opgebouwd in twee delen, wanneer Vandersteen een meer uitgebreide story brengt) kan hij makkelijker een veelheid aan thema's aanwenden in korte plots en niet al te ingewikkelde intriges. De verhalen spelen in een ruime

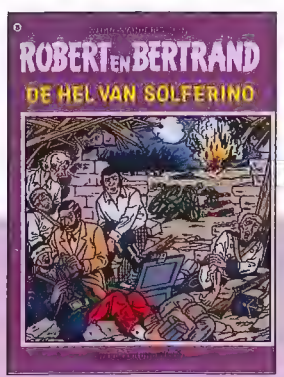

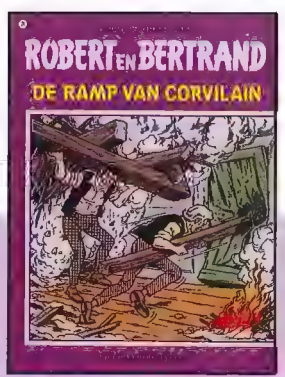

Populaire vagebonden als jullie beiden zouden het mysterie van Rozendael kunnen opheldere ! Maar niemand mag vermoeden dat je voor de politie werkt !
Je aanhouding en ontvluchting was een vooropgezet spel en om alle twijfel weg te nemen zul je voortdurend de politie op je hielen hebben !
Nummer 17 moest eens weten dat jullie voor het hoofd van het parket werken ! Ik zou altijd bij jullie willen blijven !
9

Links:
Robert en Bertrand handelen in opdracht van Mangin

Rechts:
Joeki

tijdspanne die loopt van het einde van de 19de eeuw tot het begin van de 20ste eeuw, wat de auteur toelaat allerlei nieuwe uitvindingen te illustreren (auto's, telefoon, ontstaan van de cinema, etc.) overigens zonder veel te letten op de chronologie; getuige daarvan het gebruik van oude pistolen in een tijd toen er reeds trommelrevolvers en automatische pistolen van dienst waren.

Ook de aanwezigheid van vrouwelijk schoon maakt de strip bijzonder aantrekkelijk; noch Robert noch Bertrand zullen een flirt (nou ja) uit de weg gaan en dat was toen wel een hele ommekeer in het Vlaamse striplandschap.

Evident was het de humor – vaak nogal laborieus of ouderwets bij Verhulst maar dat zal wel door de tand des tijd zijn ingegeven – van het epos die ook Vandersteen aantrok. Eén element heeft hij daarvan overgenomen, nl. de versjes die de mooie Robert kwistig rondstrooide. Toch heeft Vandersteen hier een persoonlijke stempel op gedrukt: wat bij Verhulst nogal brutaal klonk als "Slechts in nood, geweld en dood" werd bij Willy "Slechts in gevaar, geweld in 't gebaar!". Mooi hé?

Kortom de strip die in 1972 begon te lopen was een onvoorstelbare verruiming, een zeer volwassen strip voor een volwassen publiek. Vandersteen trok die lijn consequent door mits het aanpakken van zelden gebruikte onderwerpen zoals kinderarbeid en -mishandeling, stakingen, sociale onrust, onmenselijke arbeidsomstandigheden in de mijnen, grote rampen, hongersnood. *Mine de rien* heeft Vandersteen van *Robert en Bertrand* een zwaar hekelende strip gemaakt, die opvallend sloeg op toestanden uit het verleden, wijl die verscheen – in de laatste decennia van vorige eeuw – in een sfeer en klimaat van grote sociale onrust. De parallel tussen de tijd van toen en de tijd van nu lag er – hoe indirect ook – vingerdik op.

Jopki is ongedeerd.. Drie man.. De Ram is er niet bij !
77.
In actie !... Jasjes uit.. Altijd praktisch... Anders geen doel !
En trouw aan onze leus... Slechts in gevaar... Geweld in gebaar !
78

In de naoorlogse tijd, toen de Vlaamse strip in de media zijn duivels ontbond was hij gekenmerkt door een meer dan behoorlijke portie maatschappijkritiek, zowel bij Vandersteen (*Suske en Wiske*, *De Familie Snoek*) als bij Sleen (*Nero*), bij Bob De Moor (*Tijl Uilenspiegel*, *Snoe en Snolleke*), Pom en Nys. Dat satirisch element was in de loop der decennia afgebot en verzwakt en het was dan ook de grote verdienste van Vandersteen dat juist hij dat sociaalvoelend element hoog in het banier van zijn nieuwe strip voerde, wat overigens niet onopgemerkt bleef. [4]

Tegelijkertijd kon het geen lezer ontgaan dat Vandersteen zijn jeugdsentiment niet alleen via *Robert en Bertrand* bovenhaalde, maar ook de erfenis van de 19de eeuwse volksroman alle eer aandeed. Was zijn strip episch en humoristisch in zijn narratieve en grafische vormgeving, dan was hij thematisch aan de hele volksliteratuur schatplichtig. Dat verraden al vele titels zoals *De kwade hand*, *Zwarte Mie de orgeldraaister*, *De rode herberg*, *De laatste bokkerijder*, etc. naast onderwerpen die zo geput zijn uit bekende werken zoals *De levende brug*, waarbij Robert en Bertrand en Agent 17 op elkaars schouders klimmen en zich van het ene dak naar het andere werpen, opdat een vrouw met kind de veilige overkant kan bereiken. Dat is zo ontleend aan de eponieme roman van F. Sutton Vane vertaald door G. Eekhoud. Ook voor *De Weerwolf* – een telkens terugkerend motief bij Vandersteen – putte hij oorspronkelijk uit de roman, *De weerwolf uit het Eikenbosch*, in 1915 anoniem gepubliceerd door G. Janssens.

Het klinkt ironisch, maar deze strip is eigenlijk één grootse hulde aan de 19de eeuwse volksroman, die in 1972 zo goed als dood en begraven was en vervangen door het beeldverhaal. De feuilletons, zowel in kranten en weekbladen, of nog in fascicules, werden na WOII zo goed als weggeveegd door het opstormend geweld van de beeldverhalen die gretig hun plaats innamen in diezelfde kranten, weekbladen tot jeugdbladen. Het klinkt nog ironischer, zo niet bitter, dat *Robert en Bertrand*, dat hoogtepunt in de Vlaamse strip, zowat het ein-

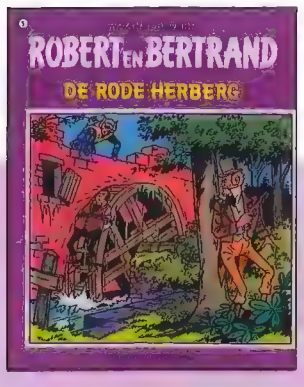

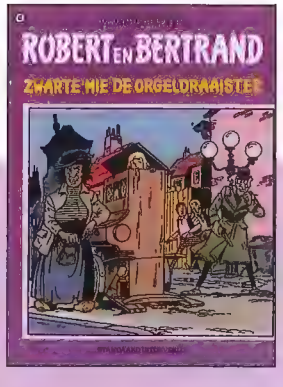

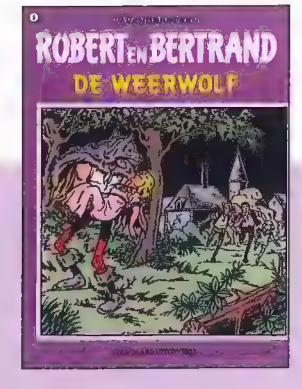

De weerwolf
ca 1915

de inluidde van datzelfde beeldverhaal op haar beurt belaagd door vaak misselijk makende televisie en haar overvloed aan feuilletons en reeksen; stripbladen zijn er nog amper en heuse krantenstrips zijn er nog nauwelijks. Nu dat zovele media het beeldverhaal als volwaardig uitdrukkingsmiddel hebben aanvaard, heeft de strip node de weg ingeslagen van de al te vaak zeer bedenkelijke zo niet verwerpelijke graphic novel (voor tien graphic novels is er amper één bij die goed getekend en leesbaar is). Het is dan ook mijn mening – die ik onvoorwaardelijk deel – dat de herdruk van *Robert en Bertrand* bij uitgeverij Adhemar op tijd en stond komt om ons te kunnen onderdompelen in één van de meesterlijke reeksen van de grote Vandersteen.
Want ook grafisch was deze serie uitmuntend die, gewoontegetrouw bij Willy, uiterst verzorgd werd getekend tot op het karikaturale na wat de personages betreft, met verzorgde decors, etc. Helaas, ook gewoontegetrouw, zou de strip langzaamaan een meer stereotiep karakter aannemen, aan humor inboeten, tot de spoeling te dun werd en Vandersteen er de brui van gaf.
Ook thematisch werd de strip minder boeiend met nogal wat SF-elementen die de optiek verschrompelden in plaats van te verbreden. Na 65 verhalen hield Vandersteen er mee op, leeggeschreven en moegekeken op zijn mooie helden, en gaf hij de fakkel door aan twee pippo's die de strip verpauperden tot een onleesbaar onding waarvoor ze ten eeuwige tijden moeten worden geschandpaald.

Maar die 65 *Robert en Bertrand*-verhalen herlees ik nog altijd met evenveel plezier, dromend van een stripmuur of beter nog een heus standbeeld van *Robert en Bertrand*, met aan hun voeten de pen van Verhulst en het potlood van Vandersteen.
Aan dit idee heb ik
Hart en geest verpand
t' Is niet gevaarlik
Alleen een hulde aan... Ro-Ber-Trand!

Noten:

1. Voor deze en nog veel andere edities van R & B raadplege men: D. De LaeT: DE PARASITAIRE KRINGLOOP, *het ware verhaal van Robert en Bertrand*, VPOB, 2004, 178 blz.
2. Joos Florquin: *Ten Huize Van*...13, Davidsfonds, Leuven, 1977: Willy Vandersteen, pp 96-131,
3. Een nog beter voorbeeld is die andere roman van Verhulst: *De jeugd van Tijl Uilenspiegel*, begonnen in Het Vlaamsche Nieuws (1915), hernomen in Volk en Staat en in boekvorm bij De Schelde (met prachtige illustraties van A. Panis) en in 1956 nog herdrukt in de Reinaertreeks.
Voor de 19de eeuwse Vlaamse mengelwerken zie ook: D. De LaeT: *Misdaadliteratuur in Vlaanderen: de eerste stappen*, in Vlaanderen nr 302, september 2004
4. Patrick Leemans: *Het maatschappijbeeld in de stripserie Robert en Bertrand*, in Jeugd en Cultuur, nrs 2/3, 1979, Leuven.

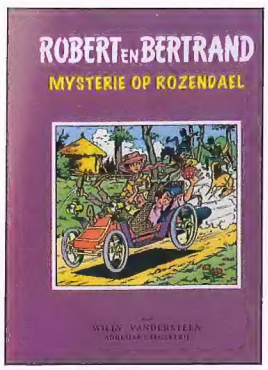

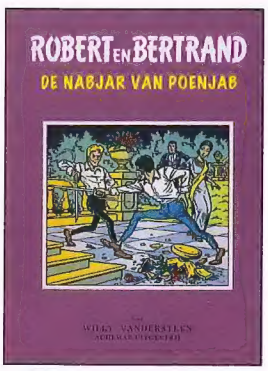

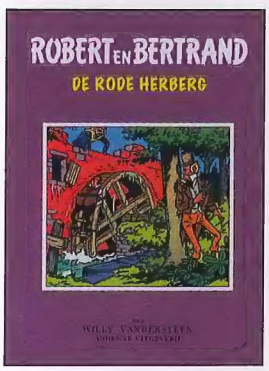

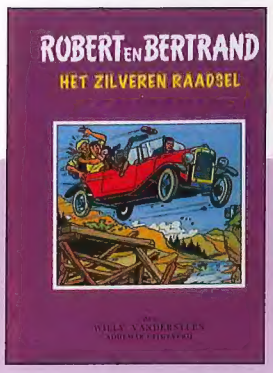

Links:
Herdruk van Robert en Bertrand
bij uitgeverij Adhemar

DE LUSTIGE KAPOENTJES

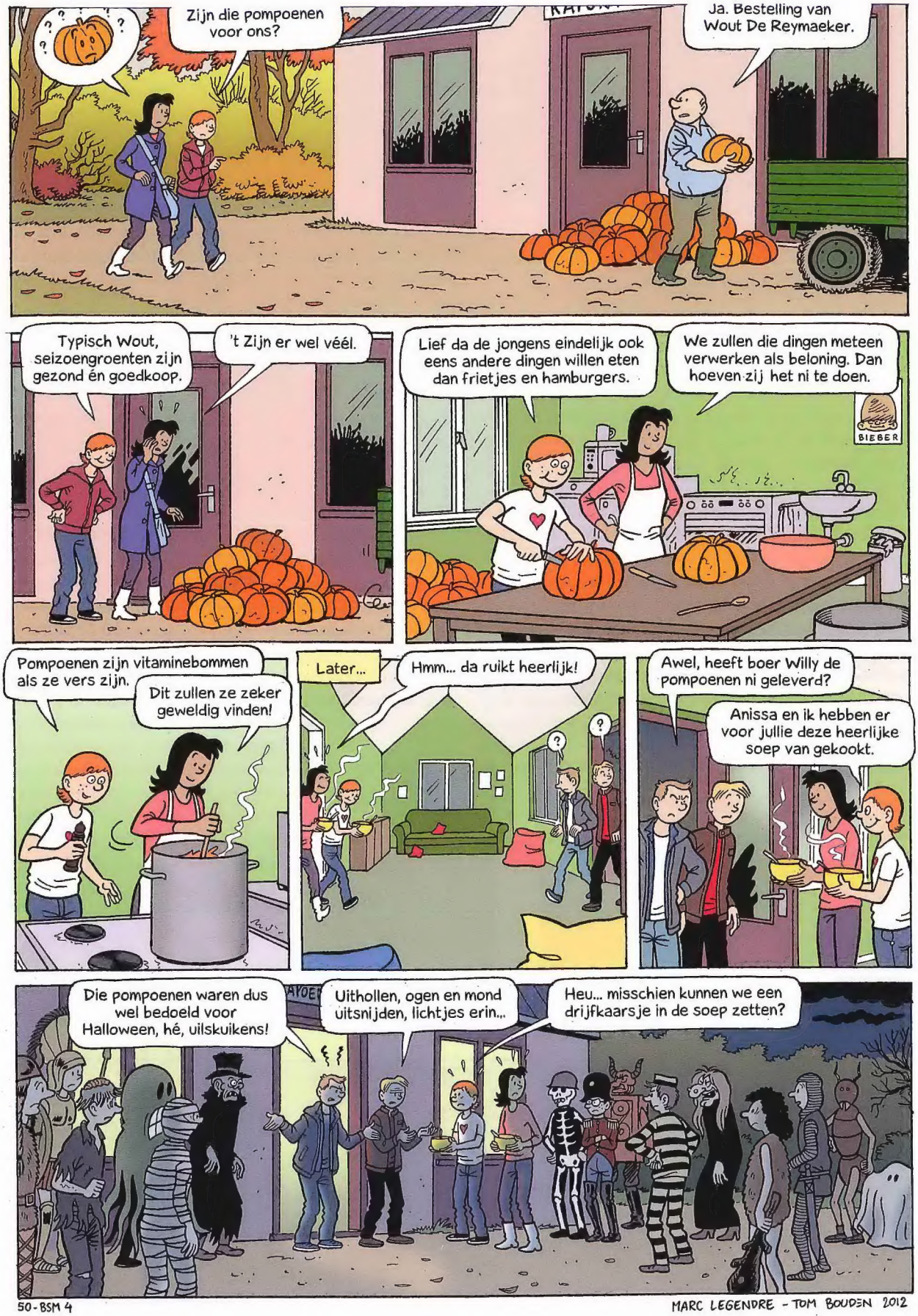
Zijn die pompoenen voor ons?
Ja. Bestelling van Wout De Reymaeker.
Typisch Wout, seizoengroenten zijn gezond én goedkoop.
't Zijn er wel véél.
Lief da de jongens eindelijk ook eens andere dingen willen eten dan frietjes en hamburgers.
We zullen die dingen meteen verwerken als beloning. Dan hoeven zij het ni te doen.
BIEBER
Pompoenen zijn vitaminebommen als ze vers zijn.
Dit zullen ze zeker geweldig vinden!
Later...
Hmm... da ruikt heerlijk!
Awel, heeft boer Willy de pompoenen ni geleverd?
Anissa en ik hebben er voor jullie deze heerlijke soep van gekookt.
Die pompoenen waren dus wel bedoeld voor Halloween, hé, uilskuikens!
Uithollen, ogen en mond uitsnijden, lichtjes erin...
Heu... misschien kunnen we een drijfkaarsje in de soep zetten?

50-BSM 4

MARC LEGENDRE - TOM BOUDEN 2012

BS AGENDA

Organisatoren kunnen info sturen via e-mail naar:

johan.van.ransbeeck@telenet.be.
De agenda wordt afgesloten op de 1ste van iedere maand.

Meer up-to-date info over beurzen vindt u op www.brabantstrip.be.

18 november
Sint-Truiden
5de stripbeurs
In 't Veilinghuis, Tongersesteenweg 150 van 10u00 tot 17u00
Met signeringen van Wim Swerts, Hachel, Marcel Rouffa,...
Info : http://www.stripbeurssint-truiden.be/

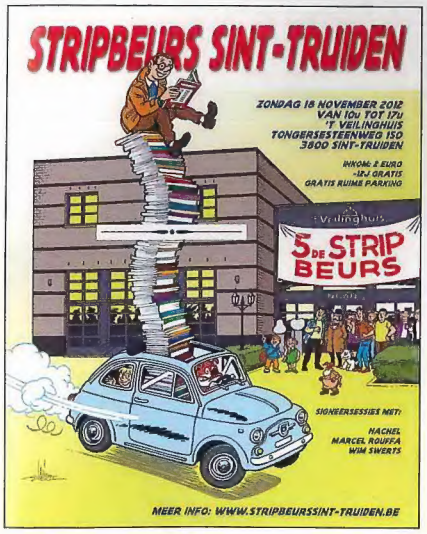

18 november
Gooik
6de stripbeurs
In cultuurschuur De Cam, dorpstraat 67 van 10u00 tot 18u00
Met signeersessies van Ron Van Riet, Erwin Sels, Waldo Van Gheluwe en D'Auwe.
Info: jp.deloecker@telenet.be

22 november
Koksijde
Tafelen met Merho en Willy Linthout
In Hotelschool Ter Duinen, Houtsaegerlaan 40
Prijs : 50 euro of 25 euro (tot 15 jaar)
Inschrijven met naam, aantal volwassenen en aantal jongeren t/m 15 jaar, stort het bedrag voor 15 november op iban nummer : BE13 6528 0386 3839 & BIC : HBKA BE22 Art & Finance, Capucijnenlaan 34, 8670 Koksijde.
Info : kathy@YesArtGallery.com

2 december BS
Gent
ViP-school, Martelaarslaan 13 van 10u tot 18u.

Met signeersessies www.gentsestripbeurs.be

9 december 2012 BS
Turnhout
Ledendag Brabant Strip
In Zaal Den Donk, Kapelweg 52 te 2300 Turnhout (Vlakbij afrit 24 van de E34)
Iedereen welkom van 13 tot 17 u, opstellen standhouders vanaf 12 u.
Ieder lid heeft recht op een gratis ruilstand
Vooraf reserveren bij Paul De Bont: (0032) (0)14 / 65 73 79 (na 18u)

10 februari 2013 BS
Lichtervelde
Ledendag Brabant Strip
Zaal Lichtenhoven
Meer info volgt nog.

24 maart 2013 BS
Stripfestival Geraardsbergen
6 en 7 april 2013

24 en 25 augustus 2013 BS
Betuwse stripbeurs
Stripbeurs Valkenswaard
Meer info: www.brabantsstripspektakel.nl

Stripverhalenmarkt
Elke eerste zondag van maart, juni, september en december te Brussel
Op Het Goriksplein (place St-Géry) van 13u00 tot 17u00
Signeersessies zijn voorzien.
Info : http://www.marchedelabd.be/

Strip- en boekenmarkt op het Coninckplein. Elke derde zondag van de maand te Antwerpen van 10 tot 16 uur
Met een twintigtal standhouders
Info : www.permeke.org

catawiki

catawiki.nl
catawiki.be

Nu 2 avonden
Wekelijkse stripveiling!

- Bieden vanaf **vrijdag**.
- Kavels lopen op twee avonden af: **maandag en woensdag** vanaf 20:00 uur.
- Aanbod van **professionele en particuliere** aanbieders.

Opbrengst **€ 1.950**

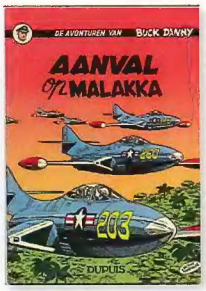

Opbrengst **€ 500**

Opbrengst **€ 750**

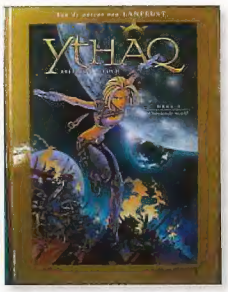

Opbrengst **€ 220**

Opbrengst **€ 420**

catawiki.nl/stripveiling

Zelf verkopen op de veiling?
Kijk voor uitleg op catawiki.nl/stripveiling/verkopen

Bekijk ook onze
Stripdagaanbieding

- Strips, zeefdrukken, beelden, etc.
- Kortingen van 50% of meer.
- Elke dag een unieke aanbieding!

catawiki.nl/dagaanbieding

's Werelds grootste catalogus & marktplaats voor verzamelaars